

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

עלה 19

בס"ד. כ"ה אייר תשע"ו

בגליון:

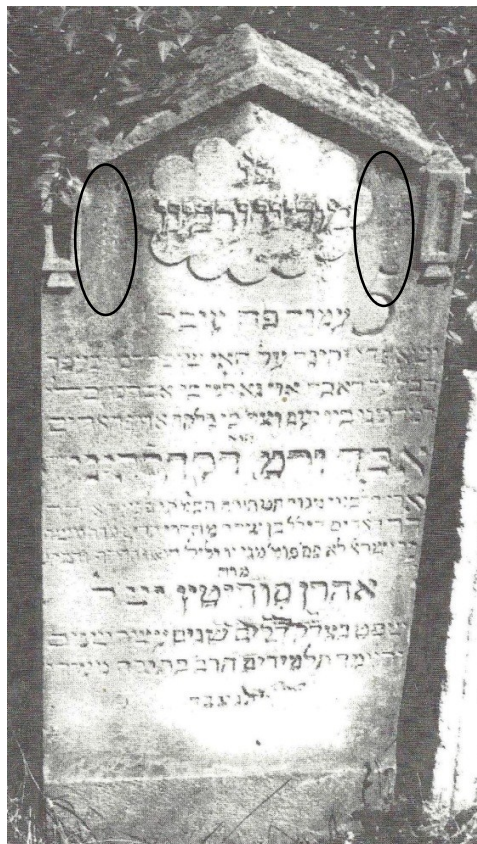
- ב** עוד על רבי אהרן סודיטץ-ביכלער זצ"ל
יום וגיל פטירתו, אגרת מרבי יהודה אסאד אודות עזבון רבי פאלק
סודיטץ-ביכלער - מהרב ש. וייס / עוד על צאצאי רבי אהרן סודיטץ-
ביכלער - ש. יוסט
- ט** רבי יצחק ויינבערגער מנאטשאוויץ
לתולדותיו וצאצאיו, חותנו של ה"ד יוסף מפ' לאדאן, רבי חיים יהודה
עהרנרייך - מהרב ש.ב.י. סיימון
- יח** רבי צבי הרש ב"ר דוד דוב הערמאן מבאניהאד
לתולדותיו וצאצאיו - מהרב ב. פריינד
- ל** אישים בבאלאשא-דיאמאט
משפחות ריבנער, קאטה, רבי ליב זינגער - מהרב י.י. בויס / אגרות מרבי
ליב זינגער אל ה"ריעות שלמה'
- מג** לתולדות תלמידי ה'ערוגת הבושם' (ב)
ר"א בלאנק, ר"א ברוין, רא"א פלישמאן, רא"י גראס, ר"ד גראס, ר"ק
מעזעי, רד"צ שרייבר - הרב מ.מ. יאקאבאוויטש / רא"ז גרין - הרב א.ז.
גרין / ר"ח בעהם - הרב ח.א. רייניץ / רמ"ש ווייס - הרב י.ב. ווייס
- נא** הרבנות בקהלת קאשוי בשנת תש"ג
"פסק בית דין" בנידון 'חזקת' הרבנות והדיינות בקהלה
- סב** עוללות
רבי יודל ווייס מסיגוט - הרב ש.ח.י. גרובער / רבי ישעי' בייערן ובית
אבותיו - הרב י. שווארץ / רבי יעקב דוד מאשקאוויטש - הרב י.
וויינשטאק / משפחת ה'שבילי דוד' ותלמידיו - הרב ד.ל. זילבערשטיין /
ר"ד אבעלעס, רא"י צילץ - הרב א. קאלמאן / ר' ברוך אבעלעס - הרב
א.ל. לאווי / משפחת פרסבורגר - הרב י. גולדשטיין / ביקור ה'שבט סופר'
אצל מהר"י מבעלז בווייץ - הרב ב. אסטרייכער

הרב שלמה וייס – מכון 'זכרון' בני ברק

עוד על רבי אהרן סודיץ-ביכלער אב"ד סערדאהעל

יום פטירתו

בעלה הקודם (עמ' ח, טז) צעדנו בעקבות כל רושמי תולדותיו של רבי אהרן סודיץ-ביכלער שרשמו את יום פטירתו ביום ד' אב תקפ"ח. לאחר התבוננות תמהתי מנין להם זאת, כי על מצבתו כפי שהעתיקו רושמי תולדותיו: 'אבן המאיר' (דף ח ע"ב אות עה) ו'ספר הזכרון לקהילת סרדאהלי' (עמ' 84), לא רשום תאריך פטירתו. ודבר זה כשלעצמו הוא גם כן פלא. לאחר חקירה ובדיקה של מקורות ומסמכים הגענו, ידידי רמא"ז קינסטליכר ואני, למסקנה חד משמעית, שתאריך פטירתו הנכון הוא: כ' אב תקפ"ח, ולא ד' אב, שמקורו בטעות דפוס גרידא. והרי ההוכחות [המקורות נמסרו לי ע"י ידידי הנ"ל מארכיון מכון 'זכרון']:

בחוברת Magyar Rabbik [=רבני הגר] שערך והוציא לאור חלוץ חוקרי תולדות רבני הגר, רבי מאיר שטיין אב"ד טירנא, בגליון שבט תרס"ו (עמ' 53) נרשם הערך של רבי אהרן סודיץ (מס' 100) בלי לציין את יום פטירתו. בגליון הבא, אדר תרס"ו, לאחר שהעורך קיבל את רישומי המצבות בסערדאהעלי הדפיס שם (בעמ' 84-83) את נוסח מצבת רבי אהרן, כשהשורה הראשונה היא: 'נ"נ יום כ' מנ' תקפ"ח'. ואכן למתבונן היטב בתמונה הישנה של המצבה שהתפרסמה בספר הזכרון לקהילת ס"ה שם (עמ' 84) ובספר בית העלמין של קהילת ס"ה (עמ' 30) יראה שבראש המצבה משני צידיה ישנם מספר מלים במאונך. על פי זה נכתב ב-Magyar Rabbik שם בתוך הערך שרבי אהרן נפטר בכ' אב. [כעין ראייה שנפטר ביום כ' אב ולא ביום ד' אב, כי באותה שנה (תקפ"ח) חל יום ד' אב ביום ג' בשבוע ואילו

יום כ' אב חל ביום ה', ואם נפטר ונקבר באותו יום יותר מסתבר שזה היה ביום ה' בשבוע ולא ביום ג'. וכן מהסיפור ב'מטה יוסף' - שצוטט במאמרו של רבי לייבל רייניץ בעלה הקודם - שיום זה הוקבע לשיבת ב"ד יש משמעות קצת שזה היה ביום ה' בשבוע שבו בתי דינין יושבים כתקנת עזרא (משנה ריש כתובות ורש"י שם). כן יש להעיר שאף אחד מהמספידים לא ציין שנפטר בין המצרים].

בספר 'אבן המאיר' שהוציא לאור רבי מאיר שטיין בשנה שלאחריה (מונקאטש תרס"ז) בערכו של רבי אהרן (דף ח ע"ב אות עה) נפלו שתי טעויות דפוס משמעותיות. א' נשמטו שתי השורות הראשונות מנוסח המצבה. ב' נכתב בפנים הערך שיום מותו הוא ד' מנחם שנת תקפ"ח. הספרים: 'פארי חכמי מדינתנו' (סיגעט תר"ע) אות א ס' צז, ו'שם הגדולים מארץ הגר' (פאקש תרע"ד) מערכת א ס' קח, העתיקו כדרכם מספר אבן המאיר, וכתבו ד' אב. ובעקבותם כתבו כן גם ב'מליצי אש' חודש מנחם אב אות יז, ובספר הזכרון לקהלת ס"ה שם, וב'אישים בתשובות חת"ס' ס' מט.

ואילו רבי מאיר שטיין עצמו ברשימת היאהרצייטן של רבני הגר שהדפיס כנספח ללוח שנה שהדפיס בנו ר' נתן אשר (ד"ר ארתור) שטיין בשנת תרפ"ב, חזר וכתב שוב כמו שכתב ב-Magyar Rabbik שתאריך פטירתו של רבי אהרן הוא כ' אב.

בנוסף לזה מצאנו רישום יאהרצייטן בכתב ידו של חתן חתנו של רבי אברהם פריישטאט אב"ד קאמארן. הכותב הוא תלמידו של רבי אהרן סודיטץ, ורשם סמוך לפטירת רבו את השורה הבאה: **לזכרון פטירת אמ"ו הרב הגאון מו"ה אהרן אבדק"ק ס"ה זצוקלה"ה כ' אב תקפ"ח לפ"ק תנצב"ה**.

כך שאין כל ספק שזהו תאריך פטירתו הנכון, ולא ד' אב שמקורו בטעות דפוס גרידא כאמור.

גיל פטירתו

בעלה הקודם הבאנו מה שכתב בספר הזכרון לקהילת סרדאהלי (עמ' 83-84) שרבי אהרן נפטר ערירי בחטף בדמי ימיו בגיל ארבעים ושמונה. [ועיין שם מה שכתבנו בענין זה]. נראה שמקורו של ספר הזכרון הנ"ל הוא מ-Magyar Rabbik הנ"ל גליון שבט תרס"ו (עמ' 53) שכתב בלשון זו. אך כאמור בעלה הקודם החלטנו שרבי אהרן נפטר בגיל 43 ולא בגיל 48. ואכן ב-Magyar Rabbik גליון סיון תרס"ו (עמ' 119) יש תיקון מוזר: 'צריך לתקן לא 43 אלא 48'. ולכאורה אינו מובן מה רצה לתקן. ונראה ברור שנפלה כאן טעות דפוס וצ"ל: 'צריך לתקן לא 48 אלא 43'. וזאת על פי מכתבו של רבי דוד ביכלר מיום ה' אייר תרס"ד שנזכר בעלה הקודם שהיה ממוען לרבי מאיר שטיין מחבר ה-Magyar Rabbik. וכנראה ש'48' שבגליון שבט היתה טעות דפוס ולא טעות כתיבה. וראה בהמשך.

בעלה הקודם הבאנו מה שכתב בספר אבן המאיר שם שמת באביו בן מ"ם שנים. והראני ידידי הנ"ל שבכת"י של רבי מאיר שטיין של ספר אבן המאיר רשום: בן מ"ג שנים. וזה מוכיח שאכן נפלה כאן טעות בהעתקה. ואמנם את האות 'ג' שבכת"י יש מקום לטעות בקריאתה ולקוראה מ"ם סופית.

אגרת מרבי יהודה אסאד לתלמידו רבי דוד ביכלר אב"ד פאסטאכא

בענין חלוקת עזבון אביו רבי יהושע פאלק סודיץ-ביכלער אב"ד סעטשין

בהקשר למכתבו של רבי פאלק סודיץ-ביכלער שנדפס בעלה הקודם בה הוא כותב "שדעתי אם ירויח לי ד' להיות עומד על ימין היתומים" של אחיו, מדפיסים אנו בזאת את אגרת תשובתו של רבי יהודה אסאד לתלמידו [ולאחר מכן גם מחותנו וחתנו] רבי דוד ביכלר אב"ד פאסטא בענין חלוקת עזבון של אביו רבי פאלק, בה הוא מזכיר את ההתחייבות הזו בנוגע להב' אהרן בן אחיו רבי אהרן סודיץ שאודותיו מדובר בעלה הקודם. מהאגרת הזו עולה שבשנת תר"ט הב' אהרן עדיין לא התחתן. התשובה נדפסה בתשובות מהר"א חאבה"ע סי' קיג בלי תאריך, ואנו מדפיסים אותה כאן בשלימות מוגהת מתוך צילום כת"ק.

רבי דוד סודיץ-ביכלר אב"ד פאסטא נולד בשנת תקע"ה בכפר סודיץ [ליד באלאשא-יארמוט] לאביו האב"ד רבי יהושע פאלק סודיץ ולאמו מרת יטל. תלמיד מהר"י אסאד ורבי יעקב קאפיל חריף (אלטינקונשטאט) אב"ד ווערבו. בשנת תקצ"ט אב"ד בעטשקע. בשנת תר"ז אב"ד פאסטא. באגרת שלפנינו משלהי שנת תר"ט ממליץ לו רבו למלאות מקום אביו בסעטשין. בשלהי שנת תר"י המליץ המהר"א לקהלת אירשא לקבלו כרב [עי' צפונות יב עמ' פז]. אולם לבסוף נשאר רבי דוד בפאסטא עד סוף ימיו. בשנת תר"כ נעשה מחותן עם רבו כשבנו רבי אהרן ביכלר [ע"ע בעלי זכרון עלה 7] נשא לאשה את בת רבו מרת שרל. בשנת תרכ"ב התאלמן רבי דוד מאשתו הראשונה מרת גאלדא ונשא בזו"ש את בת רבו מרת הינדל אלמנת רבי יונה רייכהארט. נלב"ע ביום כפור תרס"ח ומנ"כ בפאסטא. נוסח מצבתו: 'דוד רבן של ישראל חי וקיים / פ' נ' / אדונינו מורינו ורבינו שר התורה / הרב הגאון העצום הקדוש והטהור / צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו / מו"ה דוד ביכלער זצ"ל / בן הרב הגאון הקדוש מו"ה פלק ז"ל / שהיה אב"ד בקהילתינו / ששים שנה / נפטר בנשיקה / כמיתת משה רבינו ע"ה / בן צ"ג שנים ביום הכפורים תרס"ח / ת.נ.צ.ב.ה. / ושם אמו יטל'. תולדותיו: צפונות יב הנ"ל עמ' פה-פז. הגדת אש דת יהודה עמ' שמח-שנ [עם תמונת מצבתו]. תמונתו: עלי זכרון עלה 7 עמ' יז.

בע"ה יום א' ט"ב מנחם אב תר"ט לפ"ק סעמניץ

יראה בנחמה, בעיר ד' שמה, ה"ה כבוד אהובי וחביבי עד לאחת, מלא כף נחת, ה"ה הרב המאה"ג החרף ובקי, משנתו נקי, צדיק כביר קש"ת מו"ה דוד סודיץ נ"י האבדק"ק פאסטאכע יע"א ולכאל"ש.

ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה].

וע"ד חילוק העזבון פשיטא מלתא דכתובת אמכם הרבנית [מרת יטל, נפ' י"ז אלול תרט"ו] תחי' קודמת [הוספה בשולי הגליון: מלבד הק"ן זה' שצוה מ"ו בכת"י שיהי' קודם לכתובה], ואחר ניכוי סך כתובתה מהעזבון קודם פרנסת הבת אחותכם הפנויה תחי' לפי אומדן דעת אביכם זצ"ל כמו שנתן לבתו ראשונה [מרת רחל רבקה אשת רבי שרגא פייש הלוי יונגרייז אב"ד טשעטשע] נדוניה, וכיון שנתן לראשונה גם שטר ח"ז על ט"ו מאות זה' מבלעדי הנדוני' מה שלא יותן כן לבת זו הפנויה, אומדן דעתו הוא להוסיף עוד להפנויה לנדוניה איזו מאות זה' יותר מנדונית בתו הנשואה תי' נגד השטח"ז, וגם כיון שאומדן דעתו כפי הממון שהניח בשעת מותו, אנן סהדי שהיה מוסיף לפנויה זו בת זקונים שלו הרבה יותר ממה שהפריז לבתו ראשונה שלא היה נכסיו מרובים אז כמו עתה. לכן אחר נכוי הכתובה ופרנסת הבת מהעזבון לפי אומדן דעת תחילה, יחשבו יתר העזבון ולסלק החוב של שטר חצי זכר, וספרים וקרקעות וכן מקומות בבהכ"נ אין השטח"ז נוטל כנגדן כלום. ושוב הברירה ביד היורשים או חלק חצי זכר או סך המסויים בשטח"ז כנהוג וכמבואר הדין בש"ע א"ה סי' קי"ג ס"ק י"א וס"ק ט"ז בב"ש.

ושוב מצוה על היורשי דאו' לקיים נדר אביהם להפריז מן העזבון לצורך נשואי ש"ב בן אחיו הבחו' כ"ה אהרן נ"י. ושוב מגיע גם לשני זכרים אחיכם לצורך נשואין שלהם אי"ה לפי אומדן דעת אביכם יותר על חלקם בירושה עם שארי האחים הנשואים יחיו. ואיני חושד את גיסו הרב [רבי שרגא פייש הלוי יונגרייז אב"ד סעטשע [טשעטשע]. ע"ע ב'החתם סופר ותלמידיו' עמ' תסח] אבדק"ק סעטשי נ"י שיחזיק בממון שלא עפ"י הדין. ויותר אין להאריך כעת.

הכ"ד אוה"נ בלונ"ח דש"ת הק' יהודאסאד

ד"ש לכל בית אבותיו ולכל משפחתו יחיו.

שלמה וייס – מכון 'זכרון' בני ברק

עוד על צאצאי רבי אהרן סודיטץ-ביכלער

בנוגע למאמר (עלה 18 עמ' ב והלאה) על רבי אהרן אב"ד סערדאהעל ובנו רבי אהרן בפילעק.

ראשית על ר' אהרן ביכלר (ב"ר אהרן) בפילעק. בנוסף לילדים שהוזכרו שם, היתה לו בת יוספה נולדה בשנת 851 ובן משה שנולד בשנת 1861, הידיעות הן מרישומי הלידה, ולא ידוע אם הם שרדו.

בפילעק קיימת גם מצבת ר' מאיר ביכלר ואשתו מירל לבית מאהלר. עליה חרוט: פ"ט / אבינו כ"ה רבי / מאיר בוכלער ע"ה / רה"ק דעדתנו נפטר כ"א תמוז / ואמנו

ר' שמואל הילמן ביכלר בן ר' אהרן מפילעק (שנזכר במאמר הנ"ל), שהיה נשוי למ' ביילה, בבתו של ר' שרגא פייבל בלומנטל (לא פאלק בלומנטל כפי שהובא במאמר). ר' פייבל קבור בטשעטשע (Csecse) והיה ידוע בשם פייבל עטשעג, על שם מקום מגוריו ב-Escseg. נוסח מצבתו: פ"נ / איש תם וישר ויר' אלקים / שמר דרך ה' ועשה צדקה בכל עת / וזאת הברכה הניח לבניו אחריו / כה"ר / שרגא בלומענטהאל / הנקרא בפי כול / ר' פייבל עטשעג / מת ט' תשרי תרסא לפ"ק / שם אמו חיילא.

58

פנ

איש תם וישר ויר אלקים
 שומר דרך ה' ועשה צדקה בכל עת
 וזאת חבליה הנזה לבניו אחריו
 בה ר'
 שרגא בלומענטהאל
 הנקרא בפ' פול
 ר פייבל עטשינג
 מת ט' תשרי תרפא לפק
 שם אמו הי"ד

הסיבה להתענינותי במשפחה הזאת, משום שיש לי כמה הוכחות כי סבתא רבא שלי הייתה אחותו של רבי יהושע פאלק ביכלר אב"ד סעטשין (ורבי אהרן ביכלר אב"ד סערדאהעל). שמה הי' חיילא בלומנטל. ר' פייבל בלומנטל הנ"ל היה בנה כנראה, בתה פייגלא היתה נשואה לסבא רבא שלי ר' שמשון גרינבאום שהיה גר בנאדילוין, עיירה

קטנה ליד סעטשין (יתכן שהיה היהודי היחיד שגר שם).

שם אביו של ר' פייבל היה כנראה ליב. מצאתי את רישום פטירתו של ר' פייבל בג'ונג'וש יליד ווארשאני הסמוך לסעטשעני, (כנראה נפטר שם אצל בתו שהיתה נשואה לביכלר), שם אביו בלועזית ליפוט (שם שזהה בדרך כלל לליב). וכנראה הוא הנזכר בפנקס המוהל של רבי פאלק ביכלר אב"ד סעטשעני מיום ה' כסלו תקפ"ז: ילד פייבל ב"ג [=בן גיסין] ר' ליב בר"ק.

אודות ילדים נוספים של ר' אהרן ביכלר (הראשון) אב"ד ס"ה, יש להוסיף את ר' אלעזר שנפטר בפילעק בשנת תרס"ג בגיל מבוגר. על מצבתו נחרטו השורות הבאות: פ"נ / איש תם וישר / בן גדולים / דרכיו ישרים / ה"ה כ"ה אלעזר ע"ה / בן הרב הגאון / מו"ה אהרן סודיטץ זצ"ל / מת במלאות ימי חייו / כ"ג אלול תרס"ג לפ"ק / תנ"צ'ב'ה'.

הייתי בקשר עם צאצא של ר' אהרן ביכלר המתגוררת באוסטריה. לדבריה זה הבן שלו אליעזר. כמו כן לדבריה, היה לר' אהרן אב"ד ס"ה בן נוסף שאת שמו היא לא יודעת (בנו מיקשה-מאקס בפילעק, אשתו מילי), ועוד שתי בנות, אחת מהם היתה נשואה לליכטר (ילדיהם גאבור ליכטר, טערעז ליכטר באראד), והשניה היא רק מכירה את שם בתה קרולין לעווי. ניסיתי לברר אצלה מה המקורות שלה, אבל היא אינה דוברת אנגלית שוטפת ולא נתנה לי תשובה ברורה.

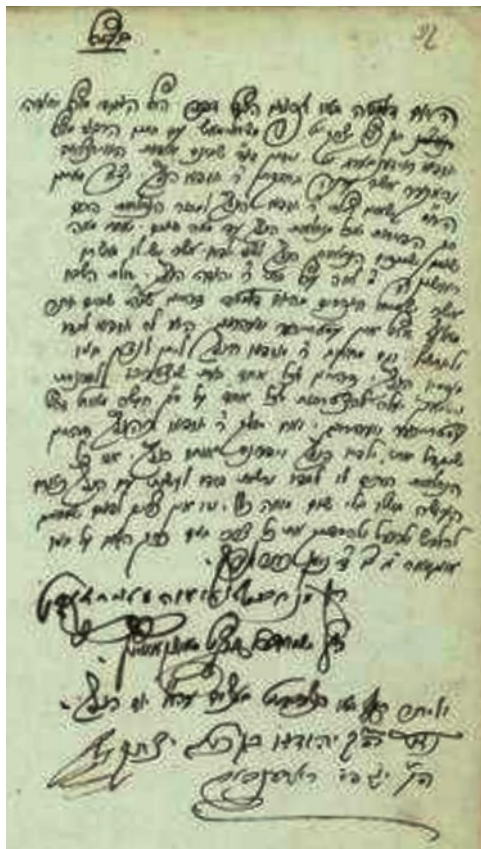
עם זאת, ברישומי הלידה מצאתי לאצי / לאיוש ביכלר נשוי לטערעז זלצברג, והיה בגיל המתאים להיות הבן של רבי אהרן אב"ד ס"ה [ואולי הוא אליעזר הנ"ל]. ללאיוש וטערעז היו לפחות שמונה ילדים (נולדו בקורטאן שליד פילעק): קארולי (852), יאקאב (854), משה אהרן (861), יאקאב (862), פאל (כנראה פאלק, 862), רייזי (864), אברהם (868), פעפי (873).

הרב שמחה בונם יוסף סיימון – בני ברק

רבי יצחק ב"ר יהודה ויינבערגער מנאטשאוויץ וצאצאיו

חותנו הראשון של הגאון מפ. לאדאני

זוגתו הראשונה של הגאון רבי יוסף יוזפא רונזברג אב"ד פ. לאדאני היתה מרת לאה בת הר"ר יודא ב"ר יצחק מיישוב נאטשאוויץ [Nyatsovitz או Solymos, בסלובקית Inacovee] אשר ליד עיר סאבראנץ. מזוגתו הזאת נולדו לו בנו ר' מנחם צבי ובתו מרת יענטא אשת ר' משה זאב שווארץ. בתחילת ספרו 'יד יוסף ורביד הזהב' על הל' שבת ועירובין הוא מזכיר לטובה את חותנו הראשון, וז"ל: "ואזכור את בריתי ביני לבין חמי הראשון ה"ה הכשר והישר כבוד הקצין מו"ה יודא נ"י, בר לבבו ונקי כפיו אשר החזיק אותי בחילו ומאודו בהשגחות שלימות מספיקות עצומות, וחמותי מרת שרה רבקה תחי' היא נתנה לי ואוכל לישב באוהל של תורה, ודעתו קרובה אצל בנו יחידו, בהנהגה טובה לימודו, מו"ה יצחק נ"י".

בפנקס הבד"ץ דאונגוואר מופיע פסק דין בנוגע לד"ד שהיו בין רבי יוזפא לחותנו הראשון, [תשו"ח להרב העורך שהעירני לזה] וז"ל:

היום דלמטה באו לפנינו הב"ד דפה ה"ה הנגיד מו"ה יהודא בן כ"ה יצחק נ"י משאלימאש עם חתנו הרבני מו"ה יוזפא רויזנבערג נ"י. נידון דר"ד שבינם אודות הווירצהויז והאקער אשר עתה בחזקת ר' יוזפא הנ"ל.

יצא מאיתנו הח"מ שאינו רשאי ר' יוזפא הנ"ל למכור הנחלאות ההם, רק הפירות יאכל עד מאה שנים, ואחרי מאה שנים שייכים הנחלאות הנ"ל לשני ילדיו אשר יש לו מאשתו ראשונה מ' לאה ע"ה בת ר' יהודה הנ"ל, זולת השבח אשר ישיבחו הנכסים מהיום דלמטה דהיינו שהיו שווים יותר מאלף זהו' אין עסטרייכער ווהערונג הוא לר' יוזפא לבדו ולירשיו. וגם מחוייב ר' יוזפא

הנ"ל ליתן לנדן בניו מנכסיו הנ"ל, דהיינו לכל אחד בעת שיצטרכו לפרנסת נישואין יעלה להצטרפות לכל אחד על סך חמשה מאות זהו' עסטרייכער ווהערונג, ואם יסלק ר' יוזפא כהנ"ל דהיינו שיגדל את ילדיו הנ"ל ויפרנס אותם כנ"ל, אזי כל הנחלאות ההם לו לבדו ורשות בידו לעשות עם הנ"ל כאדם העושה בשלו בלי שום מוחה כלל, וזו אין צריך לפנים שמחוייב להלביש ולהנעיל ולהספיק את כל צורכי בניו כדרך האב על בניו.

אונגוואר ג' צו ד' ניסן כת"ר לפ"ק

הק' מנחם בלא"א מו"ה מאיר א"ש זצ"ל

הק' שמואל בר"ש מאשקאוויץ

וליתר תוקף באו הצדדים בעצמם עה"ח יום הנ"ל

נאם הק' יהודא בן כ"ה יצחק ז"ל

הק' יוזפא רוזענבורג

והנה במאטריקל סאבראנץ נמצא רישומי לידות ליוסף ולני רוזנברג [מקום הלידה הוא Solymos]: הרמן בשנת 1845 [תר"ה-ו], וזלי בשנת 1851 [תרל"א]. לכאורה הם בנו ובתו מנחם צבי ויענטא הנ"ל. ברישום של זו האחרונה כתוב שלני היא לבית ויינברגר, ולכן קרוב לודאי שחותנו הראשון של הגאון הנ"ל היה ר' יודא ויינברגר.

עוד נמצא במאטריקל הנ"ל רישומי לידות ליודא וזלי ויינברגר [מקום הלידה: Solymos]. לני נולדה בשנת 1824 [תקפ"ד], היא לכאורה אשת הגאון מפ. לאדאני. רעזי בשנת 1826 [תקפ"ו], בעטי בשנת 1828 [תקפ"ח], איגנאץ בשנת 1829 [תקפ"ט] אשר הוא לכאורה בנו ר' יצחק.

במאטריקל מיהאלאוויטץ ישנו רישום פטירה משנת תרל"ג של סאלי אשת יודא וינברגר ילידת Solymos. יתכן מאוד שהיא שרה רבקה אשת ר' יודא וינברגר, אך שם רשום שגיל הפטירה הוא 58 וזה לא מתאים, ויש לברר הדבר.

רבי חיים יהודה עהרנרייך

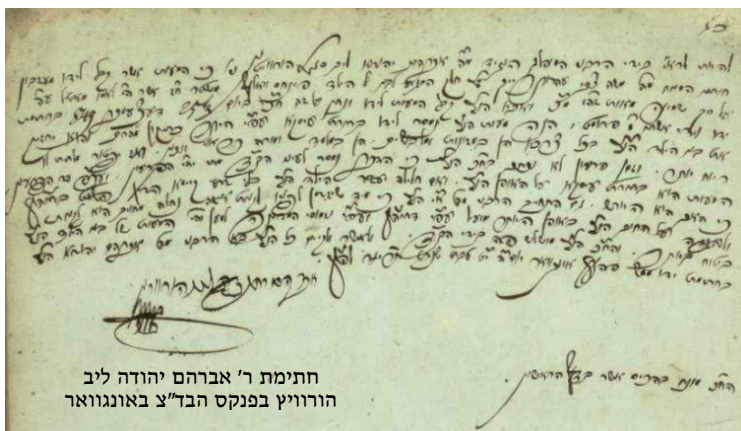
ר' יצחק ב"ר יודא וינברגר מנאטשאוויטץ נשא לאשה את מרת שרה גאלדא בת הרבני מו"ה חיים יהודה [ליב] עהרנרייך מק"ק סאבראנץ (נלב"ע י"ג אלול תרל"ג). אביו הרה"ח ר' משה צבי [מאניע] (ב"ר מענדל) עהרנרייך ז"ל בא מרישא [פולין] ואח"כ התגורר בריבניצע [Ribnytza] אשר ליד סאבראנץ ושם מנו"כ.

במפקד התושבים משנת תר"ח מופיע בריבניצע: מוזס עהרנרייך בן 70 יליד Visilok – פולין, אשתו חיה [Haja] לבית דאוויד [David] בת 80 ילידת Raska. לכאורה הם ר' משה צבי וזוגתו.

בכתב יוחסין של ר' חיים קלונימוס שווארץ מנאנאש [ראה צילום בעלי זכרון עלה 2 עמ' ט'] כותב אודותיו בזה"ל: "מו"ה טובי' פריינד היה חתנו של הקצין והגביר

מפורסים מו"ה מאניע ריבניצע סמוך לעיר אונגוואר יע"א ור' מאניע ריבניצער היה נכד שמעלקע ... פרימאס ונקרא שמו בישראל עהרנרייך והיה נכדו של בעל נזר הקודש על המדרש רבה דור דורים גאוני עולם זי"ע", עכ"ל. אמנם יש לציין שרבים מפקפקים בייחוס זה לבעל 'נזר הקודש'.

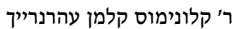
בנותיו היו מרת יאכעט אשת הרה"ח ר' טוביה גדליה פריינד הנ"ל, ומרת מאטיל [נולדה בזאלאבינא בשנת תקע"ח לערך] אשת הרבני המופלג הנגיד מו"ה אברהם יהודה ליב סג"ל הורוויץ מריבניצע [נולד בשנת תקע"ח לערך בפאקש, וכנראה שהוא בן הג"ר פייבל הורוויץ אב"ד דשם ובסוף ימיו בפאפא, שידוע שהיה לו בן בשם זה (כפי שמוסר הרב העורך)]. ילדיהם: בנם פנחס וואלף יליד תר"ב לערך ובתם שרה ילידת תר"ה. בהתאם לנתונים העולים מפנקס אונגוואר הנ"ל ונתוני מפקד התושבים משנת תר"ח, יש לשער שבניו הם גם: ר' שמואל עהרנרייך

חתומת ר' אברהם יהודה ליב
הורוויץ בפנקס הבד"צ באונגוואר

מקארטשווא [יליד תקס"ח לערך] זוגתו רבקה לבית ליכטמאן ילידת טאש. ר' מענדל עהרנרייך מרעמעט יליד זאלאבינא [בשנת תקנ"ח לערך]. ר' שמשון בער עהרנרייך מפאראבא יליד ראדוואנץ [בשנת תקנ"ו לערך] בנו ר' יונה יהודא. Emanuel עהרנרייך מריבניצע יליד זאלאבינא [בשנת תק"ע], זוגתו לבית פיש מקאליב. Isak עהרנרייך מבאנקאטץ יליד Rajsze - פולין [בשנת תקנ"ח לערך], זוגתו לבית הערשקאוויץ. (תאריכי הלידות הם לפי הגילאים שבמפקד וכמובן שאינם בהכרח מדוייקים).

ר' חיים יודא עהרנרייך נישא פעמיים, ילדיו מזיו"ר הם בתו מרת שרה גאלדא הנ"ל, ובנו הרה"ג ר' יעקב עהרנרייך מסאבראנץ (נלב"ע תרס"ב ומנ"כ בארה"ב) חתנו של הגה"ק המפורסם ר' אברהם יהודה הכהן שווארץ אב"ד מאדע בעל ה'קול אריה'. אבי הגאונים המפורסמים רבי שלמה זלמן אב"ד שאמלוי מח"ס 'לחם שלמה'

בארץ ישראל

ת"ח מכולל שומרי החומות. (לימים שיגר ר' שלמה זלמן וינברגר מכתב להנהלת הכולל בו הוא כותב כי הרשות לשבת בבית נתונה לבן אחותו הר"ר שלמה הלוי סג"ל קליין, עד אשר יזכה הוא עצמו לעלות לא"י). ליד הבית קיים שלט עד היום ובו נכתב שמו של ר' יצחק וזוגתו עם היארצייט שלהם. ר' יצחק נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' שנת תרע"ג לפ"ק ונטמן בהר הזיתים (אמצעי 2 חלקה ג' שורה כ' קבר ע"ב) על מצבתו נכתב: "פ"נ / הרבני החסיד איש תם

[illegible]

הבית המסוקים בנוסף קנה קטן וקדשים חזירי עוף **בצחק**
וויינבערג ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}
 כן ידוע כי עפי' תפסת הכולל ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}
 כן ידוע כי חו' המדי' השפוט' בידים לרוב מצבי'ת לזכות א' מעב' ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}
 הכולל מי אצולו עפי' תפסת הכולל בנרוב ... ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}
 הכולל מע' המדי' קם הכולל להפוס' עז קח עפי' נז' חחת לשלש ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}
 פנים ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}
 (3) חסדים בביטוי מנוגד כמטרותות הויאל' לחלוק' המדי' בנרוב ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}
 ושלש מע' המדי' חזק' הקנינים בחדר ויפת עז' מלת המעשים ... ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר} ^{היה שם של אדמו"ר}

הנדיב הר"ר יצחק נפטר כ"ד אדרט תרע"ג 6800-2/158-A-6

הרישום בספר הק"ק ובספר המקנה של הכולל

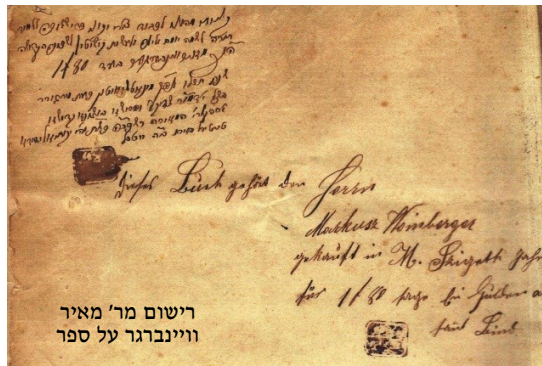
צאצאיו:

במאטריקל סאבראנץ
נמצא רישומי לידות
לאיגנאץ וגוסטי ויינברגר
ביישוב Solymos: שרי
[כנראה שיינדל] בשנת
858 [תר"ח-ט], שאלאמון
[כנראה שלמה זלמן]
בשנת 860 [תר"כ], פאני
[פייגא] בשנת 862
[תרכ"ב]. זה מתאים
למשפחת ר' יצחק
ויינברגר.

בנו הגדול הרבני מר"ה
מאיר ויינברגר מק"ק קיש-

ווארשאני. נולד בשנת תר"ח לערך, ולמד אצל הגה"ק בעל 'ייטב לב', כפי שרשם על אחד מספריו בזה"ל: "קניתי מהוני לכבוד צורי וקוני כדי שאזכה ללמוד תורה לשמה יומם ולילה ולעשות קישוטין לשכינה הקדושה הק' מאיר ויינברגרער בעד ... שנת תרל"ו לפ"ק מינאטשאוויטץ כעת מתגורר בצל אדמו"ר צדיקא ופרישא בוצינא קדישא אספקלרי' המאירה רשכב"ה כש"ת מה"ר יקותיאל יהודא טייטעלבוים ב"ה ייט"ל [בעל המחבר ייטב לב]."

בהגיעו לפרקו נשא את זוגתו הצדקת מרת חנה בת הרה"ח ר' איתמר אפרים קרויס מווארשאני, ומאז התגורר בווארשאני (ושימש שם גם כגבאי של כולל שומרי החומות). בשנים אלו נמצא שמו בין נותני מעות קדימה של הספרים 'אורות אלים' ו'אבני אליהו'. שם בווארשאני נודע כאיש מורם מעם ועסק כל ימיו בתורה וחסידות. לימים פרסם המשורר ר' מרדכי אלעי בעיתון 'שערים' שיר המבוסס על מעשה פלא שאירע עמו כפי שסיפר נכדו ר' יצחק אליעזר גראס, ושם מתוארת דמותו ושיעור קומתו הרוחנית. גם זוגתו מרת חנה היתה צדקת גדולה ומסופר כי בגודל צדקתה לבשה ציצית.

רישום מר' מאיר
וויינברגר על ספר

לשובו של סבא. — לא שב...	פזם. זה היה בְּעָרֵי הַיּוֹם.	הסבא ר' מאיר
נאני מהרמי. כמִצְוֶה	הסבא בְּבֵית הַתְּנִסָּה.	בְּקֶמֶת סבא הִסְתַּכְּה לִכְבִּישׁ
עֲמִדָּתִי עַם הַסֵּפֶר לִפְנֵי הַסֵּף —	שָׁקִיעַ בְּתַעֲתָהּ. בְּחוֹרֶה וּבְצוֹם.	גִּדְּפָה רִיחוֹת יוֹן.
וְכִינֹר נִסְתַּקְּה בְּלִשְׁנוֹת מְשִׁיבָה.	וְדִיוֹקָנוּ — סֵפֶר וְחֶסֶד —	וְעַם זֶם אֲדָרִים שְׂכוּרִים מְרַעֵשׁ
זִלְגוּ אֶחָת, אֶחָת, אֶחָת מִגֵּג.	נִסְתַּלָּה לְחַלּוֹנוּ מִצָּבֵר לִכְבִּישׁ.	צְרוּרֵי פֶה, מְטוֹרְפֵי צִיָּן.
כְּנִבְלָעוּ בְּאֶדְמָה.	מֹול בְּקֶמֶת סבא.	בְּסִדֵּק עָשׂוּ הַסְתַּכְּתָּה וְדוֹר,
לְבִי נִסְתַּף, פְּתוּרֵי פֶה.	דָּלֵק בֵּית, עַל יָדוֹ — גְּדִישׁ.	הַסְתַּכָּה לֹא עָסַק בְּמֵאוּמָה,
מִשְׁשׁוֹן צִינֵי דְמָעָה.	וְהַרְיוֹם הָאֵשׁ מִלְּבָה.	הַקְדִּישׁ חֲנִיָּו לְהוֹרֵת הַסֹּד,
עֲמִדָּתִי כְּחוֹלֶם, בֵּין מִשֵּׁשׁ וְדִמְיוֹן	לְקִבּוֹת בּוֹקְעוֹת, תְּמִירוֹת עָשׂוֹן.	מִכְדָּל מִקְהוּמָה וּמִסְתַּכְּתָה.
כְּבִעּוֹלָם דְּמִדּוּמִים:	צִצְקַת בְּקָר, פִּיחֹת נּוֹצוֹת.	עֲטוּף בְּטָלִית, עֲטוּר בְּתַפְלִין.
חֲרָבָה — וְגַם, פְּלִיאָה וְטִמְיוֹן —	שִׁלְגֵי בָר מְעוֹפְפוֹת בְּקֶשֶׁן	יָשֵׁב עַד צְרוּב הַיּוֹם
עוֹלָם נֶחֱבֵב עַם קִירוֹת סְחוּמִים.	וּלְשׁוֹנוֹת אֵשׁ תְּכִבִּישׁ חוֹצוֹת.	בְּבֵית הַתְּנִסָּה בְּפָנִים אֲצִילִים.
בְּסוּף וְשִׁבְתִּי עַל הָאֲצִטְבָּא.	מִשְׁטוֹת אֲלִינוּ, לְבִקְמַת סבא.	מִכְלִי דְבָר יִעָשֶׂם.
הָאֵשׁ מִנְגִּד כְּבִתָּה.	נִיצוֹצוֹת מִפְּנִינִים עַל גֵּג —	פְּעָמִים עַם מִשְׁכַּת לְשִׁכָּה.
עָבַב הַיּוֹם וְלֹא בָּא הַסְבָּא	נִבְתְּלִיתִי וְנִבְתִּיתִי בְּקִהְלָה בְּרָה	פָּנִיו מִן־הַיָּדִים.
בְּבֵית — אֲנִי וְסִבְתָּא.	לְבֵית הַתְּנִסָּה, לְבִי בִי מִגֵּג:	כָּרַע אֲחִירֹן מִקְרָבּוֹ חֲבֵט.
לְעָרֵב בָּא, לֹא שָׁעַל דְּבָר.	— סבא, סִכְנָה!.. דָּלְקָה בְּקֶסֶר!..	אוּ יָצָא בְּבֵית אֲסִירִים.
בְּטֵחַ בְּכַחוֹ שֶׁל הַסֵּפֶר,	הַסְבָּא הָרִים עֲפָעָיו.	יָשֵׁב עַל יַד הַ-אֲמֶרֶת וְנָר.
וְשָׁלוּ וְשָׁשׁ לְבֵית חוֹר	הַבֵּית בִּי בְּמִקְטָן נָר	הַתְּצִלָּה לְבִקְמָה —
בְּבֵית כְּרָשׁוֹ שֶׁל שָׁם וְעָבַר.	וְשָׁם עַל הַ-אֲמֶרֶת בְּפָיו.	בֵּית סבא הָיָה הִיכָל בְּקֶסֶר.
	— רוֹץ וְנָח - בְּזִיאוֹל מִלְּאָדָּה	וְהַסְבָּא — מִלֵּךְ בֵּין קְרָאִים.
	וְהַתְּצִיב לִפְנֵי הַבְּקֶמֶת...	
	שִׁבְתִּי, הַפְּסִיד לִפְנֵי הַלֵּךְ.	
	בְּקִבִּישׁ הַסְתַּכְּתָּה חֲקִתָּה.	

השיר על "הסבא ר' מאיר" וויינברגר

ר' מאיר נפטר ביום א' ל' אדר ב' שנת תרפ"ז בן ס"ט שנה, ומנו"כ בווארשאני. על מצבתו נחרת [הצילומים מווארשאני התקבלו מהרב דובעריש וועבער]:

הרבני החסיד המופלג בתו' ח"ב / מו"ה מאיר בן / יצחק וויינבערגער ז"ל / מאיר נהורו ביראתו וצדקתו / בן והתבונן ויגע בתורה ומצא מדתו / יצחק ליום אחרון בצרור החיים נשמתו / ושם אמו שרה גאלדא / נפטר בש"ט א' ל' לח' אדר ב' תרפ"ז / בן ס"ט שנים.

זו' מרת חנה נפטרה בשנת תרצ"ה בת ע"ו שנה ומנו"כ שם, על מצבתה נחרת:

האשה החשובה צנועה והחסודה / מ' חנה ע"ה / בת הרה"ח / איתמר אפרים קרויס ז"ל / מחברתו של הרה"ח / מו"ה מאיר וויינבערגער ז"ל / נפטרה יום ד' ט' לחודש תמוז תרצ"ה לפ"ק / בת ע"ו שנה / וש"א חיה שרה.

צאצאיו:

1. בתו מרת פייגא רבקה נולדה אור ליום ש"ק פרשת מטות מסעי תרמ"ד. אשת ר' נפתלי דב [ב"ר דוד אריה] גראס ה"ד מדערעטשקע ואח"כ בנירעדהאזא. ילדיהם: הר"ר דוד אריה מו'-נאמעני (בנו הילד מאיר ה"ד) מרים, חיה

שרה, ה"ד. ר' חיים יצחק אליעזר גראס ז"ל שגדל אצל זקנו ר' מאיר מאחר שנתיתם בצעירותו מאמו.

ר' חיים פריד

2. בתו מרת ברכה ה"ד אשת נכד גיסו ר' חיים פריד ה"ד [בן הרה"ג ר' אברהם מו"ץ בסאלמאד]. אביה רשם על אחד מספריו: "ביתי ברכה תחי' נולדה בש"ט ובמז"ט אור ליום ש"ק שמות י"ט טבת תרמ"ז. התגוררו מתחילה בכפר פאפוש משם עברו לעיר מאטע-סאלקא, אחת מיוצאי עיר זו שהתגוררה בשכנותם העידה כי

תמיד כשעברו ליד ביתם היה נשמע משם קול תורה. שם במ. סאלקע היו מתפללים פעמים רבות אצל הרה"צ ר' חזקיה פיש זצ"ל שכהן שם כאדמו"ר, וכך השתמר נוסח התפילה המיוחד שלו בפיו של בנם ר' ברוך ז"ל שלמדו והנחילו לאחר המלחמה לממשיכי דרכו. הם נעקד"ה באושוויץ ביום י"א סיון תש"ד. ילדיהם: ר' אפרים ה"ד מבאניהאד [יליד תרע"א] ז' מרת בלומא לבית פייפער. ר' יצחק ה"ד מראצפערט [יליד תרע"ג] חתן דודו ר' יצחק הערש קליין משם, נעקה"ש עם בנו הילד מאיר זאב, ה"ד. ר' מרדכי יהודה ה"ד [יליד תרפ"ג]. חיה שרה [ילידת תרע"ז]. מרת בריינדל [ילידת תרע"ט] חיימוביץ ה"ד. כולם נעקה"ש בימי הזעם. בניהם ר' שלום ז"ל ואחיו ר' ברוך ז"ל, ניצלו בחסדי שמים. זקני ר' שלום פריד ז"ל נולד בשנת תרע"ה, ונקרא ע"ש דודו זקנו הג"ר שלום קרויז זצ"ל אב"ד ל. מיהאלי שנפטר בשנה זו. בבחרותו למד בישיבת פאיע אצל הג"ר יחזקאל שרגא ווינברגר זצ"ל ה"ד. בימי הזעם היה בצבא ההונגרי, ולאחר המלחמה נשא את זוגתו מרת ליבא

ר' שלום פריד

רחל ע"ה בת הרה"ח ר' שמואל אביגדור הלוי מאנדל מדעברעצין, אחיו מאב וחתנו של הרה"ח המפורסם ר' ישראל משה מאנדל מטעגלאש. התגוררו במושב תפרח ואח"כ ביסודות. נלב"ע ו' שבט תשל"ב, זו' נלב"ע ב' אלול תשס"ז ומנוחתם כבוד בהר הזיתים. אחיו ר' ברוך ז"ל נולד בפורים תרפ"ה, למד בישיבה קטנה במ. סאלקא אצל הג"ר חיים אורי יאקובוביטש הי"ד רב דפאביאנהאזא, ואח"כ למד בפאיע בקאל"ב ובניר

מאדע אצל הג"ר יעקב יוסף יונגרייז. בימי הזעם היה במחנה אושוויץ, אך ניצל בחסדי ה' ונותר איתן באמונתו. אח"כ נשא את זוגתו מרת שושנה בת"ר יוסף צבי ויינשטוק ע"ה, והתגוררו במושב יסודות. הותירו אחריהם בנים וב"ב הולכים בדרך התורה.

3. בנו פרנץ [אפרים?] נולד בשנת תרמ"ט ונפטר בילדותו.

4. בתו שיינדל [ילידת תרנ"א] התגוררה בווארשאני ונעקד"ה, הי"ד.

5. ברטה ילדת תרנ"ב, נפטרה בגיל 8 חודשים.

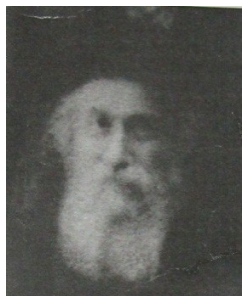
6. טובי, ילדת תרנ"ה.

7. בתו מרת מלכה [ילידת תר"ס] אשת הר"ר יצחק (ב"ר אברהם צבי וליבא)

דייטש יליד דאמוץ, התגוררו בווארשאני ונעקד"ה בשנת תש"ד. ילדיהם:

הילדים מאיר, גולדא, שרה, פערל, הי"ד.

בתו מרת שיינדל אשת הרב הגה"צ ר' יעקב הלוי סג"ל קליין זצ"ל מח"ס זכרון יעקב (נדפס במהדורה מצומצמת בירושלים בשנת תשמ"ז) בזיווגו השני. נולד בשנת תרי"א ביישוב צעצע לאביו ר' אליעזר יהודה הלוי קליין [הורוויץ]. נודע בבחרותו כעילוי, ובגיל י"ז שלח שאלה אל הגאון המפורסם בעל 'שואל ומשיב', וזכה לקבל את תשובתו אשר נדפסה בשו"ת שו"מ מהדורא תליתאה סי' שכ"ה. היה תלמיד מובהק להג"מ מנחם א"ש אב"ד אונגוואר, וחסידיו של הרה"ק רבי שלמה ממונקאטש. בשו"ת 'פרי השדה' (ח"ב סי' כ') מופנית תשובה אליו בתארים מופלגים ובידידות. לאחר שזו' נפטרה נשא אשה מעיר באנהעדיעש

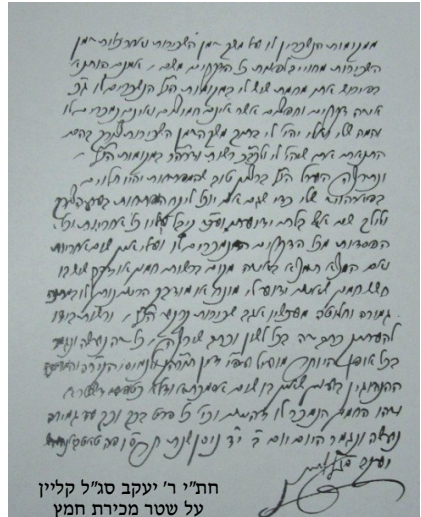

ר' יעקב סג"ל קליין

(בגלילות מאקאווא) והתיישב שם. בשנת תרס"ו עלה לירושלים והתגורר שם עשרים שנה עד לפטירתו. נלב"ע כ' אייר תרפ"ו בירושלים עיה"ק, ומנו"כ בהר הזיתים. בנו היה הרה"ח המפורסם ר' שלמה הלוי קליין מירושלים (נלב"ע עיר"כ תשל"ד) אביהם של ר' שמעון ר' אברהם אליעזר ור' יעקב קליין, יוטא פייגא אשת הרה"ח ר' אלעזר משה אברהם שיף ז"ל, גאלדא אשת ר' יעקב מאיר קוביטשעק

ז"ל, וברכה מליא אשת ר' מרדכי שמעון זיכרמן ז"ל. בתו מרת רבקה אשת ר' משה שמואל פריד אבי ר' מאיר ור' יעקב פריד, ומרת רעכיל אשת ר' יהושע הוברמן. שאר ילדיו הם מזיווגיו האחרים [בתו מזו"ר היתה אשת הרה"ג ר' מאיר אסטרייכר ראב"ד אונגוואר ובנו מזווש"ל הוא הרה"ח ר' מנחם הלוי קליין ז"ל מירושלים]. יתר פרשת גדולתו מתוארת בהרחבה בהקדמת ספרו 'זכרון יעקב' ע"י נכדו המו"ל, ומשם תדרשנו.

בנו הר"ר שלמה זלמן ויינברגר הי"ד מניר מאדע (הוקבע היא"צ י"ג סיון). איש יקר

ר' שלמה סג"ל קליין

ונכבד, נזכר בין נותני מעות קדימה בעיר מגוריו לספרים "בא חיים" אפסי ארץ' 'זהב שבא'. זו' מרת יוטא ב"ר אברהם מנחם [קרויס?] נלב"ע ט"ו אייר תרצ"ג. בנם ר' יוסף ויינברגר ז"ל מניר מאדע ניצל יחידי מכל משפחתו והתגורר בסוף ימיו בבני ברק. זו' מרת פייגא בת"ר מרדכי הכהן מליסקא נעקד"ה עם ילדיהם: אברהם מאיר, יצחק מנחם, פנחס, חיים יהודה, אליעזר דוד, שרה גאלדא, שיינדיל, רבקה, יוטא, הי"ד.

בתו מרת פייגא אשת הרה"צ מו"ה מרדכי צבי גרינפעלד זצ"ל משאראש-פאטאק. נולד בשנת תרכ"ד לאביו הר"ר משה אברהם גרינפעלד משם ולאמו געלא לבית עקשטיין. אביו היה אחיו של הגה"ק בעל קול יהודה מסעמיהעלי בני ר' שמעיה חסיד. ר' מרדכי צבי נודע כעובד ה' מופלג, תפילת שחרית של כל יום נמשכה אצלו עד כחצות. בן דודו המהרש"ג העריצו מאוד וכפי שאמר עליו: "ר' מרדכי הערש שטעל איך אריין אין די רייע פון די רעבייט". הוא נפטר בחודש שבט תש"א ועל קברו לא הוקמה מצבה.

צאצאיו: 1. הרמינה רעבעקה, נולדה בשנת תרמ"ז ונפטרה בילדותה. 2. הר"ר חיים יהודה גרינפעלד מש. פאטאק יליד תרמ"ח, יש אליו תשובה בשו"ת מהרש"ג. 3. פעפי ילידת תר"נ. 4. רעזי ילידת תרנ"א, נפטרה בילדותה. 5. זיגמונד יליד תרנ"ג. 6. מרגיט ילידת תרנ"ד, נפטרה בילדותה. לאחר המלחמה נותר לפליטה בנו הרה"ח ר' יחזקאל שרגא גרינפעלד ז"ל תלמיד חביב למהרש"ג (כנראה שהוא זיגמונד הנ"ל), אביהם של הרה"ח ר' יצחק ז"ל ולהבחל"ח ר' בערל הי"ו.

הרב ברוך פריינד – ירושלים

רבי צבי הרש ב"ר דוד דוב הערמאן מבאניאהד

בעלי זכרון עלה 9 כתבנו מאמר על הרבני רבי דוד דוב הערמאן מווייצן ז"ל, מאמר זה על בנו השלישי הרבני ר' צבי הערמאן ז"ל, שהתגורר בבאניאהד ועל חלק מצאצאיו עד ימינו משפחה עניפה. נשמח לקבל פרטים נוספים, תיקונים, הערות והארות.

הרבני ר' צבי נולד בווייצן, ביום ט"ז אדר ב' תר"ח, נשא בשנת תר"ל בבאניאהד, את מרת שרה (ZSOFIA) אנגלמאן בת ר' מרדכי (MARCUS) ומרת צירל (CECILIA) לבית שאהון (SCHON). גר בבאניאהד (BONYHAD) תלמיד חכם מופלג, מלא בתורה ויראת שמים, סופר נאמן עשרים שנה, בקהילת האורטאדאקסן בבאניאהד, שימש כסגן

הרב של העיר, ועוד תפקידים, נלב"ע בגיל 43, ביום כ"ב מנחם אב תרנ"א, השאיר בית עם יתומים קטנים. נטמן בבית העלמין בבאניאהד, על מצבתו נחרט: "פ"נ" / גברא רבא ויקרא הרבני המופלג / השלם בתורה חכמה ודעת ויראת ה' / נשוא פנים / מו"ה צבי הרש ע"ה / יליד עיר וואיצען / בן היקר מו"ה דוד הערמאן / הוא היה בר אוריין קדמא פה קהלתנו / החדשה סוד ישרים ועדת ארטאדאקסען / אשר בא חכם לגבולנו ולקח לו לאשה מרת שרה בת היקר מרדכי ענגלמאן / והיה סופר נאמן רקח למדע עשרים שנה ובחצי ימיו נאספד כבוד ליהודים שק ואפר יוצע לרבים / נאסף כ"ב מנחם אב תר"נא' לפ"ק / תנ"צ'ב'ה". זוג' מרת שרה היתה חשובה ויקרה

רודפת צדקה וחסד, נפטרה ביום ח' תשרי תרס"ג, ונטמנה ליד בעלה.

נולדו להם 12 ילדים, 5 מהם נפטרו בקטנותם, 3 מהם אין לי מידע עליהם, 4 מהם הקימו משפחות, ועל אף שחלק גדול מצאצאיהם נהרגו בשואה, עשה ה' חסד גדול עד מאד, והשאיר חלק מהצאצאים, ובנו משפחות גדולות ועניפות, ובהם תלמידי חכמים מופלגים, רבנים ויושבי על מדין, ראשי ישיבות, מרביצי תורה, אישי ציבור, פרנסים ועסקנים, בעלי בתים חשובים יראים ושלמים, המפוזרים בכל רחבי תבל. צאצאיו:

א. ר' מרדכי (MARK) נולד ביום ט"ו שבט תרל"ג, הקים משפחה כדלהלן.

ב. מרת אסתר פראדל (ESZTER) נולדה ביום כ"ו מנחם אב תרל"ד, נישאה לר' זאב פרקש ממאקאווא הקימו משפחה עניפה, בעז"ה עליהם במאמר נפרד.
ג. ... (JULIA) נולדה ביום כ"ג טבת תרל"ו, נפטרה בת 5 חדשים ביום י"ד תמוז תרל"ו.

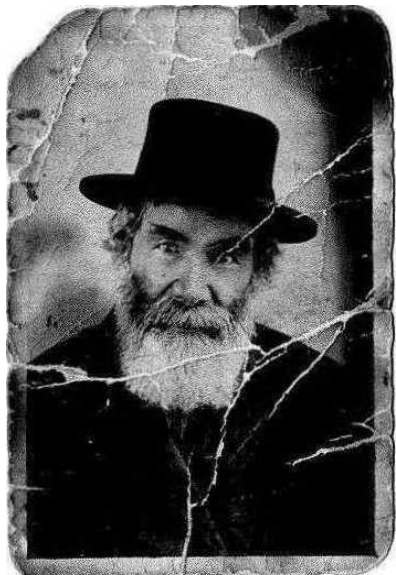
ד. ר' משה (MOZES) נולד ביום כ"ז אדר תרל"ז, הקים משפחה כדלהלן.
ה. שמואל (SAMUEL) נולד ביום י' אייר תרל"ח, אין לי שום פרטים עליו.
ו. מרת רבקה (REBEKA) נולדה ביום ה' אדר תר"מ, נישאה לר' יהושע יהודה הכהן אולמאן מבאניאהד. הקימו משפחה עניפה, עליהם נכתב ב"עלי זכרון" עלה 12.
ז. רחל (RACHEL) נולדה ביום כ"ט כסלו תרמ"ב, אין לי שום פרטים עליה.
ח. חנה (HANNA) נולדה ביום כ"ז תשרי תרמ"ד, נפטרה תינוקת בת 15 חדשים ביום כ"ד טבת תרמ"ה.

ט. שלמה (SALAMON) נולד ביום ה' אב תרמ"ה, אין לי שום פרטים עליו.
י. יעקב (JAKAB) נולד ביום ט"ו אייר תרמ"ז, נפטר תינוק בן 4 חדשים.
יא. יוסף (JOZSEF) נולד ביום י"ד אלול תרמ"ח, נפטר בגיל 3 שנים ביום כ"ד חשון תרנ"ב.

יב. ... (BERTA) נולדה ביום כ"ז מנחם אב תר"נ, נפטרה תינוקת בת חדשיים ביום כ"ג תשרי תרנ"א.

המשך המאמר שלפנינו הוא על - א. ר' מרדכי. ב. ר' משה, שהקימו משפחה

א. ר' מרדכי הרמן

רבי מרדכי הרמן

הקדוש הרבני ר' מרדכי ב"ר צבי ומרת שרה הרמן, נולד ביום ט"ו שבט תרל"ג, נשא את מרת מלכה. גר בסערדעהל, היה לו שם מכולת, מרת מלכה נפטרה ביום ז' חשון תרצ"ז, ונטמנה בבית העלמין בסערדעהל (קבר מס' 2176 אזור י"א), אחרי פטירת זוג, שלח לו חתנו ר' משה ווייס שכבר היה בארץ ישראל, סרטיפיקט ועלה לארץ ישראל בשנת תרצ"ח-צ"ט, גר בבתי אונגרין, בבית שמתחת למשרדי כולל שומרי החומות ירושלים, ושימש כגובה של הכולל. ביום ט"ז ניסן חג הפסח תש"ח נפל פגז בחצרו ונהרג הי"ד בהיותו בגיל 75, הובא לקבורה בבית העלמין בסנהדריה בחלקת "על תנאי" בירושלים. על מצבתו נחרט: פ"נ הקדוש / איש ירא שמים

רב פעלים / ר' מרדכי הרמן ב"ר צבי ז"ל / נפטר
ט"ז ניסן תש"ח / תנצב"ה / ע"ת (על תנאי).
צאצאיו:

1. ר' דוד צבי נולד בסערדעהל. למד בישיבות
בהונגריה ונשא את מרת מרים לבית פפנהיים
מפרעשבורג. גר בנוידמעדייער (טשאלאבו) והיה
לו חנות בגדים. נולדו להם 8 ילדים: א. מרת
שרה. ב. מיכאל, היה גאון בתורה. ג. ר' יצחק. ד.
רייזל. ה. חנה. ו. שמואל. ז. שמעון. ח. מלכה. ר'
דוד צבי וזוג' וששה מילדיהם נהרגו עקדה"ש ביום כ"ד סיון תש"ג ה"ד. נשארו

לפליטה: א. מרת שרה. ב. ר' יצחק.

א. מרת שרה נולדה בשנת תרפ"ז, בס"ד שרדה את השואה בנסי ניסים, נישאה

ר' ישראל יוסף טאובער

אחרי השואה בשנת תש"ו בסערדעהל לר' ישראל
יוסף הכהן טאובער יליד תרע"ו ב"ר דוד
מסערדעהל, גם הוא שרד את השואה במחנות
עבודה בנסי ניסים בס"ד, וגם שם במחנות לא נגעל
במאכלות אסורות. בסערדעהל נולדו להם תאומות
מרת מרים ומרת יהודית. עלו לארץ ישראל בשנת
תש"ט, גרו במושב שפיר. מרת שרה נפטרה
בצעירותה ביום ד' תשרי תשי"ד, בהיותה בגיל 27,
בהותירה 4 יתומים קטנים כשהקטן בן 5 חדשים,
ונטמנה בבית העלמין ברחובות. לאחר פטירת מרת
שרה עבר ר' ישראל יוסף לגור בירושלים, נשא

בזיו"ש את מרת מרים בראון שנפטרה ה' תשרי תשל"ו. היה קובע עתים לתורה
ומשתתף באופן קבוע עד יומו האחרון בשיעוריו של הרה"ג ר' ישכר דוב
גולדשטיין זצ"ל, כיבד ה' מגרונו בהיות בעל תפילה קבוע בבית מדרשו פרשבורג
ובתפילת מנחה ביום הכיפורים והיה מקורב אליו מאד. נפטר באופן פתאומי
ביום ד' חשוון תשכ"ה בגיל 49, נטמנו בהר המנוחות בירושלים. נולדו לו מזיו"ר:
1. מרת מרים נשואה לר' אלתר חיים אליעזר הקר, ירושלים. 2. מרת יהודית
נשואה לר' ישכר נחמיה לוי, בני ברק. 3. ר' דוד צבי טאובער נשוי למרת איידל
לבית רוזמן ירושלים. 4. ר' אליעזר שמעון טאובער נשוי למרת גיטל לבית רייזנר
ירושלים. ולהם משפחה עניפה.

ב. ר' יצחק ה"ו שרד בס"ד את השואה בנסי ניסים, עלה לארץ ישראל מיד אחרי
השואה בהיותו בגיל 16. נשא את מרת חנה לבית טאבאק, וגר ברחובות. מרת

ר' משה יהושע שוורק

חנה נפטרה ח' אלול תשע"ה ונטמנה בבית העלמין רחובות. נולדו להם: 1. ר' מיכאל. 2. מרים. 3. ארז.

2. מרת צילה צירל יהודית נולדה בשנת תרנ"ח. אחרי שאביה נסע לארץ ישראל, הצטרפה לקבוצה בלתי ליגאלי, ואחרי טלטולים של כמה שבועות הצליחה להגיע בשלום לארץ ישראל. נישאה לר' ברוך מרדכי ב"ר נחום גרוזניצקי שנפטר ד' טבת תשכ"ב ונטמן בהר המנוחות. פתחה חנות במאה שערים, והיתה עוזרת לתושבי השכונה, התמסרה

כולה למעשי חסד רבים, ביקור חולים, עזרה לזקנים וגלמודים, ותמכה ביד רחבה בנצרכים עד יומה האחרון. נישאה בשנית עם ר' משה יהושע ב"ר יהודה לייב שוורק. נפטר ביום י' אדר תשל"ט, ומרת צילה נפטרה ביום הפורים ט"ו אדר תשמ"ג בגיל 85 ונטמנו בהר המנוחות ירושלים. לא השאירה צאצאים

3. מרת אסתר נולדה תר"ס, נישאה בהונגריה לר' משה חיים ווייס, בתרצ"ב נולד להם בן בהונגריה יונה יוסף. עלו לארץ ישראל ועברו הרבה סבל בחייהם. הבחור יונה יוסף נפטר ביום י"ט ניסן תשט"ז. מרת אסתר נפטרה י' אלול תשמ"א נטמנו בהר המנוחות.

4. ר' יעקב עקיבא קאפל נולד בסערדעהל בשנת תרס"א. בבחרותו למד בישיבת גאלאנטא, ובהמלצת הגה"צ ר' יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל, נשא את מרת אסתר בת הרב יוסף צבי מושקוביץ, מכפר קטן רודבאנו ליד קומרנו. תלמיד חכם מופלג, איש משכמו ומעלה, גביר הכפר. ר' יעקב קאפל עבר לגור בעיר סענץ, הסמוכה 18 ק"מ לעיר ברטיסלבה (פרעשבורג) וגאלנטה. [סענץ היתה מסונפת לקהילת רעטה, אשר הגאון הגדול רבי יהודה אסאד זצ"ל כיהן בה כאב"ד במשך 4 שנים, לפני שנתמנה לרב ואב"ד בסעמניץ וסערדעהל, בשנת תר"מ נתמנה

בית הכנסת בסענץ

הגאון ר' יצחק ברעזניץ זצ"ל תלמיד ישיבת פרעשבורג לרב ואב"ד של קהילת סענץ, בשנת תרס"ו נבנה בית הכנסת הגדול בסענץ, רבי יצחק ברעזניץ נפטר כ"ד מנ"א תרע"ט ונטמן בבית העלמין בסענץ, בשנת תרפ"ב הוזמן בנו הגאון ר' מנחם מנדל ברעזניץ הי"ד, לכהן כרב ואב"ד סענץ כממלא מקום אביו, היה תלמיד חכם מובהק ונואם בחדס עליון, נהרג עקדה"ש הי"ד].

ר' יעקב קאפל היה תלמיד חכם מופלג ואיש נבון, לפרנסתו היה לו חנות בדים, והוציא ממנה פרנסה בשפע, בחנותו היו לו הרבה ספרי לימוד, וגם שם באו אנשי העיר הלומדים, ללבן ולברר סוגיות בגמרא, בעל חסד גדול, וכאשר נלקחו הגברים הצעירים עד גיל 35, למחנות העבודה לאוקראינה, תמך במשפחות אלו והעביר להן מעטפות עם כסף, לצרכי השבת ולמשך כל השבוע.

יום אחד בימי המלחמה באו אנשים לביתו לבקש את מעיל הגשם שלו למטרה דחופה ביותר, לא שאל הרבה שאלות ומסר להם את המעיל, לימים נודע לו כי המעיל היה נחוץ כדי להבריא את כ"ק מרן האדמו"ר מהר"א מבעלזא זי"ע, בדרכו מפולין דרך סלובקיה כאשר עבר את הגבול ליד העירה סענץ ומשם לבודאפסט, את הבריחה ארגן יהודי בשם ר' משה פוקס תושב העיר סענץ.

באותו פרק זמן לאחר בריחתו של כ"ק האדמו"ר מבעלזא להונגריה, התחילו להגיע בשורות איוב על גורל יהודי פולין וסלובקיה, באותם ימים הפיצו שמועות בשם הרה"ק מבעלזא זי"ע, כי ליהודי הונגריה אין מה לחשוש ויד השטן לא תשיג אותם. מרת אסתר זוג' ר' יעקב קאפל הפצירה מאד בבעלה שילך אל הרבי וישמע מפיו מה דעתו על המצב ומה יש לעשות כדי להינצל. ואכן נכנס ר' יעקב קאפל אל הרבי מבעלזא זי"ע בשעה שתים אחר חצות הלילה, וכך הוא תיאר את אותה פגישה, "ראיתי לפני צדיק יסוד עולם שבור ורצוץ, על שאלותיי לא השיב בביטחון, רק מלמל בכאב בל יתואר: אנחנו כל יהדות אירופה, זקוקים לסייעתא דשמיא... אנו זקוקים לרחמים, רחמי שמים גדולים, יהי רצון שה' יתברך ירחם על עמנו". ומאז אותו פגישה היה ר' יעקב קאפל נוזף קשות במפיצי שמועות שווא בשם הרבי, "כשם שאסור להפיץ בשורות רעות, כך חטא גדול הוא להשלות ולהטעות את הרבים" – היה אומר.

ביום י' ניסן תש"ד (18 מרץ 1944) נכבשה הונגריה על ידי הגרמנים, וזאת בלא אף ירייה אחת, עוד באותו יום נעצרו כל הגברים שבעיירה, ובבתים נותרו רק אמהות עם ילדים קטנים, ר' יעקב קאפל שהה באותה עת בבודאפסט, אשר גם שם נעצרו הרבה יהודים והוכו מכות אכזריות, אך הוא הצליח בדרך לא דרך לברוח משם בחשכת הלילה ולהגיע לביתו לסענץ. בהגיעו לביתו נודע לו על המצב בעיר, וזה היה כמה ימים לפני חג הפסח, ומשפחות רבות נותרו ללא צרכי החג, והוא כבעל חסד מופלג, הלך מבית לבית כדי לחלק סכומי כסף גדולים, לכל אותן משפחות שנותרו ללא מפרנס. כשחזר לביתו עייף ורצוץ מעמל היום ומכל הצער שראה, ועוד

בטרם הספיק לנוח מעט, התדפקו על דלתי ביתו קלגסי המשטר שבאו לעצור, ובקושי עוד הספיק לקחת אתו את התפילין, יחד אתו נעצרו אחרוני הגברים שבעיירה, ונכלאו לכמה ימים בבנין העיריה. מספר פעמים עוד הצליחו להגניב לו למקום המעצר גמרא ודברי מאכל, בני המשפחה הציעו לו שיביאו לו בגדים של גוי וימלט מהמאסר, אך הוא חשש שאם יברח יעצרו את בני המשפחה, אחרי כמה ימים נלקח למחנה מעצר בתוך הונגריה, שם המחנה נאג' קנוז'ה, ממחנה זה נלקחו האסירים לאושוויץ.

כשבועיים אחרי פסח תש"ד לקחו את כל הנשים קטנים וזקנים העבירו אותם בעגלות עמוסות לגיטו מאולתר בודוזה, כעבור שלושה שבועות שוב העמיסו אותם על עגלות והעבירו אותם לגטו נוביזמקי (נייהיזל) בבית חרושת ללבנים, מרחק של חמישים ק"מ מסענץ. ביום כ"ה סיון תש"ד נלקחו יושבי הגיטו לתחנת הרכבת, שם חיכו להם קרונות משא, כשהיעד – אושוויץ, דחסו אותם כ- 60-70 איש בכל קרון כמעט בלי אויר, למחרת בבוקר נעצרה הרכבת פתחו את דלת הברזל הכבדה של הקרון, וציוו עליהם לרדת, הגיעו לאושוויץ, לגיהנום עלי אדמות. ברציף עמדו חיילי אס-אס עם מקלות בידיהם, ומיינו את הבאים, את הצעירים שלחו ימינה, ואת המבוגרים והילדים שמאלה. מרת אסתר הרמן ובנותיה לביאה וחיה נשלחו לצד ימין, ואת הילד הקטן יוסף צבי דחפו שמאלה, גב' אסתר התחמקה מהשורה הימנית ורצה אחרי בנה הקטן בצד השמאלי, לא היתה מסוגלת להפרד ממנו, ובאותו ערב נשרפו עקדה"ש הי"ד.

אחרי שנה של יסורים ועינויים, ונדודים ממחנה עבודה למחנה עבודה שניה ושלישית, ואשר חייהן של שתי הבנות מרת לביאה תחי' ומרת חוה תחי', שניצלו פעמים רבות בנסי ניסים בס"ד, כמפורט באריכות בספר "עיירתי סענץ" שהוציאה לאור מרת חוה ברונשטיין תחי', חזרו הבנות לעיירת מולדתן "סענץ" לראות האם מישהו ממשפחתם ואולי אביהן חזר לחיים. ופגשו בעיירה את ידיד אביהן ר' פייבל דונט, ואמר להן "צדיק גדול היה אביכן, בלחמו הדל קנה תפילין, וכאשר מסר ל"מוכר" את פרוסת לחמו האחרונה, הוא עבר לעולם שכולו טוב, זה היה ביום ראש חודש ניסן תש"ה, ה' ינקום דמו!, וזה היה במחנה פלוסנבורג".

בשמעם את הדברים חרב וחשך עליהם עולמם, ופרצו בבכי מר קורע לב, ולא יכלו להירגע, כעת הציבו להן יעד לעלות לארץ ישראל מהר ככל האפשר, ועל ידי כך לממש את שאיפת הוריהם לעלות לארץ הקודש, שם כבר היה גר סבם ר' מרדכי הרמן ושתי בנותיו, אך הדבר היה כרוך בקשיים מרובים, כי האנגלים סגרו את שערי הארץ ומנעו את כניסת היהודים, לכן קודם נסעו לפרשבורג, שם כבר התחילו להתארגן עסקנים חרדיים ומרכז אגודת ישראל, כדי להציל את שארית הפליטה ולהעלותם לארץ הקודש. רכבת מיוחדת לקחה אותם עד מרסי שבצרפת, ושם עלו על אנייה צרפתית בשם פרובידנץ, באנייה היו גם מספר שליחים מארץ הקודש

שומרי תורה ומצוות, אשר היו קרן אור בחשכה הרוחנית ששררה באנייה, ביניהם הרב משה מונק זצ"ל, כן צורפו ברגע האחרון כ-15 ילדים בגילאי 7-9, כללדים פיקטיביים של החיילים, כשהיעד שלהם היה מוסד בית יעקב ירושלים, ומרת חוה הופקדה עליהם לדאוג לשלומם. בשנת תש"ז שבוע ימים מההפלגה, הגיעה האנייה בשבת בבוקר לנמל חיפה, הרב מונק הורה להם שלא לרדת מהאנייה מפני קדושת השבת, ואכן נשארו באנייה למרות הסכנות הגדולות שהייתה כרוכה בכך. למחרת בבוקר עם עלות השחר, הופיע על הרציף יהודי נשוא פנים, ואותת שהוא ממתין להם, היה זה הרב שלמה גרינפלד ז"ל איש עליית הנוער, והיה ידוע כפטרונם של ילדי השואה, כשירדו מהאנייה שאל מי כאן חוה הרמן, ואז הסביר שקיבל מברק מברטיסלבה, שעל האנייה פרובידנץ מפליגה קבוצה של 15 ילדים המופקדים ביד יגב' חוה הרמן, ויש להעבירם למוסד בית יעקב בירושלים. בצער רב סיפרו לו שהילדים הורדו כבר ביום השבת בבוקר יחד עם הוריהם הפיקטיביים, ולא יכלו

ר' יחזקאל מאיר פרידמן

למנוע את הדבר, אך ידעו בערך לאן נלקח כל ילד, הרב גרינפלד הזמין מיד מונית ונסעו לאסוף את הילדים, ובמשך כל היום חיזרו על משקי העמק, עד אשר איתרו את כל הילדים, והעבירו אותם זמנית בבית החלוצות בהר הכרמל. וכך שרדו בעז"ה שתי בנותיו שזכו להקים משפחה עניפה בתים נאמנים לה' ולתורתו.

א. מרת לביאה תחי', נישאה לר' יחזקאל מאיר פרידמן, נולד בשנת תרע"ט. תחילה למד בישיבת פרשבורג שם כבר ניכר בכשרונותיו המבורכים בלימוד התורה, משם עבר לישיבת

מטרסדורף אצל הגאון ר' שמואל ארנפלד זצ"ל, שם היה מהבחורים המצטיינים שתפקידם לקדם את הבחורים הצעירים, וגם בנו של ראש ישיבה היה בין תלמידיו, והרבנית ממטרסדורף תמיד הכירה לו טובה על כך.

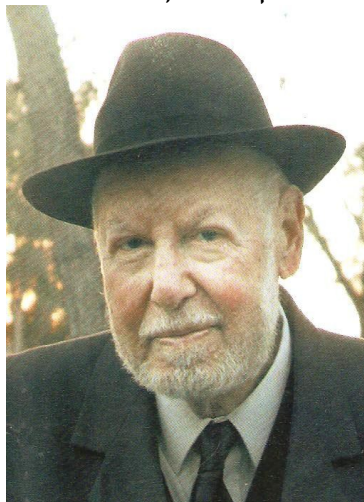
זכה לעלות לארץ ישראל עוד לפני פרוץ השואה, למד בישיבת לומזה בפתח תקוה והיה מהתלמידים המובהקים של הגאון ר' יוסף רוזובסקי זצ"ל והגאון ר' יעקב ניימן זצ"ל. לאחר נישואיו היה מהמייסדים של התלמוד תורה בפתח תקוה ובמשך כמה שנים ניהל את הת"ת שלא על מנת לקבל פרס, היה הוגה רעיונות למען החזקת הת"ת, לפני סוכות היה קוטף אתרוגים ומוכרם וכן לפני חג הפסח היה אופה מצות ומוכר לטובת החזקת הת"ת, וכל זאת שלא על מנת לקבל פרס.

אהבת התורה וריתחת דאורייתא התאפיין בו בכל עת שעסק בתורה, כאשר הוא מתעקש ואינו מוותר עד שזכה להגיע לאמיתה של תורה, ויש לציין שהגעתו לשיעור היה אחרי יום עבודה קשה ומייגע, ובכל זאת היה מגיע לשיעור עם כל

החיות והפרישקייט כחייל שדרוך למלחמה. בשבתות היה משתתף בשיעורים קבועים של מרן בעל "שבט הלוי" זצ"ל, אשר היה נהנה מהערותיו המחכימות של ר' יחזקאל והיה דן בהם בכובד ראש בכל שאלותיו. באחד השיעורים שאל ר' יחזקאל קושיא אלימתא, ולא היה בידי הגר"ש וואזנר להשיבו לאלתר, ביום שלישי התקשר אליו הגר"ש וואזנר לבשר לו שמצא תשובה לקושייתו, ואינו יכול להתאפק עד השבת. פעם בהיותו בשווייץ וגם הרב וואזנר היה שם אך במרחק של שעה ארוכה ממנו, והחליט בשבת ללכת אליו במרחק רב, כשנכנס התרגש מאד הגר"ש וואזנר לפגשו, שאלה הרבנית על מה ההתרגשות הגדולה הזו, ענה לה הרב: "זהו ר' יחזקאל המחיה את השיעורים שלי".

היה מקושר לרבנותיו הגה"צ רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל והגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר זצ"ל, אב"ד חוג חתם סופר בני ברק, אשר העריכו אותו מאד, היה לו חנות של צמר בבני ברק, וגם בהיותו בחנות היה לומד. נושא ונותן באמונה ישרותו היה לשם דבר, נפטר ביום ל' ניסן תשע"א נטמן בבית העלמין סגולה פתח תקוה, צאצאיהם: 1. מרת אסתר רבקה נשואה לר' ישי הכהן לוינשטיין. 2. ר' יוסף אהרן צבי נשוי למרת רחל טשארא לבית הכט. 3. מרת לאה שרה נשואה לר' חנוך עזריאל הלוי אבלס. 4. מרת מלכה יענטע נשואה לר' ראובן יואל יאקאב. 5. ר' יעקב עקיבא קאפל נשוי למרת אביטל לבית פרלמן.

ב. מרת חוה תחי' ששרדה את השואה בנסי ניסים יחד עם אחותה, נישאה לר' משה אליעזר ברונשטיין ב"ר ישראל שהיה גר בעיר ברסלב באוקראינה, ובעת ההפיכה הבולשביקית נאלצו היהודים לברוח והגיע לארגנטינה, שם נולד ר' משה אליעזר ביום ו' מנ"א תרפ"ו. בשנת תרצ"ד עלה עם הוריו לארץ ישראל, הוא היה דור שביעי למרן הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע, ודור עשירי למרן הרה"ק הבעל שם טוב הקדוש ממעזיבוז זי"ע.

ר' משה אליעזר ברונשטיין

משחר נעוריו אותה נפשו לשכון באהלי שם והיה מחזר תמיד אחר תלמידי חכמים שלמדו עמו בכל מקצועות התורה, ועל אף היותו איש יגיע כפים הקדיש שעות רבות ביום לתורה ועבודת ה'. במשך כחמישים שנה היה מתפלל כוותיקין והיה קם זמן רב לפני התפילה טובל במקוה והכין עצמו לתפילה בישוב הדעת, תפילתו היתה בתמימות ובתחנונים כבן המחטא לפני אביו, חי ע"פ השלחן ערוך ומדקדק על כל פרטיה ודקדוקיה.

לפרנסתו עבד כפקיד בכיר בבנק, במסגרת זו הרבה במעשי צדקה וחסד רבים, הגינותו ויושרו קדשו שם שמים גם אצל אלו שלא נמנו על שומרי תורה ומצוות, היה בעל עצה ותבונה ורבים נהנו ממנו עצה ותושיה, איש שלם במידת החסד והיה עוסק בקרנות צדקה ומתן בסתר, ניהל בהתנדבות את כל ענייני גמ"ח עץ חיים. בשנת תש"ח כאשר ירושלים היתה מופגזת ונתונה במצור ומשפחות רבות רעבו ללחם, היה מביא את שיירי המזון שנשאר במחנה הצבא ומביאם תוך סיכון נפש אל תושבי מאה שערים, ומסר את האוצר היקר לבני משפחת עקשטיין שהיו מחלקים את המזון לנצרכים ובכך ניצלו חיי רבים.

יד אמן היתה לו בציור ציורי שמן עדינים בסממנים יהודיים, כאשר שווים היה רב מאד, אך אף פעם לא רצה למכרם, אולם פעם אחת חרג ממנהגו והסכים למכור ארבע תמונות בסכום נכבד והדבר היה לפלא, אחר כך נודע שנצרך באופן דחוף לסכום גדול לצורך צדקה מסוימת, נדבה ליבו למכור מיצירותיו ולמסור את הסכום הנדרש כולו לצדקה.

כעשרים ושתיים שנים לפני שנסתלק גמלה בנפשו לעזוב את הבנק ולהקדיש עתותיו לתורה, ונכנס ללמוד בכולל בעלי בתים, למד כל היום עם חברותות ושקע בים התלמוד בעיון כבחור צעיר. נזהר מאד בשמירת עיניים והיה מחפש תמיד דרכא אחרינא, נזהר עד מאד בשמירת הלשון ומכבד כל אדם בסבר פנים מייוחד, כיבד את השבת באופן מופלא מאד כשכל השבת קודש לה', היה נזהר מלדבר בו דברי חולין, תמיד למד הלכות שבת וידע בהן ידע רב. השיב נשמתו ליוצרו בערב שבת קודש כ"ט תמוז תשס"ה, והמספידים עמדו על כך שזכה להיקבר בערש"ק לאחר חצות היום בזכות זהירותו המופלגת בשמירת השבת וכבודה. זכה לבנין וחתנין רבנן מרביצי תורה ומחברי ספרים ומשפחה עניפה. צאצאיהם: 1. מרת אסתר מלכה נשואה להרב טוביה אהרנרייך. 2. הרב יעקב

ר' משה חיים הרמן

עקיבא נשוי למרת אסתר לבית פורייס. 3. מרת בינה נשואה להרב יוסף אוסתר. 4. הרב ישראל יוסף נשוי למרת שפרה חיה לבית פרלמן.

5. ר' משה חיים נולד בסערדעהל בשנת תרס"ז, ולמד בישיבת נייטרא. נשא בעיר סאטמר את מרת שרה ילדית תר"פ בת ר' יחיאל ומרת יהודית קליין מעיר סאטמר. עלו לארץ ישראל בשנת תרצ"ט, גרו בירושלים, ובשנת תשכ"ח עברו לבני ברק. עד גיל 70 התעסק במסחר כאשר שעות רבות ביום הקדיש לתורה, ואח"כ הקדיש את כל היום לתורה ותפילה, איש תם צנוע וישר, אוהב תורה ומוקיר רבנן ועושה חסד, נפטר ביום י"ט מנחם אב תשנ"א בגיל

84, זוג' מרת שרה נפטרה ביום ז' תשרי תש"ע בגיל 90, נטמנו בהר המנוחות ירושלים. צאצאיהם: א. ר' צבי נשוי למרת שושנה לבית אייכל, ירושלים. הורי: 1. ר' משה אברהם נשוי למרת לאה לבית קאצבורג. 2. יעקב. 3. ר' רפאל חיים נשוי למרת רבקה לבית אנסבכר. ב. ר' מרדכי נשוי למרת רותי לבית בכרך. בני ברק. הורי: 1. ר' שלמה נשוי למרת רבקה לבית פרידמן. 2. מרת אסתר נשואה לר' יצחק לבל. 3. ר' אהרן נשוי למרת חנה לבית גיברלטר. 4. ר' דוד נשוי למרת שרה לבית ישראלי. 5. ר' אליהו נשוי למרת לאה לבית שבקס. 6. מרת מלכה נשואה לר' מנחם במברגר. 7. מרת בתיה נשואה לר' מנחם לוי. 8. מרת יהודית נשואה לר' גדליהו שטרנפלד. 9. מרת נחמה נשואה לר' שאול רוטמן. 10. מרת רחל נשואה לר' אליהו הלר.

ב. ר' משה הרמן

ר' משה הרמן

ר' משה ב"ר צבי ומרת שרה הרמן נולד כ"ז אדר תרל"ז, נשא את מרת שערל בת ר' שמחה, וגרו בסערדעהל. תלמיד חכם מופלג, זוג' מרת שערל היתה מהנשים הצדקניות והתעסקה בגמילות חסד של אמת, אצל החברה קדישא. נהרגו עקדה"ש בשואה, ביום כ"ד סיון תש"ד הי"ד.

צאצאיהם:

1. שינא נולדה בשנת תרס"ג, נפטרה בגיל חמש שנים ביום ז' כסלו תרס"ח, נטמנה בבית העלמין בבוניאהד.
2. שמעון נולד ביום י"ב שבט תרס"ט, אין פרטים עליו.
3. צילה נהרגה עקדה"ש יחד עם הוריה ביום כ"ד סיון תש"ד הי"ד.
4. מרת גיטל (גיטעלע) נישאה בסערדעהל להרב מנחם מנשה ב"ר

יהודה אריה שיינפלד ז"ל, יליד תרע"ד בעיר זלאטע-מורבצה שבסלובקיה, נין להגאון ר' אלי' א"ש זצ"ל אב"ד דערטשקע מחשובי תלמידי הכת"ס זי"ע. למד בישיבת שוראן אצל הגאון ר' מאיר לייב פרייא זצ"ל, ובישיבת גאלאנטע אצל הגאון ר' יהושע בוקסבוים זצ"ל. בשנת תרצ"ז עלה לארץ ישראל והתיישב בירושלים, תלמיד חכם מופלג הרביץ תורה

רבי מנחם משה שיינפלד

בישיבת אשל התורה בנשיאות הגאון ר' אליעזר יצחק ברמן זצ"ל המינסקער מגיד, וכן היה מגיד שיעור בישיבה הקדושה של מאה שערים. הקדיש כל יומו בלימוד התורה, היה מאד חביב על תלמידיו אשר היו מקושרים אליו בעבותות של אהבה נלב"ע במיטב שנותיו ט"ז טבת תשכ"ז, זוג' נפטרה כ' טבת תשמ"ב, נטמנו בהר המנוחות.

רבי דוד צבי פעטעני

5. מרת אסתר בת ר' משה הרמן נישאה כ"ה ניסן תרצ"ח לבן דודה הגאון ר' דוד צבי ב"ר מרדכי ומרת ריזל פעטעני שהיה חתן רבי דוד דוב הערמאן, נולד י"ב חשון תרנ"ו בסערדעהל, נשא בזיווג ראשון את מרת תרצה בת הגאון רבי אריה יהודה קייזער זצ"ל מנכבדי ולומדי קהילת גאלאנטא. רבי דוד צבי היה גאון אדיר מתמיד וחרף, בשנת תרפ"ו נקרא להרביץ תורה לבחורי חמד בישיבה המפורסמת "יסודי התורה", בעיר ואם בישראל ק"ק פרעשבורג, היה איש מורם מעם, תפילתו היתה באש קודש, עמד שעה

שלימה בתפילת שמונה עשרה, ובכל תפילה היו עיניו זולגות דמעות, למרות היותו דר במחוז גליל העליון, שלא היו שם חסידים כנודע, מ"מ התקדש עצמו בטבילת מקוה בכל יום, היה זהיר מאד בקדושת ושמירת העינים, זהירותו בעיני מאכלים היתה עד להפליא, וקידש עצמו במותר לו, חומרא יתירה היה נוהג על עצמו, שאף שהיה עירוב בעיר פרעשבורג, שלא להוציא שום דבר בשבת, מסר נפשו על כל מנהג קל המוזכר בש"ס ובשו"ע לקיימו, וגם עורר על"ז תמיד.

גולת הכותרת שלו היתה ספרו הגדול על המהרש"א, בשם "מהרש"א הארוך", טרח ויגע על כל מלה ומלה עד שזיקק ובירר אותם, היה יחיד מומחה להבין דברי

המהרש"א, חיבר על רוב מסכתות הש"ס, ובעוה"ר נאבדו בשנות הזעם, וחבל על דאבדן.

זוגתו מרת תרצה נפטרה בצעירותה באופן פתאומי, ביום כ' שבט תרצ"ז, ונשא ביום כ"ה ניסן תרצ"ח בזיווג שני את מרת אסתר בת דודו הצדיק ר' משה הערמאן הי"ד. נולדו להם 2 ילדים. 1. ריזל. 2. רחל. ביום שבעה עשר בתמוז תש"ב, הובילו אותו ואת משפחתו למחנה אושוויץ, ביום כ"א תמוז הגיעו לאושוויץ ולמחרתו ביום כ"ב תמוז בשעת עבודת הפרך הכו אותו הרשעים מכת מוות עד שעלתה נשמתו הטהורה השמים. וכן נעקדו עקה"ש זוג' מרת אסתר ועוד 7 ילדיו מזי"ר ו-2 ילדים

מזי"ר. ה' ינקום דמם. נשארה לו לפליטה בת אחת מרת לאה נולדה בשנת תר"פ מזיווג ראשון, נישאה להרב הגאון ר' יצחק זאב מאיער ראש ישיבת נייטרא והקים משפחה עניפה. [עליו ועל חותנו רבי דוד צבי פעטעני בעז"ה בהרחבה במאמרים הבאים על משפחת פעטעני].

תודתי לכל אלה שעמדו לעזרתי ונתנו מזמנם ושלחו כתבות ותמונות והרחיבו את היריעה לתועלת המשפחה.

על מס' ראש השנה
עם פירוש החולץ
שושנה ותרצה

דובר משרים בו יבואו כונת ופי' מתיישב יוצא דברו מספיק של מאני כחרא בקיבור נפדין	סוכן על יד שם נקבנו יחיו וברוך האמורים בספרים לכאז או להלפל לחיות או ללנות רביו ספרן יוצא	אמירה דכיא ציונים וברוך סקנות לחרים וקפני ספרן של נאנים יוצא
--	---	--

מדות דספר: (א) לקח דפנות קפני ספרים יענים או קפני האנונים יוצא, (ב) לחיוב הקישא שפלי סוכה חריות, (ג) לרשע חנונה בקום הענין, (ד) לחיוב מה שחשבו על מאני יוצא — יעניין עוד בקדש.

מאת: הרב הגאון החכם צדיק תמים בשית מורי **דוד צבי פעטעני** היין פוסם מרשיא אדוק על מס' ביצה (על שר מס' עור גניי) ונודות אמירה דכיא על הירושבא מס' כתובות — בעת בתן תורה עבדין היו אשר הגלה עם בגולה בענין פרעמבורג יצא יום שנשחברו בו הלוחות בשבעה עשר בתמוז בשנת תשיב ליפס בגולה אחר גולה לסקום צה ואלל הפקום ירה קערו ורחמיו עם נאיות הפליטה דתנונים בעירי להוציאם משעבוד לנאלה מאסילה לאורה בקבון נדחו ישראל כנשות ארץ ושלח הן אלדו החשבו ונהלל ארץ צבי — ביד הספרד גולה ומוטלש בעי ומתקנן בתלה לעי.

הק' יצחק זאב מאיער
התן הספר היין

נשוא נשית לסק

הרב יעקב יהושע בויס – ירושלים

אישים בבאלאשא-דיארמוט

משפחות ריבנער, קאט, רבי ליב זינגער

משפחת ריבנער

במאמרו של הרה"ח ר' ברוך פריינד הי"ו בעלה 14, הוזכר דוד"ז [בזיווגו השני], אשר אני נושא את שמו, הרה"ח ר' יעקב יהושע ריבנר ז"ל, שזוגתו בזיו"ר היתה בת ר' מנחם מנדל הרמן (שם עמ' נ). אמרתי לכתוב קצת עליו ועל הוריו וכו', והמסתעף.

רבי יעקב יהושע נולד בבאלאשא-דיארמוט לאביו הרה"ח רבי מנחם צבי ז"ל [בנו של רבי שלום ריבנער זוגתו ומרת הינדא]. ולאמו מרת יטל ע"ה לבית העבער.

רבי מנחם צבי היה 'איש קדוש וצדיק תמים', כמתואר על מצבתו. וגם על מצבת זוגתו נאמר אשת 'התורני והצדיק'. בבית הכנסת החדש שהוקם בשנת תרע"ד העומד על תילה ומשמש

רבי מנחם צבי ריבנער

עד היום, ישנו לוח ובו רשימת מקימי בית המדרש הזה, ושם לפני רוב השמות כתוב ר', ולפני שמו של רבי מנחם צבי כתוב מוה', וזה בולט, ונראה שהיה נחשב לאדם חשוב.

על הלוח הנ"ל כתוב: ב"ה, הבית הזה נבנה מבני חברה קדישא להתאסף בו בכל שנה ביום יאהרצייט של רבינו משה, לכבוד השם ותורתו הקדושה, אשר לנו

השלט בביהכנ"ס החדש בב' יארמוט

בית הכנסת הישן בב' יארמוט

השלט בביהכנ"ס הישן בב' יארמוט
ולבנינו מורשה, בהסכמת כל בני
החברה, ישמרם וינצרים יוצר תורה. -
תחת ראשות של האלופים הגבאים.
אדמו' הרב הגאון מוה' יוסף ישראל
דייטש אב"ד שליט"א ראש החברה,
[ה'בן גרני', בן הג"ר אהרן דוד דייטש
ה'גורן דוד' מגדולי תלמידי החת"ס] - ר'
הרש בר' אברהם ווייס אבער גבאי
ראשון... מיטעל גבאי א'... מוה'
מנחם צבי בר' שלום ריבנער, אונטער גבאי ג', ... - נגמר בשנת תרעד לפ"ק.

[בית הכנסת הגדול הישן הוקם בשנת תקפ"ג, ונהרס ע"י הרשעים ימ"ש בשנות הזעם. על
שנת הקמתו העידה שלט שהתנוסס בבית הכנסת. כשנהרס בית הכנסת השלט הועבר
לבית הכנסת החדש, שם נקבע על הקיר על יד הארון קודש, ושם עומד עד היום].

בית הכנסת החדש בב' יארמוט

רבי מנחם צבי,
נלב"ע ביום כג
אלול תרפו, בן סא
שנה. וזה נוסח
מצבתו: פ"נ איש
קדוש וצדיק תמים,
עסק בתורה כל
הימים, באמונתו,
בין נכבדי ארץ,
גומל חסדים ועומד
בפרץ, כש"ת מו"ה
מנחם צבי ריבנער
זצ"ל, שבק לן חיים

בן סא שנה, כג אלול תרפו לפ"ק /
 מרירות לבנו גברה עד שמים / נוחם
 נסתר מנו תפיג דמעוות עינים / חשכת
 לילה נפלה עלינו בצהרים / מחמד נפשנו
 הוי הלך מחיים לחיים / צבי תפארתנו
 נפל פתאום עזבנו / בבכי תמרורים
 התורה קרע לב כלנו / יתומים היינו ואין
 אב, אלמנה אמנו / בני ערו גם הם קינות
 נהי ענו / נאקו חברא קדישא ותלמוד
 תורה / שורר מחזיקם ויועצם בשפה
 ברורה / למודם הקשיב בקול ענות
 גבורה / ומי זיעת אפים ממנו מוגרה /
 זרח אור לדורו באישון ואמש / לעדי עד
 יחא כגבורתו השמש / שם אמו הינדא
 תנצב"ה

בזיווג ראשון נשא רבי מנחם צבי את
 מרת רבקה ע"ה, שנפטרה ל"ע
 בצעירותה, כ"ו אייר תרנ"ט לפ"ק, גם
 היא מנ"כ שם ועל מצבתה חרות: אשת נעורים של מוה' מענדל הרש ריבנער... שם
 אמה רכלי. לאחר פטירתה נשא את בת אחותה מרת יטל לבית העבער.
 מרת יטל ע"ה נלב"ע ח אדר א בשנת תש, ומנ"כ שם בביה"ח ליד אמה מרת גיטל

ע"ה. נוסח מצבתה: פ"נ /
 האשה הנכבדה, / אשת
 לפידות ויראתה / מ' יטל
 ע"ה / עטרת בעלה המנוח
 התורני / והצדיק מו"ה
 מנחם צבי ריבנער ז"ל /
 יללת צאצאים על אמהם
 בוכים, ישמע ימים ולילות
 / טפחתם ורבייתם כחפץ
 אב...ם, שבאפה עלתה
 לעילות / ללמד בניה
 בישיבות, ובנות היקרות
 להשיא לבעלי תורה / בה

חשקה נפשה שמעודה לקונה דלקה באודה,
 / תרבו צדקה צותה וקיימה, לכל דופקים
 בדלתה / גפי מרומי קרת בהחזקת לומדי
 התורה עלתה, / יום יום בכל נפשה את
 בוראה עבדה / טרדות ויסורים ממנו
 אהבתה לא נצרה / לדור ישרים ושלשלת
 יראים היתה תקותה / עולם הזה מלהנות
 ותענוגיה לרכשון מאסה / השמים עלתה
 ומצורר חיים רק יושר תמליצה / יצאה
 נשמתה בטהרה ביום ח אדר א' תש לפ"ק /
 שם אמה גיטל תנצב"ה

לידה קבורה כאמור אמה מרת גיטל
 העבער ע"ה, בת רכלי ע"ה שנלב"ע כז שבט
 תר"ץ. נוסח מצבתה: פ"נ / אשת חיל
 וצדקת מדקדקת במצות / ואוהבת לעשות
 צדקות / מרת **גיטל העבער ע"ה** / נפטרה
 כז שבט שנת תרץ לפ"ק / גמלה חסדים
 וחלקה מעות וקמח לעניים / ידה רב לה עבד דתה, ושיהיו בכשרות נזהרים / טבת
 בו התענה תשיעי ועשירי רצופים / לבה מזה חלשה ועלתה נשמתה בטהרה לשמים
 / על הסתלקותה הכל התאבלו וביותר העניים / הן ירצה צומה ותנוח בשלום, ותהי
 מליץ ישרים / ונשמתה תהא צרורה בצרור החיים / ושם אמה רכלי.

בעלה, רבי יהושע העבער, נולד בשנת תר"ב,
 בלאשאנץ (LOSONC), נלב"ע בן 53 בשנת
 תרנ"ה. זוגתו מרת גיטל היתה בתה של רבי
יעקב באנעט ז"ל, שגם מנ"כ שם בבאלשא-
 דיארמוט, שנלב"ע טז אייר תרמ"ט. רבי יעקב
 היה בנו של הרה"ג ר' יחזקאל ז"ל, וזוגתו מרת
 רבקה ע"ה.

נוסח מצבתו: פ"נ / הרב החריף ובקי, משנתו
 מזוקקה / יו... ועמל להבין דברי חכמים /
 וחידותם ומצא... .. / תורתו ויראתו
 ה"ה הרבני / מו"ה **יעקב באנעט** / נפטר בשם
 טוב טז אייר תרמ"ט / ושם אמו רבקה /
 תנצב"ה.

בבית החיים דשם
יש עוד מצבות
מממשפחת באנעט
משנים קדמוניות.
מצו"ב תמונה
ממצבת מרת
שיינדל אשת רבי
מרדכי בנעט,
שנלב"ע ט' חשון
תקס"ז, ולשמאלה
מצבת בתה מרת
רחל אשת ר' יצחק
הכהן, שנפטרה ח"י
סיון תרכט.

*

אחרי המלחמה, הגיע רבי **יעקב יהושע ריבנר** ז"ל ללונדון הבירה, שם נשא לאשה בזיו"ש את זוגתו דו"ז האשה החשובה והצדקנית מרת דינה ע"ה, בת א"ז הרה"ח ר' חנניה יום טוב אלעזר ליפא פעלבערמאן ז"ל הי"ד, בנו של הגה"ק הגעוויצער רב רבי משה שמואל פלברמן זצ"ל, נכדו של האשה הצדקנית מרת מירל המכונה מירוש ע"ה בתו של רשכבה"ג הרבי רבי אלימלך זי"ע.

רבי יעקב יהושע נלב"ע כד כסלו תשל"א, ומנ"כ בבית החיים ענפילד בלונדון. מנוסח מצבתו: אדם היקר באנשים, / מו"ה **יעקב יהושע ריבנר** ז"ל / בן ר' מנחם צבי ז"ל / תלמיד לרבנותיו הגאונים הרה"ג יוסף ישראל דייטש ז"ל / והרה"ג יוסף צבי דושינסקי ז"ל. / **יעקב** בחר לו כל מדות חמודות, / עוד בימי עלומיו הצטיין בלימודו, / קנה לו שם טוב אצל כל מכיריו, / בקידוש שם שמים במשאו ומתנו. / ישר היה דרכו בכל אשר פנה, / התמדתו בתורה להפליא וכמו כן בקיאותו, / ומתוקים פניני אמרות תורתו, / שיעורים בתורה היו לו לשעשועים, / עתיו, לתורה היו קבועים. / בצדקת פזרונו נהנו באי שער ביתו. / מצות ומעשים טובים לקח חכם לב למנה, / נר חנוכה הכין להדלקת מצוה, / חשך אורו טרם הדליק – ונרו הוכבה, / מספד תמרורים נאקו קהלתו ותלמידי ת"ת. / צדקו לפניו יהלך ויאירו לו אורה, / במנוחה נכונה ינוח בשלום, / ימליץ טוב עלינו במרום. / יצאה נשמתו יום ג כד כסלו תשל"א, / ונקבר למחרתו בקיבוץ רב. / שם אמו יטל. / תנצב"ה. (חלק מהנוסח נוסח על ידי הגאון רבי שלמה בוימגרטן ז"ל רב קהילת 'תורה עץ חיים' בלונדון).

זוגתו החשובה מרת דינה ע"ה, תמכה רבות בשנים במשפחות נצרכות, כמתן בסתר, ללא ידיעת אף אחד [דברים שנתגלו רק אחרי פטירתה]. נפטרה בת צ"ד שנה בין השמשות אור ל"ב תשרי תשס"ה, ומנו"כ סמוך לקבר בעלה. מנוסח מצבתה: 'האשה החשובה, בת קדושים... דביקה במסורת בית אביה ביראה טהורה, ידיה שלחה בכישור להחזקת מוסדות תורה, נכדת הר"ר אלימלך ז"ע דור שישי להחבירה, העמידה דורות ישרים בתים מלאים אורה'.

בנם יחידם הרה"ח והיקר ר' חנניה יום טוב ליפא ריבנער הי"ו, מגבאי בית המדרש

'תורה עץ חיים'
(69) בלונדון
הבירה יצ"ו.

שורה לפניהם,
מצבת אחותה,
זקנתי מרת מלכה
ע"ה, ובעלה זקיני
ז"ל הרה"ח רבי
שאול אלישע בונים
ז"ל, מקארטשין -
לונדון.

משפחת קאטה

בעלה 18 (עמוד כד), בתוך מכתב מהגאון רבי יהושע פאלק סודיטץ אב"ד סעטשיין, לתלמידו הגאון רבי יהודה אסאד ז"ל, מיום ב קרח תקצ"ו, מוזכר **רבי אברהם קאט** מיארמוט.

אצרף תמונת מצבתו שצילמתי בבית החיים דשם לפני שנה, וזה נוסח המצבה:

נפטר ביום עש"ק כג תמוז תרט"פ לפ"ק בשיבה / טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו /
ואברהם זקן בא בימים / וה' ברך את **אברהם בכל** / מנעוריו עד ששק[ע]ה שמשו /
 היה סר מרע ועשה טוב, זה / ארבעים שנה שלא פסק ללמוד / לבן עני מכספו,
 והרבה דברים /

טובים עשה כל
 ימי חייו והכל /
 היה עושה שלא
 להתגאה בו רק /
 היה כוונתו לשם
 שמים ואף לאחר
 / מותו הניח קרן
 קיימת שיהיה
 לעולמו עד,
 זכרונו לטובה,
 ואלה שני חיי
אברהם אשר חי,
 שנים ושבעים
 שנה, ויגוע וימת
 איש ירא אלהים
 / התורני כהר"ר

/ **אברהם** בן לאותו צדיק הרב / מוהר"ר **אהרן קאט** זצ"ל / תנצב"ה / ושם אמו **מרים**.

משמאלו, טמונה זוגתו, שנלב"ע ל"ע בדמי ימיה, עוד בחיי אביה ז"ל. וזה נוסח מצבתה: פ"ט האשה החשובה הצנועה / והחסודה מרת / **לאנה** / בת הרב הצדיק הרבני מוה"ר **יוסף זלמן נ"י** / אשת היקר המפורסים כהר"ר / **אברהם קאט נ"י** / שמתה ביום א' דסוכות שנת תרי"ח לפ"ק תנצב"ה / ושם אמה רבקה.

[יש לציין, במה שנאמר על בעלה 'המפורסים', עם אות יוד, כן היו כותבים, וכן מצאנו בהרבה מצבות וכיתובים ישנים, שהיו מכניסים אות יוד להפסיק בין האות ס' להאות ם. שלא לחבר חלילה בין שני האותיות האלו.]

כן נמצאת שם מצבת בנם ר' **משה אליה ז"ל** שנפטר י"א תשרי תרמ"ב [ולידו מצבת בנו רבי יחזקאל, נלב"ע ד' אייר תרפ"ב]. וזה נוסח מצבתו: פ"נ / איש יקר רוח אוהב צדקה וחסד / צדיק באמונתו חיה ה"ה מוהר"ר / **משה אליה** / בן הצדיק ר' **אברהם קאטה ז"ל** / מבחר אבות קצה גבולך הגעת, / שבתך בחברת צדיקים מאז אוית / האף גם פה ביניהם אהלך נטעת, / אמת אהבת נחלת ישרים היית / למשיבת נפש תורת חסד בחרת / יושר נתיבותיה וצבי תפארת / הנחלת מורשה לבניך למשמרת / ובבית מדרשה / קדמת אשמורות באמרותיך לשוח / אספת כל חמדת תרומת הקדש / טוב שמך משמן בושם להריח / הן כל יקר ראו עיניך בקדש / ושם אמו לאנא / יצאה נשמתו ביום ג' / י"א תשרי תרמב תנצב"ה

רבי ליב זינגער

מעניין לציין, שבשורה מאחורי רבי מנחם צבי ריבנער ז"ל הנ"ל, ישנה מצבה של רבי ליב זינגער ששימש בבחרותו ששה גדולים, רבי שלמה זלמן אולמן אב"ד מאקאווא בעל ה'ריעות שלמה', רבי יצחק פרענקל אב"ד קראלי בעל ה'זבד טוב' [מתלמידיו החביבים של החת"ס], רבי יחזקאל בנט אב"ד נייטרא [תקופה מסוימת התגורר בב' יארמוט], רבי יעקב קאפל חריף-אלטנקונשטאט אב"ד ווערבא בעל 'חידושי יעב"ץ', רבי שלמה קוועטש אב"ד לייפניק וניקלשבורג, ובפרשבורג אצל החת"ס.

נלב"ע ביומא דהילולא של רבו ה'חתם סופר', ביום כ"ה תשרי תר"ס [לא נרשם בספר 'החת"ס ותלמידיו'].

נוסח מצבתו :

כ' ת'

פ"נ

מהו' ליב זינגער

ששימש בימי בחורותו בהתמדה רבה

יומם ולילה ששת גאונים

הגאון ר' זלמן חריף אב"ד דק"ק מאקעווע

והג"ר יצחק פרענקל אב"ד דק"ק קראלע

והג"ר יחזקאל באנעט אב"ד דק"ק נייטער

והג"ר קאפעל חריף אב"ד דק"ק ווערבויה

והג"ר שלמה קוועטש אב"ד דק"ק לייפניק

והג"ר משה סופר אב"ד דק"ק פרעשבורג

ויאסף אל עמו זקן ושבע ימים ביום עש"ק

כ"ה תשרי בשנת ת'רס' לפ"ק

ושם אמו פיגעלע

ת' נ' צ' ב' ה'

יעקב יהושע בויס – קרית בעלזא ירושת"ו

אגרות מרבי ליב זינגער אל רבו ה'יריעות שלמה' ממאקווא

לפנינו שני מכתבים מרבי ליב זינגער הנ"ל אל רבו בעל ה'יריעות שלמה'. צילומם נמסר לנו ע"י הרב מרדכי קליין ותשוה"ל. במכתב הראשון משנת תר"ז הוא חותם 'דיין פה יארמאטה', וכנראה חוסר התוארים בנוסח מצבתו הוא עפ"י צוואתו שלא לציין רק את העובדא שהתאבק בעפר רגלי גדולי דורו. עוד תשובות ממנו ואליו ראה בשו"ת רבי עזריאל הילדסהיימר ח"א סי' ריז, ובחידושי רבי עזריאל עמ"ס פסחים עמ' קמ, עמ"ס נדרים עמ' טו. בתו מרת דושנא [נפטרה בב' יארמוט ל' תשרי תר"פ] אשת רבי משה פדרר.

ב"ה יום א' פ' תצא תר"ז לפ"ק

רב ברכות ושפע שלום לנוה שאנן טירת מלך, נשיא דורינו פאר ישראל וקדושו, ה"ה אמ"ו הגאון, אור הבהיר מאיר לארץ ולדרים, מורה נתיב האמת כזוהר השמים לטוהר דללות ולישר סתרי סתרים ולפרק הרים מנבכי עומק תורתנו כללותיה ופרטותיה, המרומם בקרב גדולי נבונים ברב תהלה, קטנתי מלשעריהו ולהגבילוהו כש"ת מה"ו זלמן אולמן הרב אב"ד בק"ק מאקאווא יע"א, ד' ירים עטרת תפארתו מעלה מעלה עד נצח!

יום ראשון למלאכה אבוא לצאת ידי חובתי המוטלת עלי, להודיע לכבוד מעלת אמ"ו הרמה שהלכתי להתורני מה"ו קאפל צבי נ"י [מאנדל בבודאפעסט] לדבר אודות מכירת ספרי אדונינו מ"ו כאשר צוה עלי אמ"ו, אבל הוא לא מצא חפצת

נפשו בזה, באמרו, איך יפורסם הדבר מיד בשער בת רבים, ועד יעבור זמן, יעשו הספרים קרעים קרעים ויורפשו בתוך ביתו, כי אין לו מקום פנוי מזומן כהצורך, ויכלו באפס תקוה. אך בזה לא מסרב עצמו אם ירצה כבוד אמ"ו ליתן בתוך ביתו איזה כרכים חמשה או עשרה לנסות האיק יפול הדבר. וגם דברתי מזה עם הרב דכאן והשיב לי בטוב כי אין ברירה אלא אם יכול אמ"ו להשוות עם מוכר ספרים, כי שם יבואו העם תמיד לקנות שאר דברים, ויקפצו גם על ספרו.

ואנא אמינא, ביותר טוב להיות נבחר לזה האיש סופר סת"מ אשר בעיר פּעסטה אשר גם הוא מוכר ספרים קטנים תמיד בשער החצר של בית הכנסת דשם, ושם תמיד עוברים ושבים אין מספר, וכל אחד מי שיראה כתוב על לוח פתח השער באותיות גדולות ספר של אמ"ו הגאון, בוודאי יתן עיניו ולבו שוין ברעות נפש ליקח אחד במחיר.

ולמען שלא לבוא להראות פני אמ"ו ריקם מכל וכל, אמרה נפשי לספר ספור דבר, בהיות במוצאי שבת זה לקחתי ספרו של אמ"ו לטעום מצוף דבש אמרי נועמו למען ללוות שבת מלכת, ומצאתי שלל רב נהרנין לעינין לסקל מעלי ספיקות מחשבות רבות בהלכות מתנת כהונה סי' מ"א מדף ע"ה עד דף ע"ז, ומי יכול להתעקש שלא לשמוח נפשו באמיתת דבריו המבוררים כשמש ברב עומק חריצת קרני הוד פניו אספקלרי' המאירה, ויגעתי עד שמצאתי ת"ל להבין את כל דברי אמ"ו עד התוכן.

ברשותו ולא הפקיר כמו שמפורש שם בגמ' ב"ק כ"ט ע"ב, אבל גבי מעשר מה יש למעט שיבוא לאשמעינן דלא נימא הכי, וכי מי אמר דלמאן דאמר מעשר ממון גבוה הוא, דהוי אף לשאר דברים ברשותו כמו שהוא לענין פדיון דקראו הכתוב מעשרו לענין מוסף חומש, ובשלמא אי נימא דאי הוי מעשר שלא ברשותו אינו יכול לפדות דלא כצנועין, הוי קשה דלנקט ר' אלעזר מ"ש לאפוקי מצנועין דגם לזה הוי כשאר דברים שאינם ברשותו, אבל כיון דהרמב"ם פסק כצנועין לא נוכל לומר הכי.

ובאמת יש ליישב בזה מה שמקשין על הרמב"ם שהביא גאון אמ"ו בדף הקודם, מנ"ל להרמב"ם לפסוק כצנועין כיון דליכא הוכחה דאף לפי המסקנ' סבר הגמ' כצנועין. ולפי זה שפיר מוכח מר' אלעזר דסבר כצנועין דאם לא כן קשה דלנקוט שלשה לאפוקי מצנועין.

עד שבאתי אל הקושי' שהקשה כבוד גאון אמ"ו שם דף ע"ז ע"א על ר' אלעזר שאמר שני דברים אינם ברשותו של אדם ועשאו הכתוב כאילו הן ברשותו וכו', למה לא נקט לשלשה ולחשוב נמי מע"ש. ועלה בדעתי לפום חומר הקושי' שיש ליישב קצת, דלכאורה קשה למה לא נקט ר' אלעזר בפשיטות דחמץ אסור בהנאה, ובור ברה"חייב ולמה בחר בזה הלשון, ונראה בזה דכל כוונתו לומר בחמץ להוציא מכוונת המקשן דלא נימא אף בזה הוי ברשותו גם לבטל דביטול הוי מצד הפקר, ולזה בא לומר דדוקא לענין בל יראה עשאו כברשותו, אבל באמת לשאר דברים הוי אינו ברשותו ואינו יכול לבטל אחר זמן איסורו, ולזה נקיט בזה הלשון דהוי אינו ברשותו רק דהתורה עשאו לענין בעל יראה ברשותו, וכן לענין בור להוציא ממה דרצה שם הגמ' לומר מאן דמחייב מחייב אף באונס כדברים דהוי

ואסיים בברכת שמים יחולו על עטרת כבוד גאון אמ"ו ד' יא"ו ויפיקו מעייני הברכה כמבוע מים בכל החוסים בצלו, היא כבוד **זוגתו** הצנועה המשובחת עד מאוד, יקרה מפנינים מכרה, ועל זרעו וזרעו הנכבדים והנעימים כלמו יזכו לחזות בנועם ההצלח' תמיד ובכוח"ט לחיים לאלתר יחקו בראשון לשנה באותו מקום המיוחס לשרי ישראל כולם מצומדים תחת כנפי הדרת גאונו, מקום ספרי הצדיקים, וככה בכל שנה ושנה ירב לכבוד מעלת גאונו שובע שמחות כפולה ומכופלת עד אין קץ.

כ"ד עבדו ותלמידו המשתחוה מרחוק כנהוג

הק' **ליב זינגער** דיין פה יארמאטה

*

ב"ה יום ג' פ' חקת תרח"י לפ"ק

ישאו כנהר שלום וחיים ושפע ברכה, ונסו יגון ואנחה, ורבות ששון ושמחה לנשיא נשיאי ישראל נר הימיני פטיש החזק פאר ישראל וקדושו ה"ה אמ"ו הגאון המפורסם, אור הבהיר מאיר לארץ ולדורים נתיב האמת ולישר סתרי סתרים עומק תורתנו הקדושה כללותיה ופרטותיה, הרב אב"ד מרום שבת כסא בק"ק **מאקא** יע"א כש"ת מה"ו **שלמה זלמן אולמאן** נ"י, גדול כבוד שמו מהולל בתשבחות בשער ב"ר ובכל עדת גדולי חקקי לב בכל מיני מעלות משרתי אל נבונים וקדושים, ואנכי קטנתי מלשעריהו ולהגבילהו, ד' ירום עטרת תפארתו מעלה מעלה עדי עד!

קויתי ד' קותה נפשי כשהייתי בעיר **פעסטה**, לקח אזני שמץ קל דברי מבשרים, כי ידריך כבוד אמ"ו גבול ארצינו, וכי יפיק גאון עוזו משוש בלבבי, ובצפיתי צפיתי לרות צמאוני מצוף דבש אמרותיו המזוקקים והנעימים מפנינים ומפז ולמצוא שלל רב כי יאציל מרוח נדיבתו ותבונתו על נפשי, בהתקרב לגשת מול הוד קרני פניו אספקלרי' המאירה, אך מה אומר ואדבר כי תוחלתי בזה נכזבה, כי אריכת איזה ימים, וקצר מצע הכסף, שמו בסד רגלי ודחקתי לילך ולחזור למקומי וערבה שמחתי. אבל גם נחמה אמרה נפשי וכוס ישועות אשא בגיל וחדוה, כי הצליח ד' דרך אמ"ו להקים כל דבריו אשר גזר ואמר כבוד גאונו, כי חרבו חגר לירך על דבר אמת צדק דת התורה, למען החזיק ולהעמיד קהלתנו על תלה, כה יוסיף לו ד' למלאות בלכ עת מטרת חפץ טהור נפשו ולהפיל כל עצת העומדים לנגדו תמיד בהיריף עינו בלי עמל יגיעה וטרדה.

והנה בהיות עוד כבוד אמ"ו לבוש בלבוש מלכות על ענות צדק להורות צדק בימינו, אמינא גם אנכי לבוא לבקש ולהתחנן בבקשת נא מכבוד גאונו דבר מה, והיא עבור הרבנות דעיר **יעמרינג**, כי זה ימים נתקבל **הרב דשם** [רבי חיים סופר] לק"ק **סעמפעטר**, ואם הלא מצער היא, חשקה נפשי להיות רב דשם, כי שמעתי כי כל אנשי העיר כלם יראים ושלמים הם, והנה ידעתי, כל הבא לגשת ולנגוע בשרביט לבקש את המלך צדיק לפרוט תפלותי ותחנוניו ואופני מבוקשותיו ביתר שאת ויתר

עז, אך אנכי תמכתי יתדותי על רוב ענותנותו ואמיתת צדקתו המפורסמים והידועים לי מאז, ועל רוב אור חכמת כבוד גאון אמ"ו, היודע פשר כל דבר לצדד ולהצטדק את כל, על צד ואופן היותר מועיל לבוא אל המוגמר הנרצה. ואל יחר נא כבוד גאונו אם אזכיר בבקשתי שימחול לא"פ בהגיע מכתבי לידו, רחמיו יגברו בעת הזאת לכתוב מיד לק"ק **יעמרינג** עבורי, בל יקדמיני אחר חצי להעבירני.

וד' יפרוס שלום שמים ואור הגנוז באהלו אוהל צדק וירא זרע ברך ויארץ ימים ושנים להאיר עוד רבות מאפילת ישראל ולשמוע עוד בשורות ונחמות מכבוד גאון תפארתו. כ"ד עבדו ותלמידו הדורש לשלום כל כבוד ביתו כבוד **זוגתו** הצדקת המפורסמת ולשלום כל זרע קודש מצבתו והבא להתאבק תחת רגליו והמשתחוה מרחוק

הק' ליב זינגער פה באלאש גיארמאטה

בע"ה

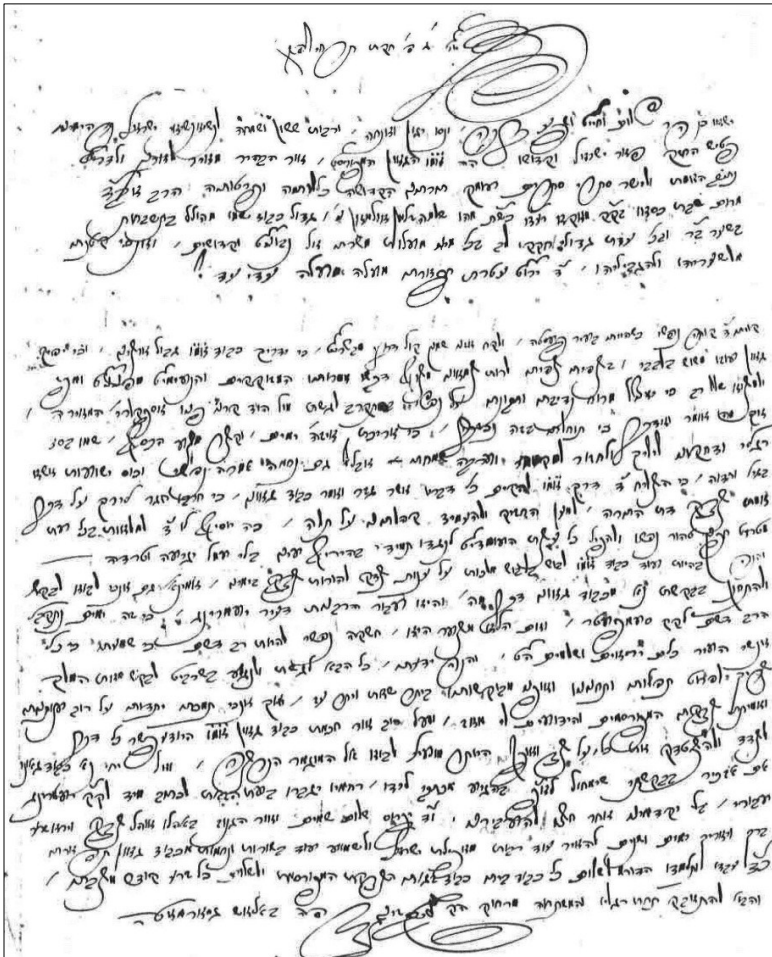
בדיקה לא חיישנין לחששא דלא שכיח לגרירת חולדה, אבל בסיפא אמר שפיר מה שמשיר וכו', כיון דחלה על הבית חובת בדיקה אינו יוצא לכשרותו אף מחששא דלא שכיח.

והיתה נ"ל לתרץ בזה שתי דקדוקים גדולים בזו הסוגיא, חדא דמקודם הוי לי' להגמ' להקשות זה הקושי' ממתניתין מה שמשיר וכו' על גוף רישא דמתניתין ואח"כ ממדורת הכושים על דיוקא דמתניתין, והגמ' מהפך. ועוד שזה החילוק בין ספק לוודאי מפורש במתניתין כאן במקומו דהיינו בין לא חזינן דשקל לבין חזינן, וא"כ מאי סבר המקשן להקשות ממדורת הכושים, הא שם לא חזינן.

ונ"ל דזה היא השקלא וטריא בהאי שמעת', דהמקשן ה' סבר דמתניתין ע"כ מיירי בבית שאין מכניסין בו חמץ, דאם לא כן קשי' מסיפא מה שמשיר כהנ"ל, וא"כ תו לא שייך כאן לומר דהוי וודאי, כיון דמעולם לא חל עליו חובת בדיקה ומיד דחזינן דשקל הוי בספק דאימר אכלת' ולא הוי בחזקת איסור מעולם, ועל זה מתרץ התרצן דכאן הוי וודאי, דמתניתין איירי' בבית שמכניסין בו והיתה בחזקת איסור, ושפיר אין ספק

ולמען שלא להראות ריקם אכתוב גרגיר חדא מה שנ"ל לתרץ על תמיהת המהרש"א שהניח בקושי' בסוגי' דאין חוששין שמא גיררה חולדה, שהקשה לפי מה שכתב תוס' והרמב"ם דמדורת הכושים טמאה דרבנן, א"כ מאי מקשה הגמ' על מתניתין דדייקינן טעמא דלא חזינן דשקל הא חזינן חיישנין וכו' ולא אמרינן דספק מוציא מידי וודאי, הא תוס' כתב לקמן דבדרבנן ספק מוציא מידי וודאי ומתניתין איירי כשלא ביטלו והוי וודאי דאוריית' ומדורת הוי רק דרבנן.

ונ"ל דלכאור' יש להקשות דלקמן מקשה הגמ' על רישא דמתניתין דאין חוששין, הא תנן לקמן בסיפא מה שמשיר יניחנו בצינעא, כפי מה שהובא באחרונים בשם המרדכי דלריאה צריכה בדיקה אף מנקבים ושאר טריפות, ולדעת בה"ג טריפה אי נעברה בלי בדיקת נקבים, אף אי דלא הוי חיישנין לסרכות לא הוי חיישנין כלל לנקבים ושאר טריפות, כיון שהצריכה בדיקה משום סרכות לא נפק לכשרותו עד דבדקינן אף מחששא דלא שכיח, א"כ דילמא מתניתין מיירי בבית שלא מכניסין בו חמץ כמו שמפרש הרמב"ם, ועל זה או' דאין חוששין כיון שלא חל מעולם חובת

חזקת איסור, כתב שפיר דאורייתא חמור
מדברנן, אבל כפי שסבר המקשן דאיירי
בבית שאין מכניסין ולא שייך וודאי חזקת
איסור, הוי סבר הגמ' דכל כך לא אמרינן
דהוי דאורייתא חמור דנאמר דבדרבנן אף
במקום חזקת וודאי ספק מוציא
ובדאורייתא אף במקום דלא הוי חזקת
וודאי דלא יוציא ספק, זה לא אמרינן.

מוציא מידי וודאי. ומוישוב שפיר, דמקודם
לא היתה הגמ' יכולה להקשות על הרישא
ממתניתין דמה שמשיר, דהוי סבר
דמתניתין איירי בבית שאין מכניסין ולא
קשי' כלל כאשר אמרתי, אבל על התרצן
דמתניתין הוי וודאי דאיירי במקום
שמכניסין שפיר מקשה כהנ"ל. וממילא
מיושב קושית המהרש"א, דוודאי במקום
שכתב תוס' לפי האמת היכי דהוי וודאי

ותו אסיים כי העיקר אשר עתה באתי
ותפלתי עבדו ותלמידו הק' הנ"ל.

לתולדות תלמידי ה'ערוגת הבושם' מחוסט (ב)

המשך תגובות מהקוראים על ג' רשימות של תלמידי הערוה"ב שפורסמו בעלה 17, הכוללים פרטים נוספים לתולדות חייהם.

ר"א בלאנק, ר"א ברוין, רא"א פליישמאן,

רא"י גראס, ר"ד גראס, ר"ק מעזעי, רד"צ שרייבר

רשימה א' מס' 3 - ר' אהרן ב"ר יוסף בלאנק מסיגוט – מנו"כ בסיגוט ועל מצבתו מוזכר שהי' תלמיד הערוה"ב: פ"נ / איש יקר רוח רום המעלות / מופלג בתורה וביראת ד' / תלמוד לבעל ערוגות הבושם / מו"ה / אהרן / ב"ר יוסף בלאנק / נפטר בן ס"ד שנים / י"ח מנחם אב תר"צ"ג / תנ"צ"ב'ה'.

שם מס' 6 - ר' אלי ברוין הי"ד מסאטמאר, רצוף בזה צילום מצבת אביו ר' אברהם משה ברוין-העברי מסאטמאר בן הג"ר ישראל חיים ברוין-העברי מקאלוב, וגם שמו של ר' אלי חרות לזכרון על מצבת אביו בסאטמאר. (בנו של ר' אלי"ה ר' ישראל חיים, הי' אביהם של ר' יצחק דוד והרב יעקב יודא ברוין מקרית יואל).

שם מס' 23 - ר' אשר אנשיל ב"ר זאב פליישמאן מסאטמאר, נולד תרל"ד, נפטר שם י"ז טבת תרצ"ב, זו' שרה הי"ד בת ר' משה אהרן מאשאקאוויטש הי"ד. - רצוף בזה צילום המצבה בסאטמאר של "איש יקר רוח ונכבד הרב החסיד המפורסים מו"ה אשר אנשיל ע"ה בן לאותו חסיד מו"ה זאב פל"מ ז"ל".

שם מס' 24 - ר' אהרן יודא גראס
מסאטמאר, ב"ר מרדכי מקראלי (ב"ר
אלחנן שלמה זלמן גראס, וחתן ר' טובי'
גדלי' פריינד [מנח"כ בירושלים], ב"ר
יהושע פריינד מקראלי). נפטר
בסאטמאר ט' תמוז תרצ"א. זו' רייזל
ה"ד בת ר' עזרא קאלב מסאטמאר. -
רצוף בזה צילום מצבתו.

*

שם מספר 27 - הגאון רבי דוד (ב"ר חיים) גראס ז"ל דומ"ץ זענטא, נולד בראצפערט
י"ט תמוז שנת תר"ל. זכה בימי בחורותו להסתופף בצל מהר"י מבעלזא זצ"ל. בשנת
תרנ"ג נשא בקלינווארדיין את זוגתו מרת מרים ע"ה בת הגאון רבי שמעון יהודה
פאנפעדער זצ"ל אב"ד טאקאי בעל 'מעיני מים' על מקאוות, (נולדה במאגענדארף

ח' תמוז שנת תרכ"ח), לאחר פטירת אביה ער"ח כסליו תרל"ג, נשאה אמה הרבנית יטל ע"ה להגאון רבי נפתלי שרייבער זצ"ל דומ"ץ קליינווארדיין בעל 'מעטה נפתלי', ושם נתגדלה. במאטריקל קליינווארדיין, נרשם הנשואין: "ז' אלול תרנ"ג, דוד גראס בגיל 23, בן חיים (נולד במיהאליפאלווא), אמו צבי' לבית שווארצקאפף, נולד בראצפערט - מרים פאנפעדער בגיל 25, בת שמעון ליב ויטל, נולדה במאגענדארף.

לאחר זמן עבר לשמש בתור שו"ב בעיר זענטא, ובמשך עשרים שנה שימש כדיין ומורה הוראה בזענטא, והשיב לו נאמר, בשו"ת ערוגת הבשם (חיר"ד סי' נה), וז"ל: "לכבוד תלמידי רחימי הרב המופלג בתורה ויר"ש מושלם במדות תרומיות כ"ש מו"ה דוד גראס נ"י בק"ק זענטא... שמח לבי ויגל כבודי שראיתי שאתה מראה הוראה, וכך יפה לנו להיות ירא וחרד בכל הוראות להלכה למעשה, לאפוקי ממי שנאמר עליהם ומקלו יגיד לו...". כמו"כ בשו"ת משנה שכיר (מהדורא חדשה, או"ח סי' ה): "לידידי הרב הג' החסיד כמוהר"ר דוד גראס שליט"א דומ"ץ בק"ק זענטא יצ"ר. ובשו"ת דברי יואל (סי' קיז): "לכבוד הרב החו"ב ותיק מלא עתיק החסיד המפואר מו"ה דוד גראס נ"י בק"ק זענטא יצ"ר. גם נדפסו ממנו איזה ד"ת בקובץ 'בית ועד לחכמים' (שנת תרפ"ב סי' קנה, ושנת תרפ"ג סי' שד).

כיהן בזענטא עד פטירתו ביום ה' אדר שנת תרצ"ט, ושם מנו"כ. זו' מרת מרים ע"ה נהרגה עקד"ה בשנות הזעם הי"ד.

נוסח מצבתו: פ"נ / איש חי רב פעלים מקבציאל / צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל / ה"ה הרב המאה"ג צדיק וישר איש אמונים / מוהר"ר דוד במוה"ר חיים גראס זכרונו לברכה / דיין ומורה ושופט צדק ואהוב לעדתו / ותיק וחסיד וצנוע ותורת ה' כל מגמתו / דלים ואביונים תמך במעשה צדקתו / גרס באורייתא תדירא ושפך נפשו בתפלתו / כארבעים שנה היה רוענו ומאורנו / ונכבה מנורה הטהורה אור ליום ועש"ק / ה' אדר תרצ"ט לפ"ק / ושם אמו צבי' / תנצב"ה. (באדיבות הרב בעריש וועבער הי"ו).

צאצאיו:

א] הג"ר שמעון יהודה הי"ד, נפטר במחנה עבודה שנת תש"א. זו' רבקה ע"ה בת הגאון רבי זאב וואלף

ראזענבערג זצ"ל ראב"ד דעברעצין [בזור"ש אשת ר' משה וועג ע"ה], נפטרה בנוא יארק שנת תש"מ. בנם החזן ר' מנחם צבי גראס ה"ו מקווינס.

[ב] מרת בילא ה"ד, אשת הג"ר יעקב רויז ז"ל מזענטא [בזור"ש אשת הג"ר ישראל פאללאק ז"ל, חותן הג"ר יחיאל בנדיקט ז"ל מב"ב. וראה בשו"ת דברי יואל (שם) אודות נשואי בתו האלמנה עם החתן "ידידנו הנגיד החשוב מוה"ר ישראל בן חוה נ"י]. בנם הרה"ג הישיש רבי משה צבי רויז ז"ל, שנתייתם מאביו בצעירותו, ונתגדל בבית זקינו הג"ר דוד גראס בזענטא, ת"ח עצום למד כל ימיו בהתמדה גדולה, בשנת תשי"א התיישב באר"י, ושימש כרב ביהמ"ד בית יחיאל (בנדיקט) בבני ברק, נפטר ט"ו אלול תשע"א. הג"ר משה צבי הניח אחריו דור ישרים: ר' אליעזר מב"ב; ר' דוד מב"ב; ר' ישראל מב"פ; וחתנו הרב מנחם מענדיל ויזניצר מב"ב, מו"ל קובץ 'נחלת צבי' (במה למשנת החסידות ותולדותיה).

*

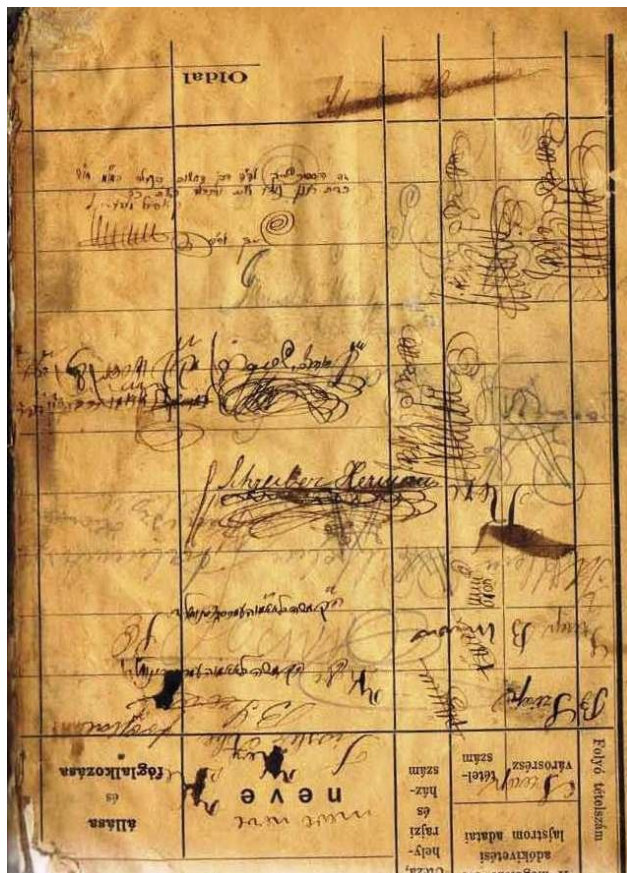
שם מספר 89 – ר' **קאפיל מעזעי** מניר-אדאני. היה גם תלמיד בעל 'קול אריה'. חתן ר' משה יצחק חנוך גרינבוים שמנו"כ בניר-אדאני. על מצבתו נחרט שהוא מתלמידי ה'אמרי אש' והחת"ס [לא נזכר ב'החת"ס ותלמידיו']: פ"נ / מופלג בתורת אל- /

שם טוב קנה בעודו / השכיל אל דל שואל / יוצרו עבד במאדו / צדיקים היו מוריו /
 חתם סופר ואמרי אש / קדושתם תגן עליו / חשוך אותו מלהב אש / נלוה לצדיקי
 ארץ / ויתעב כל פורצי פרץ / כבודו וכל עשרו / לא התעהו מני ישרו / מהו' משה
 יצחק חנוך בן / כ"ה יוסף ז"ל דן שנה הי' עלי אדמות ותעל / נפשו שמימה ביום /
 חי אדר שני ה' תרל לפרט / תנצבה.

גם זוגתו מנר"כ בניר-אדאני ועל מצבתה נחרט: פ"נ / האשה החשובה אשת חיל /
 מרת חי' בת / כ"ה יצחק ראטה ז"ל אשת / המנוח מו"ה משה יצחק / חנוך זצ"ל
 נפטרת ח' שבט / ונקברת ט' שבט תרמד לפ"ק / תנצ'ב'ה'. (צילומי המצבות
 מ'אבותינו').

בדף הרצוף בזה מתוך קונטרס חידו"ת, נרשם חתימה "הק' משה בלא"א מו"ה עמרם
 גרינוואלד", אבל לא נראה כעצם כתי"ק של הערוגת הבשם, רק נרשם ע"י תלמידו.
 גם נרשם התאריך "ד' חוקת תרמ"ט" וכן בצד השני נרשם "תרמ"ט".

ושם נרשם "זה הספר
 שייך לה"ר הב' החשוב
 הנעלה המו"מ חר"ש
 כזית רענן נודע לשם
 ולתהלה כש"ת כ"ה
 קאפעל מעזעי נ"י".

גם נמצא חתימת "דוד
 צבי שרייבער מק"ק
 ווארדיין קטן למד אצל
 אדומ"ו הרב הגאון
 דפה", וכן חתימתו בלע"ז
 Schreiber Herman.

הגר' דוד צבי שרייבער
 נולד תרל"א, לאביו
 הגאון רבי נפתלי
 שרייבער זצ"ל דומ"ץ
 קליינווארדיין בעל
 מעטה נפתלי, חתן ש"ב
 הגר' חיים אלטר
 זוסמאן חתן הגאון רבי
 ישראל אפרים פישל
 שרייבער אב"ד נאנאש

בעל אפסי ארץ, נפטר תר"פ. וככל הנראה למד אצל הערוה"ב בקליינווארדיין [מה שלא נמצא שמו בהרשימה, כנראה שלא נרשמו שם רק תלמידים מחוץ לעיר]. ומסתברא שהג"ר דוד צבי שרייבער שאביו ה' דומ"ץ קליינווארדיין כבר משנת תרל"ז, למד שם אצל הערוגת הבשם.

מנחם מאיר יאקאבאוויטש - ברוקלין

ר' אהרן זעליג גרין

ברשימה ג' אות לט - אא"ז ר' אהרן זעליג גרין ז"ל ה"ד שימש כשו"ב בעיר דעעש במשך מ' שנים, משנת תרס"ד עד שנת תש"ד. הוא ה' מפורסם כתלמיד חכם גדול, ירא שמים מרבים וחסיד נלהב. עסק בתורה בהתמדה רבה ועבד את השי"ת באש להבה. רבים וכן שלימים הידרו לאכול דוקא משחיטתו, וכמו כן באו רבים ללמוד אצלו מלאכת הזביחה והי' נחשב לזכ"י לקבל ממנו 'קבלה' על שחיטות.

ר' אהרן זעליג נולד בערך בשנת תרל"ז-ל"ח לאביו הרה"ח ר' מנחם מענדל גרין ז"ל בעיר רעטיאג הסמוכה לדעעש. בימי בחרותו למד אצל הגה"ק בעל ערוגת הבושם זי"ע, והי' נחשב אצלו כתלמיד חביב. רבו הגה"ק הערוגת הבושם זי"ע אף עיטרו בכתר ההוראה. עפ"י פקודת רבו נסע עוד בימי בחרותו להסתופף בצל מרן הגה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, והערוגת הבושם אף שילם לו אז השפעז"ן [הוצאת הדרך] ליסע לשינאווא על הימים נוראים.

ר' אהרן זעליג נעקד"ה באוישוויץ ביחד עם זוגתו הצוה"ח מרת מלכה בת ר' יחזקאל יהודא ז"ל, ביום י"ח סיון שנת תש"ד, ד' ינקום דמם.

אהרן זעליג ברי"א גרין - ברוקלין

ר' חיים בעהם

בעלי זכרון עלה טו"ב מופיע רשימות מתלמידי בעל **ערוגת הבושם**, בתוספת פרטים, דבר חשוב ומועיל. אמנם כמדומני שבמקום אחד חל טעות, הנני להעיר ואולי אחד הקוראים יוכל לעזור בהעמדת הדברים על האמת:

ברשימה א' מקליינווארדיין שנת תרמ"ז מופיע במספר 13 **בעהם הערניק** [חיים באהם], ה' נאנאש, סילאגי [מערק]. וברשימה ב' מחוסט שנת תרנ"ה מספר 62 **חיים באהם** [ה' נאנאש, מערק]. - בראשון תרגמו את השם לחיים והוסיפו לשם עירו ה' נאנאש גם את העיר מערק. בשני כבר הוסיפו את שניהם ה' נאנאש, מערק.

אך להערכת **חיים באהם** שברשימה הראשונה מהישיבה בקליינווארדיין בשנת תרמ"ז אינו רבי חיים באהם מ-מערק, כי הוא היה אז בגיל עשר [להלן תולדותיו]. אבל **חיים באהם** שברשימה השניה משנת תרנ"ה, סביר להניח שהוא רבי **חיים בעהם** מק"ק מערק.

רבי חיים בעהם נולד ביום ט' אב תרל"ו, בק"ק מארק (Mérk) במחוז סאטמאר [היום הונגריה] לאביו רבי מנחם מענדל בעהם בן רבי יצחק בעהם דיין בקראלי [זו' מרת פראדל] ב"ר צבי בעהם, ולאמו מרת חוה לבית גראס. כנראה שנקרא שמו על שם מרן בעל דברי חיים מצאנז, שנלב"ע כמה חודשים לפני כן ביום כ"ה ניסן תרל"ו.

ביום ח' טבת שנת תרס"ג נשא זוגתו מרת פעסל [נולדה בק"ק איבראני ביום כ"ד אדר א' תרמ"א] בת רבי יוסף שלמה רייניץ אב"ד דקהל ספרדים במישקולץ, בן רבי נתן פייטל רייניץ אב"ד ור"מ דק"ק ה' מאד. – השם פעסל הוא על שם הסבתא של אמה, אמו של רבי ישעי' פרידמאן הנקרא רבי ישעי' איבראנער על שם עירו, חמיו של רבי יוסף שלמה רייניץ.

בקובץ וילקט יוסף מיום ט"ו שבט תרס"ג, מופיע ברכת: "מזל טוב לכבוד הרב הה"ג וכו' מו"ה יוסף שלמה רייניץ נ"י אב"ד דקהל ספרדים במישקאלץ, לחתונת בתו תחי' עב"ג הב' החתן המופלג חו"ש וכו' מו"ה חיים באהם נ"י ממירק, יה"ר שהזיוג יעלה יפה ונחת ינחת מכל יו"ח.

אחר נישואיו גר בק"ק מערק, שם מצאנו זכרו ברשימת מעות קדימה ע"ס תולדות יצחק, ווייס, תרס"ד – מ' חיים בעהם, מערק. אחר כך עבר לק"ק קראלי (כ-15 ק"מ ממערב) שם מצאנו זכרו ברשימת מעות קדימה ע"ס מנוחת אשר, טשענגער, תרס"ח – קראלע, מו"ה חיים באהם. שבט מיהודה, גרינוואלד, תרפ"ב – קראלע, מו"ה חיים בעהם. ראשי בשמים, תש"ב – קראלי, גיסי ר' חיים בעהם.

*

אביו רבי מנחם מענדל בעהם עסק במסחר ואעפ"כ ידע שתי מסכתות בע"פ, תענית ומגילה, והיה לומדם כל השנה בחילופים, וכפי שאמר, שרוצה לדעת שתי מסכתות אלו על בורין כדי שיעידו עליו בבית דין של מעלה שקבע עתים לתורה. זוגתו של רבי מענדל מרת חוה ע"ה, היתה צדקת מפורסמתם בכל המחוז, תמכה בכל לומדי התורה בסביבה תמיכה ניכרת, ושלחה לעניי הכפר יום יום מצרכי מזון והלבשה. יהודי שנקלע לכפר, היה יודע שמקום משכנו הוא אצל הצדקת חוה. מרת חוה ע"ה נפטרה י"ח שבט תרע"ה [ראשי בשמים].

מצאצאי רבי מנחם מענדל ידוע לנו: בנם רבי חיים בעהם מקראלי הנ"ל. רבי דוד בעהם מסאניסלוי. רבי מנשה בעהם מסאניסלוי [זו' מרת מלכה ב"ר אברהם פאללאק]. רבי בצלאל בעהם מק"ק מירק. בנם רבי צבי בעהם. בנם רבי יונתן בעהם. בתם מרת אסתר אשת רבי יוסף שמעון פולק מסאטמאר מח"ס ראשי בשמים ומו"ל הקובץ "בית ועד לחכמים". בתם פיגא. בתם שרה.

*

רבי מנחם מענדל בעהם היה בנו של רבי יצחק איציק בעהם בן רבי צבי, שהיה דיין ומורה צדק בק"ק קראלי והיה מחשובי חסידי צאנז ושינאווא. מופיע ברשימת מעות קדימה ע"ס נזיר ה', תרכ"ט – קרלע, הרב ר' יצחק חסיד מר"צ.

רבי יצחק איציק עזב את הדיינות בק"ק קראלי, ועלה לארץ ישראל בהוראת רבו הדברי חיים מצאנז. בירושלים היה חבר באחד מבתי הדין. ט"ו שנה ישב בירושלים עד לפטירתו ביום שבת קודש פרשת חיי שרה כ"ה מרחשון תרמ"ח ומנ"כ בהר הזיתים, סמוך למקום קבורתם של רבי אברהם שאג ורבי יוסף חיים זוננפלד.

על מצבתו נחרט: פ"נ / הרב המה"ג החסיד / מו"ה יצחק בעהם / זצל"ה היה דיין בק"ק / קראלי במדינת אונגאריה / נפטר בשם טוב חמשה / ועשרים לחודש מרחשון / בשנת ה'תרכ"ט אדר / תנצבה חיים ארי' רייניץ – ירושלים

ר' משה שמואל ווייס

ברשימה ג' אות כו – הוא זקני ר' משה שמואל ווייס. רצוף פה צילום ממצבתו בבית החיים האורטודוקסי בבודאפעשט: פ"נ / איש חסיד ישר ונאמן / צורבא מרבנן וירא שמים / גידל בניו במס"נ לתורה ויר"ש / מו"ה משה שמואל ז"ל / בן מוה"ר יצחק ווייס ז"ל / נפטר כ"ו אדר תרצ"ד / תנ"צ'ב'ה' / שם אמו פעסיל.

ישכר בעריש ווייס - ברוקלין נ.י.

הרבנות בקהלת קאשוי בשנת תש"ג

הקהלה האורטוקסית בקאשוי תחילתה מצער בעת שהתפלגה מקהלת הסטאטוסקווא, ובאחרייתה שגשגה והיתה לעיר ואם בישראל. הרב הראשון רבי **אברהם יעקב ראזע** [חמיו של ה'נטע שורק'] כיהן שם עד פטירתו י"ד ניסן תרל"ג. על מקומו נתמנה רבי **משה הלוי יונגרייז** [ב"ר שמואל הלוי אב"ד טשעטשע], שכינה שם למעלה משלשים שנה. עם פטירתו ביום ד' סיון תרס"ו מילא את מקומו בנו רבי **יצחק צבי הלוי יונגרייז**, עד לפטירתו ביום ט"ו טבת תרפ"ג. לאחר פטירתו היו מבני הקהלה שסירבו למנות את בנו למלאות את מקומו על כס האב"ד, ובנו רבי **שמואל הלוי יונגרייז** נתמנה כדין הקהלה, עד לפטירתו בדמי ימיו ביום ט' אד"ב תרח"צ. ואילו על כס הרבנות נתמנה בשנת תרפ"ד רבה של קראלי **רבי שאול בראך**, וכיהן שם עד לפטירתו ביום כ"ו שבט ת"ש.

לאחר פטירת הגר"ש בראך התנהלו בקהלה דיונים אודות מינוי אב"ד על מקומו, והגיעו גם תביעות על 'חזקת הרבנות' הן מצד יורשי הרב האחרון, דהיינו בנו רבי **נפתלי צבי בראך** רבה של **מאגענדארף**, והן מצד יורשי הרב הקודם, דהיינו בנו רבי **יעקב יוסף הלוי יונגרייז** רבה של **ניר-מאדע**. מלבד זאת היו גם תביעות על חזקת הדיינות הן מצד משפחת יונגרייז, עבור רבי **משה חיים הלוי יונגרייז** בנו של הדיין רבי שמואל הנ"ל וחתן אחיו רבי **יעקב יוסף הנ"ל**, והן מצד משפחת בראך עבור חתנו של הגר"ש בראך, רבי **יהושע פאלק פרידמן** ששימש כבר בהוראה בחיי חותנו. [ראה עוד במאמרו של רח"א רייניץ על רבי שמואל הלוי יונגרייז, 'עלי זכרון' 17].

לשם כך [וכן על תביעות נוספות בקשר לתקנון והתנהלות הקהלה], הורכב בית דין מיוחד שידון בכל הבעיות שהתעוררו. מושב הבית דין הי' בנירעדהאזא, ופסק הדין ניתן ביום י"ט אד"ב תש"ג. כנראה שהרוחות לא שקטו גם לאחר הפס"ד, ולכן החליטו ראשי הקהלה להדפיס את הפס"ד בקונטרס מיוחד שיובא בהמשך. בראש הקונטרס כותב המו"ל כדלהלן [אמנם יש לסייג כי דבריו משקפים את דעת ראשי הקהלה בניגוד למתנגדים לה]:

*

בעזה"י.

דבר אל הקורא!

כל פותח שער קונטרס הלזה, עיניו לנכח יביטו ויוכיח לדעת, כי דברי האגרת הזאת יערכו לפני הקורא דברים הנוגעים לפנימיות חיי קהלה חשובה, אשר פרסומן אינו מתאים עם צוק העתים וקושי הזמנים. זאת היתה נקודת השקפתם של ראשי וטובי הקהל החשובים אשר הביעו חוות דעתם מראש להיות בסתר אהלם ולמנוע מקבוע בדפוס דברי הפסק ב"ד, למרות אשר רבים מהבע"ב פצו במו פיהם בבקשה לגלות מעשי ב"ד, ולא נענו למו.

כ"ה

פסק בית-דין

של הדיינים מומחים, י"ב ויב"ב
ואחרי המיחד עומד על גביהם

מן הגדול מזה אחרון שייטלבוים שייטא

אביד דקע"י נירבאטאק יצ"ו

שהורו כדת ובדין.

(א) בדבר אשר עוררו בת המגדים להאריך בהקדים להקדמי קאשיצא
יצ"ו (שנכתרו גם כעת מחדש עם רובא דמינכר) בנוגע למפעלים בכלל,
ובפרט בענין:

1. חוקת הקהלה.
2. זכויות הבחירה.
3. הערכת המסים.
4. קיום בחירות הקודמים.

(ב) בבחור ענין ישיבת כסא הרבנות וחוקת ירושתה.

(ג) בדבר המענות והמענות ע"ד משרת הדיינות.

(ד) בענין החוקת אלמנות, ובקשת תמיכות.

הלבא תחת מכבלי הדפוס עם מבא אל הקורא בלה"ק
ותרגמו. ההגרי של הפב"ד עם הקדמה הסובבת על כל הענינים הנ"ל
ע"י מעונן, המתרגם, והמו"ל:

מו"ה נפתלי הערצקא פריעדמאנן נ"י מפק"ק קאששא יצ"ו

בהה"ג מהרמ"ש האבדק"ק סאבראנץ זצ"ל

בשנת תש"ג לפ"ק

אמנם לא כן חשבו אלה אשר קראו עצמם בשמותם "כת רודפי שלום" ה"ה העומדים מנגד" הנזכרים בשער הקונטרס: לעת בחירת אקרו"ט אשר נקבעה מטעם הקהל עפ"י משפט ב"ד ליום 6 יוני, ביני שמשא של ערב ש"ק שלניו, הפיצו בשער בת רבים "קול-עלה", בידועם שמפאת קדושת שבת לא יה' מוצא-מקום להשיב להם על כתב הפלסתר הלז, ובאמת לא עלתה על דעת שום איש מבני הקהלה להשיב להם אף אות אחת. כי כל איש הולך ישר ידע את תכנית הדברים הסיבה והמסובב, ואת אשר לפניו לעשות בעת נגשו לפני הקלפי (תיבה להטלת פתקאות הבחירה) ותחת תשובה ע"י תוצאות מכבש הדפוס הושב להם, להמעררים, בעלי לשון כתב הפלסתר הנ"ל - ע"י "הקלפי" - בתוצאות הבחירה בראותם יחד אחרי מניות הפתקאות **ששני שלישי הדעות** מהבוחרים דהיינו רובא דמינכר, נתנו דיעותיהם על אנשי ראשי הקהלה שעמדו גם עד עתה על המשמר, ובזה נתנו עדיהם והצדיקו הצדיק דמעיכרא מהלך רוחם ודעתם של ראשי הקהלה שידעו להגן בעד קיום הקהלה לשעבר ויש להשען עליהם גם על העתיד.

עוד כדאי להדגיש, שבדברי הימים של קהע"י קאָששעָ תע"א כמעט לא מצאנו עוד שיבחר האקרו"ט ברב עם ודעות מכריעות כזה, וזה הוא פועל יוצא בגילוי דעת על שביעת רצון הבוחרים והכרתם הטובה לעומת האקרו"ט בהנהלת העדה לשעבר, ורגשי בטחון על העתיד שיעמדו גם הלאה על המשמר ברוב-אונים לטובת כל בני הקהלה בפתרון שאלות-החמורות אשר עומדים על הפרק וסדר היום, בהשקפתם האַביעקטיוויס ונימוסי השטאַטוטען.

הבחירה בעצמה לא כללה רק חלק אחד מהחלטת הבי"ד, ובזה לא באה לידי קיום רק החלק הזה - ושאר הדברים עוד יעמדו על הפרק, וע"כ הוא צורך כל או"א מאנשי הקהלה לדעת את התוכן וחומר פרטי מעשה בי"ד ומה החליטו בדבר שאר הטענות ומענות, כי על ידיהם ידעו את אשר לעשות ולחשוב מחשבות לכל מעשה וחשבון לטובת עצמם ולטובת הכלל כולו.

זאת המטרה שמתי לנגד עיני בעת אשר נגשתי להוציא לאור משפט הבי"ד, באשר היא-היא מאויי של רוב אנשי הקהלה התאבים לדעת מה לעשות הלאה - ואקוה שע"י הדפסת הפסק-דין בלשונו העברי, ותרגומו בלשון ההגרי בקונטרס הלזו ישיבעו רצון כל הקרואים המהלכים בתוכם.

כאשר הקורא חלק ההגרי [ההונגרי] יראה לשלמות-הדברים הנחוץ השיאני ונתתי מקום להקדים "להתוודע ולהגלות" לתכלית וטובת הקורא לתת תמונה ותואר שכל על ידי תמצית חומר טענות ומענו' אשר עליהם תסובבנה אלומי פסק-דין - ולאשר שאני הגבר שמה הייתי ולקחתי חבל בשיבת הבי"ד - כאחד הסופרים - מראש ועד סוף, והנני עד רא' ושמיעה, מרגיש אני עצמי - לפענ"ד - למוכשר ומאושר לזה, ולרגלי ההגבלות שמושלים כעת בנוגע לטעכניות ההדפסה אצמצם עצמי להיות מדלג על ראשי פרקים, תוכן הדברים הנחוצים לרגל המלאכה אשר לפני, ועיני הקורא תחזנה מישרים.

מהראוי ה' לתרגם דברי ההקדמה ולהציע לפני קהל הקוראים את כל ונוכחת, כאשר הצעתי בלשון הגרי באר היטב, גם בעברית, אך מטעם האמור נסתרה דרכי - ומה גם כי אנשי קהלתנו יודעים היטב שפת הגרי, אדמה שדי בזה לבד אשר גוף הפסק ב"ד תארנה לפניהם בלשונם העברי כאשר מפורש יוצא מתחת ידי ב"ד - וההבנות הדברים ימחלו הקוראים הנכבדים לעיין בהקדמה ההגרית, ולמודעי אני צריך כי תוכן הדברים נלקטים מחומר אשר בידי משיב' כסאו' למשפט - אשר הייתי סמוך ונראה - והנני אחראי על אמיתותם.

עוד הנני מבליט בזה כי השקפתי היתה בעת כתיב' אלה הדברים - לצייר אותם כהוויתן - ומגמתי וחפצי להפיץ את ידיעות המאורעות הללו בלי שום נטי' צדדית רק למען דעת כל מה שהורו לנו הה"ג שליט"א ואקוה שקלעתי אל המטרה. קאשוי יצ"ו א' לס' וירא כבוד ד' אל כל העדה תש"ג לפ"ק.

ברגשי כבוד: הק' נפתלי הערצקא פריעדמאנן

בקצה היריעה אביע תודה וקול זמרה למר שפיטצער נ' מזכיר העדה הנכבד של קע"י נירערהאזא יצ"ו, שבהיות ישבו כסאו' למשפט הה"ג הבד"צ שליט"א עמד על ימיני ועל ימיני חביבי סופר הב"ד מו"ה דוד מאיר ווייס נ' (מסאטמאר יצ"ו) לתמכינו בכל צרכי הכתיבה וכו' בכדי שיעלה בידינו לגמור בכי טוב את מלאכת סופרי הב"ד, ויתברך ממעון הברכות חיים עד העולם אכ"ר.

נ. ה. פ"מ.

*

בסוף הקונטרס נדפס גם בהונגרית תמצית דברי הריבות, ושוב חייבים להדגיש שזה דעת צד אחד בויכוח. בעזרת הרב שלמה יהודה הכהן שפיצר תורגם חלק מהנכתב בקשר לעניני הרבנות והדיינות, בכדי שיובן על מה מדובר בפסק-דין:

"כידוע שהגר"ש בראך לא היה בעד ירושת הרבנות, וכן שלא יהיה להנהלת הקהלה החלטה אוטומטית בנידון היוורשים, וכמבואר גם בכתביו. הגיוני שבניו צריכים להתנהג בהתאם לכך. צד הנתבעים, דהיינו הקהלה שיוצגו ע"י אדולף קליין וליפוט וואלד, נגד משפחת בראך ויונגרייז שרצו את הרבנות לעצמם, טענו שהם לא מסכימים לתביעת ירושת הרבנות, שכן הקהלה לא מכירה בחזקה אלא מי שנבחר ע"י רוב הקהלה עפ"י התקנות.

"בשנת תרפ"ג [לאחר פטירת האב"ד הגר"צ יונגרייז] בעת שכיחנו בהנהלה המתנגדים של היום גם הם לא הכירו בחזקת הירושה. כידוע שבמשך שנים כיהנו הרבנים למשפחת יונגרייז, הראשון רבי משה יונגרייז, אחריו בנו רבי יצחק יונגרייז, וכשנפטר בגיל צעיר, לא בחרו את בנו המתנגדים של היום, אפילו לא הכניסו אותו בין המעומדים. עשו איזה פשרה שמינו אותו כדיין, ובמשך 15 שנה מילא את משרתו לשביעות רצון מלאה של הקהלה.

"הצד של משפחת יונגרייז טענו שהמשפחה לא ויתרה מעולם על זכות הירושה של הרב הראשי, ואם ימצאו בקהלה איזה כתב ויתור, עשו זאת באילוף ההנהלה דאז, והוא לא חוקי. כך שעדיין נשאר להם החזקת ירושה.

"הצד של משפחת בראך הודו שהקהלה לא נתנה אפשרות לרבי שמואל יונגרייז להיבחר, והתחרטו על זה בעיר כפי שהתבטא בשנות כהונתו כדיין. אולם ללא קשר לאי קיום חזקת הירושה, אם יעמידו אם הרב מניר מאדע כמעומד והוא ייבחר, לא יהיה זה מפני החזקה אלא מפני שהוא מצא חן בעיני הקהלה.

"רבי משה חיים יונגרייז ביקש את משרת הדיינות של אביו, והפס"ד הצדיקו. המתנגדים לא התערבו בזה, והודות לכך זכה. עמדת הקהלה, לאחר מחלה ממושכת ופטירתו בדמי ימיו של רבי שמואל יונגרייז, נציגי הקהלה הצהירה לפני קבורתו, בכדי לתת לו את החסד, שהחליטו פה אחד בכתב שאת משרת הדיינות מתוך חמשת ילדיו אחד ייבחר על מקומו כאשר יוסמך לרבנות. אמנם הקהלה לא יכולה להסכים שהחותן [רבי יעקב יוסף יונגרייז] יהיה הרב וחתנו [רבי משה חיים יונגרייז] יהיה הדיין. וכן לא יכולה לדון בנוגע לדיין לפני שנבחר הרב הראשי.

"בנוגע לרבי פאלק פרידמן, המתנגדים עמדו בתוקף לקבל את תביעתו [לכהן כדיין] עקב מצבו החומרי. היו לו 9 ילדים ונאבק למחייתם. אמנם הקהלה לא יכלה להסכים שעקב זה הקהלה תצטרך לממנו מקופתה. הוא אדם צנוע, ולא מתאים להשתמש בנימוק זה למינויו.

"התביעות של רבי פאלק היו: 1. יש לו וותק בנושא דיינות ולפי בקשת חמיו שימש גם בהוראה. 2. עפ"י החלטת ועדת הביצוע המרכז האורטודוקסי בפרשבורג. 3. יש לו מכתב עם 560 חתימות. ר' פאלק הודה שבקשתו של חמיו היה רק באופן זמני.

"רבי פאלק מאשר שבמשך תקופות מסוימות עפ"י הסכמים בינו ובין הקהלה קיבל לעתים סכומים מקופת הקהל. בהסכמים הללו כמעט בכל אחד מהם נכלל סעיף שההסכמים הם בתוקף עד שהמשפחה לא תדרוש את חזקת הרבנות ועד שלא תהייה איזה תביעות מצד המשפחה. גם באמצעות המרכז האורטודוקסי בפרשבורג, קיבל משהו מהקהלה.

"במרץ 941 החל לתבוע גיסו הרב ממאגענדארף את משרת הרבנות בטענת חזקה, לאחר מכן עוד חודשיים קיבל משכורת, ולאחר מכן הפסיקו. כעת הוא מבקש את התשלום למפרע, וגם שיקבעו לטובתו בחלקו משכורת חודשית כמו לכל דיין. לא יכללו בתוך התשלום הזה מה שהוא מקבל מהתלמוד תורה ופועל צדק [שם כיהן כרב ומגיד], בהדגשה שהמשכורות הללו רק כך הוא מוכן לקבל שבאופן חוקי יקבל את משרת הדיינות וגם יכהן בפועל.

"באמצע הדיון הוא קובע שבזמנו (אוקטובר 937) חברי ועדת הבחירות לא היו נגדו, והם לקחו בחשבון שייבחר. הוא גם ביקש מגולדשטיין דעזשא (הוא ייצג בד"ת

בנירעדהאז את רבי פאלק עפ"י יפוי כח שקיבל ממנו) שלא יגישו בקשה נגד הועדה. גם חמיו הרב המנוח רצה שהועדה תישאר על כנה, אבל חברי הקהלה לא יכלו לגשר על הויכוחים ביניהם.

"בנוגע לכתב המינוי הוא הסביר שהכתב הסמיך אותו להכיר בו בתפקיד הדיין, מפני שהוציאו אז הודעה על הבחירה, אולם ברגע האחרון לא הגיע לביצוע מפני שעפ"י סעיף 10 אין קהלה. אם אין להם אפשרות לבחור, לא שייך שרוב יבחור כשאין קהלה.

"אם נבחון את הדיונים נגיע למסקנא שרבי פאלק עסק בדיינות רק באופן זמני ולא מטעם הקהלה אלא מצד חמיו הרב המנוח. אעפ"כ שילמו לו עד שהמשפחה לא ביקשה את משרת הרב הראשי.

"נסכם את טענות הקהלה:

1 לר' פאלק אין לו ותק בהוראה. גם המינוי שקיבל מחמיו הרב המנוח התנגדה הקהלה. יותר מזה הרב המנוח בעצמו הצהיר במסמך שלא ביקש עבור חתנו גם אם יהיה זמני, ויתירה מכך שהסכים שלא ישלמו לו מקופת הקהל.

2 החלטת המרכז האורתודוקסי בפרשבורג לא נידון במקרה של ר' פאלק, אלא החלטה כללית שכל רב ראשי זכותו למנות מורה הוראה בכדי להקל את העומס. וזה שייך כל זמן שהרב הראשי חי, ולא לאחר פטירתו. בפרט במצב הקשה כהיום אין צורך במינוי מורה הוראה.

3 בנוגע לחתימות מאנשי הקהלה למינוי, לא מעלה ולא מוריד.

"לאור הנ"ל ביקשה הקהלה מבית הדין כדלהלן: אין לקהלה שום התחייבות להרב פרידמן בנוגע לדיינות. אבל כל זה לא מונע שאם במשך הזמן יהיה פנוי משרת הדיינות, תינתן האפשרות להרב פרידמן להציג את מעומדותו, ואם אכן רוב הקהלה יבחר בו הרי יכהן כדיין".

*

בעזה"י.

פסק בית-דין

בדו"ד שבין ר' דוד גאלדשטיין והצד שלו מקאשוי, ובין ראשי ומנהלי הקהלה ק"ק קאשוי יצ"ו, אחר שמוע טענותיהם בכתב ובע"פ יצא מאתנו עפ"י חור"ד:

א. שכל אותן האנשים שכבר הי' על איזה וועהלערליסטע [רשימת בוחרים] בשנים שעברו אפי' פעם א' או שכבר נתקבלו מהריטואלל-קאממיססיאן [הועדה הדתית] לפי פרטי-כל'ן, כל אלה יש להם חזקת הקהלה בהבחירה החדשה של הקהלה הבאה. וכמו כן הלאה בכל עניני הקהלה, והפערעגראף [והתקנה מס'] 10 אינו יכול לעכב מהם זכות שכבר רכשו להם בזה.

ב.) ומה שטוען ר"ד ג"ש בהרשאת הצד שלו, שהטילו עליהם מסים גדולים יותר מן האנשים לפי ערכם מצד השני, יצא מאתנו: ששני הצדדים דהיינו ר"ד ג"ש ודעימי' והקהלה מחוייבים עוד עד חג הפסח לעשות איבערפריפונג [בחינה מחדש] על דבר כל השטייערן [המסים] אם הם פאראלעל [שווים] בין שני הצדדים, והיינו שר"ד ג"ש ודעימי' ימנו שני אנשים, והקהלה ימנו ג"כ שני אנשים בתור איבערפריפונגס-קאממיססיאן [ועדת הביקורת], וינסו ג"כ לפשר ביניהם על חמש, ואם לא יהי' בידם לפשר על חמש במשך יום המחרת ד' צו, הב"ד יתנו להם חמש על זה, וע"פ יצאו ויבאו כל אותו הענין בס"ד. והכח ביד הקאממיססיאן [הועד] הלז, - עפ"י רוב דיעותם - להעריך ולהעמיד אמיתת המסים הנ"ל וגם לתת זמן לפרעון כפי חוות דעתם.

ג.) ואחר שנאמר מאתנו ח"מ להצדדים את הנ"ל ע"ד קאממיססיאן [הועד] הנ"ל, התפשרו הצדדים ברצונם הטוב ובקבלת קנין אג"ס ובחרו אלה האנשים: מצד הקהל: ר' ישראל מרדכי ארנשטיין, ר' אהרן לעזער, - מצד ר' דוד ג"ש ודעימי' ה"ה ר' אברהם דוד הארטשטיין, ר' משה קרויסמאן, והחמש ר' חיים שאול נייגרעשל, אשר המה יהי' וועד מבקרי-מס.

ד.) אם יסלק [את עצמו] אחד או שתיים מהקאממיססיאנען [מהועד] הנ"ל, מחויב כל צד להשלים לשלוח איש אחר המתאים לענין הזה ולאנשי וועד הנ"ל עד משך ג' ימים, ואם צד אשר נחסר להם צירם לא ישלים החסרון בתוך ג' ימים, אזי אותן האנשים הנבחרים יבחרו אחרים תמורת החסרים כפי ראות עיניהם, וכן יתנהג אם החמש יסלק א"ע, היינו שהנותרים יבחרו חמש.

ה.) הקהלה מחויבת לעשות בחירה חדשה כפי חוקי השטאטוטען [התקנון] אי"ה עד יום ג' לחודש סיון הבעל"ט, וכל אותן האנשים אשר ישלמו את השטייערן [המסים] לפי החלטת האיבערפריפונג-קאממיססיאן [ועדת הביקורת] ולפי זמני הפרעון שלהם כנזכר באות ב.) אז יש להם זכות הבחירה להקהלה. ואם האיבערפריפונגס-קאממיססיאן [ועדת הביקורת] לא יגמרו את עבודתם במשך זמן הקבוע להם באות ב.) הנ"ל אז כל אותן האנשים שיש להם זכות הבחירה עפ"י אות א.) אפילו אם לא ישלמו רק חלק מהקהל-שטייער [ממסי הקהל], דהיינו 33% מן מס שנקצב משנת 1942, יכולין לבחור ולהתבחר, ואח"כ, - דהיינו לאחר הבחירה - יחליטו הקהל על שאר 67% וכן על השנים שקודמים, באמת ושלוש לש"ש אם הקאממיססיאן [הועדה] הנ"ל לא יהי' עוד בתוקפו, דהיינו אם יסלקו כולם א"ע.

ו.) הבחירה והוועלהעריסטע [רשימת הבוחרים] יהי' באופן זה: בראשונה יעמידו הוועלהעריסטע מכל אותן בעלי-דיעה שמגיע להם זכות הבחירה עפ"י פערעגר [סעיף] 45, כלומר באותן ששלמו המס, והוועלהעריסטע הזאת יפרסמו כפי חוקי התקנות משך 14 ימים עוד קודם חג הפסח. ובאותו הליסטע [הרשימה] יפרסמו ג"כ

שמטעם פסק בית דין יעשו איבערפריפונגס-קאממיססיאן [ועדת הביקורת] איבערפריפונג [בחינה מחדש] על דבר השטייערן [המסים] של אנשים שתובעים שמפני שהם מצד שכנגד הקהל, הטילו עליהם מסים גדולים, ועפ"י החלטתם ותשלומים בזמני פרעון יבאו לזכות הבחירה, לכן מי שיש לו רעקלאמאטיאן [עירעור] נגד הערכת מס הקהל, יפנה אל ראש של איבערפריפונגס-קאממיססיאן [ועדת הביקורת] עד עשרה ימים מאז שנתפרסם, וכמו כן אם יגמרו כפי האות ה.) עם 33% יהי' להם זכות הבחירה, ותיכף אחר הפסח יפרסמו הקהלה ליסטע [רשימה] שהוא דעפיניטיוו [מוסכם] מכל האנשים שיש להם זכות הבחירה ע"י ששלמו את המגיע עפ"י החלטת האיבערפריפונגס-קאממיססיאן [ועדת הביקורת], ויהי' מפורסם 25 ימים כפי חוקי התקנות, § 46.

ז.) ובדבר הוואהלקאממיססיאן [ועדת הבחירות] יצא מאתנו, שבעת הזאת למטרת השלום ישונה ממה שיבואר בפערעג. נומ. [בסעיף מס'] 48 ולכן יהי' מצד הקהלה שני אנשים ומצד ר"ד ג"ש ודעימי' ב' אנשים, והיושב ראש - אם הלשכה לא ישלחו - אז יהי' הראה"ק מר אונגאר היושב ראש של הוואהלקאממיססיאן [ועדת הבחירות].

בדו"ד שבין הרה"ג ממאגענדארף ובין קהל ארטה. קאשוי,
וכן בין הרה"ג ממאדע ובין קהל קאשוי יצ"ו אשכ"ט
[אחר שמיעת כל טענותיהם] יצא מאתנו ח"מ:]

ח.) **הרה"ג ממאגענדארף** [רבי נפתלי צבי בראך] יש לו זכות אשר יעשה בחירה יחידית, היינו אשר קהל צריך לעשות עליו בחירה בלי קאנדידאט [מעומד] אחר, והקהל יחוו דעתם "הן או לאו" כדרך שפסק **אביו ז"ל** [האב"ד רבי שאול בראך]. ואם הבוחרים יחוו דעתם "לאו" אזי אין לו יותר טענה על הרבנות דקהל קאשוי.

ט.) **הרה"ג ממאדע** [רבי יעקב יוסף הלוי יונגרייז] יש לו זכות אשר אם הבחירה של הרה"ג ממאגענדארף יעלה "לאו", אזי מחויב הקהל להעמידו בראש של שלשה קאנדידאטען [מעומדים] לבחירת אב"ד, היינו שיהי' הוא נומ. [מס'] 1 מן שלשה קאנדידאטען [מעומדים], ואם לא יבחר אזי אין לו תביעה על רבנות דקהל קאשוי.

י.) כאשר יקיימו קהל הנ"ל את כל הכתוב לעיל, ולא יבחר אחד משתי אלה תובעים הנ"ל, סר מקהל הנ"ל כל טענות חזקת רבנות הן מצד משפחת הרה"ג **מהר"ש בראך ז"ל**, והן מצד משפחת הרה"ג **מהרי"צ [יונגרייז] ז"ל**, ואין למשפחות הנ"ל שום תביעה וטו"מ [וטענות ומענות] בנוגע חזקת רבנות דקהל קאשוי.

יא.) **בחירת אב"ד** היינו הן בחירה יחידית לאמור "הן או לאו" כמבואר באות ח.) - הן בחירה שהיא עפ"י שלשה קאנדידאטען כמבואר באות ט.) יהי' עפ"י החור"ד של אנשים הנרשמים בשטייערליסטע [רשימת המסים], היינו כל אחד שכתוב באיזה

ליסטע [רשימה] של מס הקהל, חוץ מאותן שהם תחת נומ. [מס'] § 7, יש לו דעה בבחירת אב"ד, רק צריך לתת א-קאנטא [מקדמה] על חוב שטייער 3 פענגא.

יב. בחירת רב לא יהי' עד אחר בחירת קהל, היינו קודם יהי' בחירת קהל, ואח"כ יכול להיות בחירת רב אב"ד.

יג. וואהלקאממיססיאן [ועדת הבחירות] יהי' רק אותן שיבחרו קהל חדש הנבחר בבחירת קהל הבאה כפי תקנות הקהלה, והוואהלפרעזעס והנשיא הנבחר [הנבחר מטעם הקהל אינו בבחירת אב"ד רק נשיא הכבוד, עיקר וואהלפרעזעס [נשיא נבחר] שבידו לנהל הבחירה ישלח הצענטראלקאנצליי [הלשכה המרכזית].

יד. כל ראבבינער-קאנדידאט [מעומד לרב] יכול להציג פערטרויענס-מאנן [איש נאמן] לבחירה.

טו. על דבר טענת קאנדידירונגס-קאממיססיאן [ועדת המועמדים] שנעשה זמן קצר ב' שבועות קודם התוועדת שיע"ג [שיעדעס-גערעכט = משפט פשרה], יצא: - אשר הקאממיססיאן [הועדה] הנ"ל בטל, ובכן הצורך לעשות בחירה חדשה על קאנדידירונגס-קאממיססיאן [ועדת המועמדים] באותו אופן שנעשה בחירת אב"ד המבואר באות יא. (היינו כל אחד הכתוב בשטייער-ליסטע [ברשימת המסים], מלבד אותן שהן תחת § 7, יש לו זכות בחירה של קאנדידירונגס-קאממיססיאן. רק צריך לתת א-קאנטא [מקדמה] על חוב שטייער סכום של 3 פענגא, בחירת קאנדידירונגס-קאממיססיאן הנ"ל יהי' אחר בחירת קהל החדש, בחירה הנ"ל יהי' עפ"י חוקי השטאטוטען [התקנון].

טז. בענין תביעת הרב ר' משה חיים יונגרייז התובע חזקת דיינות מצד אביו ז"ל, נפסק מאתנו עפ"י חו"ד בד"ת שיש לו החזקה כדת וכדין. רק אם יבחר חותנו הרה"ג האבד"ק מאדע לאב"ד קאשוי, אז אין לו זכות הדינות, רק אם יתעכב בחירת אב"ד יותר מחצי שנה מיום דלמטה, אזי מחויב הקהל לבחור לדיין ולתת לו פרס ודירה בכבוד, ואם יבחר אח"כ הרה"ג אבד"ק מאדע, אזי מחויב הרמ"ח למסור הדיינות בחזרה לקהל ואין לו שום תביעה על הדיינות, וע"ז יתן בטוחות קודם בחירתו לדיין.

יז. בענין תביעת הרב ר' ישוע פלק פריעדמאנן התובע דיינות מצד שהוחזק בה, וטוען שהי' לו קאנסיס [כתב מינוי] רובו שאינו מתוך כלו, נפסק מאתנו עפ"י חו"ד בד"ת שאין לו זכות דיינות בקהל קאשוי, רק יש לו הזכות בהוראה כמו עד עתה, אבל אין לו זכות לתבוע פרס בעד זה מהקהל. - ואם לא יבחר הרב ממג"ד ותביעת הרב רמ"ח נתמלאה באחת מאלה הנ"ל, אזי יעשה הקהל בחירה על הרי"פ "הן או לאו" מכל הדיעות כנ"ל אצל קבלת אב"ד, ואם יהי' לו הרוב דיעות, אזי הוא דיין דמתא עם פרס ודירה וכבוד הנהוג.

יח.) בענין תביעת ה' **בראדי** [בת האב"ד הגר"ש בראך ואלמנת רבי אברהם יצחק בראדי], הוחלט אשר קהל יתנו לה סך 3.000 פענגא על כל תביעותי' ובה הוא מסולק כל תביעותי' תחת כל שם ותואר, ואם תמסור לקהל אותן ב' חדרים שדרה בעצמה, אזי תקבל סך 3.000 פענגא הנ"ל; ועד שלא תמסור דירה הנ"ל תקבל מהקהל מסך הנ"ל 75 פ. לחודש בתור א קאנטא [מקדמה] אל סכום 3.000 פ. הנ"ל, - ואם יבחר הרב ממג"ד, אזי הנותר מסכום הנ"ל יפטור הקהל מלשלם.

יט.) בענין תביעת ה' **פיגע פאבער** בת הרה"ג אב"ד [ר"ש בראך] ז"ל נפסק, אשר אין לה זכות תביעת ממון על קהל דקאשוי, ובענין תביעתה שיהי' לה רשות לבעלה [רבי אברהם פאבער] ללמוד ברבים בביהמ"ד אשר אבי' ז"ל התפלל ולמד שם, נפסק, אשר עפ"י ד"ת אין לכוף קהל לתת רשות הנ"ל רק תפנה אין גענאדענ-וועגע [ברוח טובה] למנהלי הקהלה, ותקותינו שימלאו בשתה בתורת תמיכה להני ברכי דרבנן דשלהו.

וע"ז באעה"ח יום ו' עש"ק צו, תש"ג לפ"ק פה נירעדהאזא יצ"ו

אהרן טייטלבוים אב"ד דקע"י ניר-באטאר יצ"ו

(יושב ראש [רב"ד])

נטע שלמה שליסעל
דומ"ץ דק"ק מונקאטש יצ"ו

צבי אלימלך קאללוש
(מונקאטש)

ה"ק משה סג"ל ווערצבערגער
דומ"ץ דק"ק ארשאוו יצ"ו

ה"ק ארי' ליב גוטטמאן
(סאללאש [סעליש])

*

בהתאם להפסק דין (סעיף ח) קבעה הנהלת הקהלה את יום ט"ו תמוז תש"ג כיום הבחירות לרבנות שבו יוצג מועמד יחיד, ה"ה הרב ממאגענדארף רבי נפתלי צבי בראך, בהצבעת 'הן או לאו'.

בידינו צילום כרוז (בכת"י) בחתימת 'אוהבי רבינו [ר"ש בראך] זצ"ל', והוא 'קול קורא לכבוד הבע"ב החשובים דקהלתינו נ"י... אודות בחירת הרב שתהי' א"ה ביום א' פנחס הבעל"ט'.

"...שים נא עיניך וראה שלפי הפסק ב"ד מוכרחים לעשות בחירה על הרב ממאגענדארף נ"י בתורת חזקה הן או לאו. ועתה תחזה מה שפסק בזה כ"ק רבינו זצ"ל בהקדמה לספרו אבות על בניס, וז"ל, החיוב על כל ירא שמים שאם יש בן ממלא מקום אביו שיסייע לזה שיבחרו הבן לרב, והחשובים שבקהלה יודיעו להמון עם שמצות תוה"ק הוא לבחור היורש הממלא מקום מורישו, עכ"ל... רק כאן הבן שואל מהיכן נדע שהגה"צ אבדק"ק מג"ד נ"י ממלא מקום אביו זצ"ל בחכמה וביראה? אם כי מי ששמע דרשה נפלאה שדרש דרש הגה"צ ממג"ד נ"י בעת שהספיד את רבינו זצ"ל, נתברר לו גדולת תורתו וצדקתו שנכנסו בלב כל השומע,

עכ"ז ליתר שאת פנינו לרבינו נר ישראל הגאון"ק רשכבה"ג וכו' אבדק"ק סאטמאר שליט"א [בעל ה'דברי יואל'] ולהגאון המפורסם צ"ע וכו' אבדק"ק גאלאנטא [בעל ה'אור פני יהושע'], שהם מכירים את הגה"צ ממג"ד נ"י, שיתנו עידיהן עליו, והנני מציע לפניכם מה שכתבו בזה הגאון"צ הנ"ל.

"ומאחר שנתברר שהגה"צ ממג"ד נ"י ממלא מקום אביו זצ"ל בחכמה וביראה, ע"כ החיוב עפ"י דתוה"ק לכא"א שיבחרו בו לרב ואב"ד. ומה שנפסק בפסק בי"ד שיחוו דעתם הן או לאו, אין כוונתו אם אתה רוצים וחפיצים ברב ממג"ד או לאו, רק אם הרב ממג"ד ממלא מקום אביו זצ"ל אז תתנו 'הן', ואם אינו ממלא מקום אביו זצ"ל אז רשאים ליתן 'לאו'... ותקותינו חזקה שתתנו כתר תורה בראש הגה"צ ממג"ד נ"י, ותבחרו בו לרב ואב"ד בק"קאשויא יע"א שינהל אותנו ואת זרעינו עפ"י דרכי תורה ויראה עד ביאת משיח צדקנו בב"א".

בעתונות התקופה מצאנו ידיעה על הבחירות: קאשוי. ב-18 יולי היה השלב הראשון בנוגע לבחירת הרב ממאגענדארף, השתתפו 401 בעלי זכות בחירה. 226 אמרו לא ו-160 היו בעדו ('אורטודוקס זשידו אוישאג' 20 יולי 1943).

*

כאמור לפי הפס"ד (סעיף ט), אם לא נבחר הרב ממאגענדארף, הרי יש להעמיד לבחירה את הרב מניר-מאדע רבי יעקב יוסף יונגרייז בראש רשימה של שלשה מועמדים למשרת הרבנות. לא ברור אם אכן הגיעו בקהלה לשלב זה.

ידידנו הרב יהודה ארי' הלוי יונגרייז מאנטוורפן בחיבורו (בכת"י) על משפחת יונגרייז מביא בשם אביו: "אחרי זמן התאספו אקד"ר דקהלת קאשויא יע"א יחדיו אודות הסכסוך על חזקת הרבנות דשם, ועמלו להכתיר רב עליהם לשמור על צאן קדשים, וחפץ ד' בידם הצליח וזכה ש"ב הגהצ"ר יעקב יוסף הלוי יונגרייז ז"ל הי"ד אב"ד ור"מ דק"ק נירמאדע יע"א לאהדת הציבור ולהשיג רוב קולות, וקבלו עליהם לשים על ראשו את נזר הרבנות לישב על כסא אבותיו זצ"ל, לכהן פאר כאב"ד דקה"י קאשוי המעטירה. ובגלל שהיו ימי השואה שתנאי החיים היו קשים מפני חמת המציק, לא יצא דבר הרבנות בעירם אל הפועל. היה מדובר כשיסע ש"ב הגהצ"ר יעקב יוסף הלוי ז"ל אבד"ק נירמאדע לקבל על שכמו המשרה הנכבדה לכהן פאר כאב"ד דקה"י קאשוי, ימליכו למ"מ חתנו ובן אחיו הגהח"ס מו"ה משה חיים הלוי יונגרייז ז"ל הי"ד להיות רועה נאמן בעדתו לכהן פאר כאב"ד דק"ק נירמאדע יע"א".

יש לציין שבעתונות לא מצאנו ידיעה על בחירה זו, כך או כך בינתיים הגיעו ימי האימה, ובני הקהלה הוגלו והועלו על מוקדה אש, וכן גם כל הרבנים המוזכרים למעלה. ה' ינקום דמם. ארץ אל תכסו דמם.

עוללות

לעלה 18 - ר' יודל ווייס מסיגוט

בעלי זכרון גליון 18 עמ' נז נכתב על ר' יחיאל מיכל טערקלטיוב, "בנה את ביתו עם אשתו מרת מרים ע"ה בת ר' יהודה בן ציון ווייס מעיר סיגעט, אחיה היה הנגיד ר' ישראל ווייס מסיגעט ה"ד שייסד בית מדרש בסיגעט ושהיה גם אספן ידוע מספרים עתיקים".

להעיר שאביה ר' יהודה היה בנו של הרה"ח ר' יעקב בנציון ווייס מסיגוט (נולד בקאלאמייא בשנת תקס"ה ונפטר בסיגוט י' חשון תרמ"ח). ר' יהודה בנה את ביתו עם מ' הינדא בת ר' דוד שטייגער מעיר טורקא, מוזכר ברשימת הפרענומערעאנטן בין תושבי עיר טורקא בהספר רביד הזהב (פרעמישלא תרכ"ט) "ר' יודל ב"ר בן ציון ווייס מסיגוט". (יצוין שברשימות המעטריקאל בעיר דראהביטש מוזכר נישואי ר' שלום בער וועגמייסטער עב"ג יהודית בת ר' דוד שטייגער מטורקא וזוגתו שרה האמערמאן בשנת

תרע"ד).

ר' יודל ווייס

ברשימות המעטריקאל בעיר סיגוט נרשם פרטים אלו על צאצאיהם: בילא נולדה בשנת תרכ"ט נישאה בשנת תרנ"ה לר' שלמה ב"ר ישראל טייכמאן מסיגוט. אליהו נולד ל' סיון תרמ"ו. חיה שרה נולדה כ"ב סיון תרמ"ח. אסתר מלכה נולדה כ"ג ניסן תר"נ. לידת בת בשנת תרנ"א. ניסל נולדה כ' אדר תרנ"ג נפטרה בת ה'

חדשים כ"א אב תרנ"ג. צפורה נולדה ג' תשרי תרנ"ה.

ר' יהודה נפטר בסיגוט ה' אייר תרצ"ד בן פ"ד שנים. על מצבתו נכתב **מצד אחד**: גור אריה יהודה. שוכב פה במעלת קדושים ושוכן שאנן יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן, יהודה בר' יעקב בן ציון ווייס, נפטר ונאסף אל עמיו בטהרה ביום ו' עש"ק ה' אייר תרצ"ד לפ"ק בן פ"ד שנים, מנוחתו כבוד במדרגה עליונה תחת כנפי שוכן מעונה. איש י'רא את ה' ובמצותיו חפץ מאוד, ה'דרת זקנים פעלו והשמיע קולו הוד, ו'גם זהיר בשמירה מצוה קלה וחמורה,

ד'עת קדושים קנה
בשמעתא הלכה
וסברא, ה"ה קובע
עתיים למקרא
משנה וגמרא. -
בצד השני נכתב:

יהודה אתה יודוך אחיך בניך אחיך ומכירך. י'ה
לנגדו תמיד כעמוד אש וענן, ה'לך בדרכי התורה
במעגלי נתיבות ..., ו'חקי הדת והמשפטים קיים
בכללים ופרטים, ד'רכו מאז שבשעה שעליו סהדי
..., ה'תאפק ולא שח בהם דברי חולין, מנוחתו
בשלום נכונה על תחת כנפי השכינה. י'קריב לאל
תפלת הש"ץ בשיחה נעימה, ה'וריד דמעות רבים
ועוררם לתשובה שלימה, ו'צדיקי הדור במקהלות כבדוהו ... , ד'רכיו ומעלליו
יהללו ויאמרו איש ..., ה'חסיד ... , צדיק בכל דרכיו.

מ' הינדא נפטרה בסיגוט ביום ח' תמוז תר"פ. על מצבתה נכתב **מצד אחד**: פ"נ
ה'אשה גמלה טוב ולא רע כל ימי חייה, י'דיה שלחה בכישור תמכו פלך בפיה, נ'ודע
בשערים בעלה ליאשרוה קם עם בניה, ד'רשה צמר ופשתים ותעש בחפץ כפיה,
א'שת חיל אשה יראת ד' היא תתהלל במעשיה, הינדא בת האי צורבא מרבנן ר' דוד
ז"ל, נפטרה ח' תמוז תר"ף לפ"ק תנצב"ה. **בצד השני נכתב**: מצבת קבורת הינדא
אשת ר' יודל ווייס נ"י ממשפחת ר' אפרים זלמן מרגליות ז"ל ומתיחסת למרש"א
ולרש"י ז"ל, היתה ס"ה שנים.

שמואל חיים יעקב גרובער - שיכון סקווירא נ.י.

לעלה 8 - רבי ישעי' ביערן אב"ד שאראש-פאטאק ובית אבותיו

בהמשך למאמרו של הרב ניסן ווייס על הרב משאראש-פאטאק רבי ישעי' ביערן בעלה 8, שהיה בנו של הרבני מר"ה בנציון ז"ל, ומרת חנה ע"ה. ונשא את האשה מרת רבקה בת מר"ה יצחק חיים זיידעל וזו' מרת פראדעל.

הנה באתי להוסיף כמה פרטים שאינה ד' לידי ואספתים יחד:

אביו ר' בנציון נולד בערך תקנ"ו בעיר טשעטשאוויץ, ונפטר בהאנשאווין ד' תשרי תרכ"ז, כך לפי מאטריקל הפטירות. אמנם יום פטירתו המדויק הוא ב' דר"ה עפ"י

נוסח מצבתו (שצילומו נמסר ע"י הרב ניסן ווייס): "פ"נ / ... כ"ה הרבני מר"ה בן ציון בן כ"ה יצחק / ז"ל / נפ' בליל בד"ה תרכ"ז לפ"ק / בכו וספדו כל יודעי ערכו / נדיב לב ואיש יקר הלך דרכו / צדקתו לא ישכח עד נין ונכד / ידיו פשט ליושר ולא ... / ודרכיו ... בכל שער ושער / ...".

במאטריקל הנישואין של האנשאווין משנת תר"ל, ישנו רישום מנישואי בתו של ר' בנציון: 'מארי בגיל 19 עם מוזעס בן שאלאמאן ראפפורט יליד שאראש-פאטאק בגיל 26. – יש לציין שבהאנשאווין התגוררו עוד כמה מבני משפחת ביערן.

נישואי ר' ישעי' התקיימו בקאלטא ביום ל"ג בעומר תרי"א. בהיותו בגיל 23, זוגתו מרת רבקה (בת 'איזאק' זיידעל ו'פאני') היתה אז בגיל 18. כעדי שושבינין חתומים ר' חזקי פייביל פלויט אב"ד שוראן, ור' יצחק חיים זיידעל.

ר' איציק חיים היה בן ר' יעקב ובילא, התגורר בכפר טשאהי (Csehi). נפטר ביום כ' אדר תרט"ו ומנח"כ בביה"ח דק"ק טשוס (דובניק), שנתחדש אורה לאחרונה על יד אבותינו. נוסח מצבתו: נפטר ליל שבת ונקבר בשט"ו ביו' א' כ"א אדר שנת [ת] / תרט"ו לפ"ק / פ"נ / אך יושר צדקה קדמת / יחד צדק חסד קנית / חלקך יושב

ישיבת מעלה / חתניך יחדיו ינשאוך
מעלה / זכרון צדק לבנך הנחת / איש
חיל רב פעלים מוקר רבנן / דהות לי'
חתנין רבנן מתהלך בתמו? / ישר הקצין
הר' איצק חיים זיידל / מכפר טשאהי שם
אביו יעקב ושם / אמו בילה (נעתק ע"י
הרב נ. ווייס).

לר' איצק חיים היו עוד כמה בנים ובנות,
ביניהם ר' יעקב זיידל, שנפטר ד' אייר
תרנ"ט ומנו"כ בקאטה (קאלטא). נוסח
מצבתו: פ"נ / איש אמונים ירא ה' כה"ר
/ יעקב זיידל / בן להיקר מחזיק התורה
כה"ר / יצחק חיים ז"ל / יעקב איש תם
הלך בדרך – הישר כל הימים / גם עשה
צדקה וחסד מעודו – עד זקנה ושיבה /
אהה! מקהל עדתינו הלך אחד –
ממחזיקה היקרים / עד בא השמש

לאביו שבשמים – ידיו אמונה / נפשו
עלתה לגנזי מרומים / במוצאי שב"ק
ונקבר / למחרת ביום א' ד' אייר
לדאבון / לב א[שתן] ובניו תר'נ"ט'
לפ"ק / תנצבה.

במאטריקל הנישואין של קאטה משנת
תרכ"ב מצאנו רישומי נישואי בן נוסף
של איצק חיים: שאלאמון זיידל בגיל
26 עם לעני בת מוזעס ונעטי ערנסט
אף היא מטשאהי בגיל 22.

בעלה שם עמ' יז נזכר תלמידו של ר'
ישעי, ר' אברהם קאטה – הוא נפטר
בפוטנאק ביום י"ב אדר תרפ"ה (בגיל
ס"ט). היה בנו של ר' אהרן (בן ר' משה
אלי' קאטה) שנפטר בפוטנאק ט"ז
טבת תרפ"ב (בגיל צ').

יואל שווארץ - ברוקלין

לעלה 18 – רבי יעקב דוד מאשקאוויטש

במאמרו של ידידי רמ"מ יאקאבאוויטש (עלה 18 עמ' מח והלאה) על רבי יונה צבי פאנפעדער, ומשער שם שלחמיו ר' יעקב דוד מאשקאוויטש ה' שני זיווגים. אכן כן הוא, זוגתו בזיו"ר היתה מ' ח' שרה בת ר' מנחם מענדל אהרן מאשקאוויטש אחי אביו ר' יחיאל מיכל. כשנפטרה זוגתו בזיווג ראשון, נשא את מרת אסתר בת דודי ר' יעקב ברוך גפן שו"ב מח"ס אותיות מחכימות. היא היתה בזיווג ראשון אשת בן דודה הרב החסיד ר' יוסף צבי גפן שו"ב קעמעטשע, [בן זקני הרב החסיד ר' משה דוד גפן שה' מו"ץ ושו"ב בק' פיעזשאבאני בגלילות ערלוין]. נפטר כ"ג אייר תרנ"א ומנו"כ

בקעמעטשע. נוסח מצבתו: פ"נ / הרבני המופלג בתורה / חסיד וירא שמים מרבים / שו"ב דקהילתנו / מו"ה / יוסף צבי / בן מו"ה משה דוד גפן נ"י / נפטר כ"ג לחדש אייר / שנת תרנ"א לפ"ק / ת"צ נ"ב'.

לאחר שנפטר ר' יוסף צבי נישאת כאמור אלמנתו מרת אסתר לר' יעקב דוד מאשקאוויטש למיהאלעוויץ. נפטרה בשנת תרע"ה ומנו"כ במיהאלעוויץ, על מצבתה נחרט: "פ"נ / אשה צנועה יראת ד' מהוללה / מר' אסתר ע"ה / בת מוה"ר ברוך גפן / אשת מו"ה יעקב דוד / ותאסף אסתר בש"ט [=בשם טוב] בת נ' שנה / ש"ק ח' שבט העתר לפ"ק /

תנצבה". לידה נקבר בעלה שנפטר בשנת תרע"ח. על מצבתו נחרטו השורות הבאות: "פ"נ גבר הוקם בעול בעולה של תורה איש צדיק תמים / מוה"ר / יעקב דוד / בן הרבני הצדיק מו"ה ר' יחיאל ע"ה / יעקב איש תם יושב אוהלים / עד זקנה ושיבה נתחכם בחיכומים / קולו נשמע על שער בת רבים / בקדושה וטהרה התנהג כל הימים / דור ישרים גזעו בנין וחתנין רבנים / ועד היה ביתו לחכמים ולאביונים / דוד השכיל בכל ענינים נשגבים / נפטר בן ע"ו שנים ט"ז אלול תרע"ח לפ"ק / ת"נצ"ב"ה" [צילום מצבתו בעלה הקודם עמ' מח].

ילדיו מזווג ראשון:

ר' מנחם גרשון מאשקאוויטש אב"ד גליל טשעטשאווין חתן ר' יושע ברוך רייניץ האב"ד טשעטשאווין.

ר' מרדכי זאב מאשקאוויטש.

מ' שינדל אשת ר' משה ב"ר אברהם גראס מהומנא.

מ' רחל אשת ר' פרץ וויינבערגער ב"ר יונה שו"ב מנירעדהאז. [וטעות מה שנדפס בנועם אלימלך מהדורת מונסי תשנ"ו שמ' רחל היתה לבית וויינשטאק]

מ' חוה אשת ר' יונה הערש פאנפעדער ר"מ במיהאלעווין הנ"ל.

ילדיו מזווג שני:

מ' טויבא [נעקדה"ש בט"ו סיון תש"ד] אשת ר' עזריאל פרידמאן דומ"ץ מיהאלעווין [הנזכר בעלה הקודם], נעקדה"ש בט"ו תשרי תש"ד. צאצאיהם: א) בנו ר' יעקב דוד צימענד שוחט בטאראנטא נפטר בצעירותו בב' טבת, ב) הב' יחיאל מיכל הי"ד, ג) הב' חיים מרדכי הי"ד, ד) בתם היא מרת חוה תח' אשת ר' משה אלי' קלאר ע"ה במאנסי, ה) ומרת הינדא אשת ר' אהרן דוד אראנאוויטש בבני ברק.

מ' חי' שרה אשת ר' פנחס קליין. דרו במעדווערין? הסמוך למונקאטש. בתם מ' טויבא מויזקאפ בפלעטבוש.

מ' האני? אשת ר' דוד ראזענוואסער. מצאנו זכרם בסטראפקוב בשנת ת"ש.

הילדה ראזא נולדה ד' סיון תרס"ד, נפטרה בת כמה חדשים ביום כ"ו אב.

יואל וויינשטאק - קרית יואל מונורו

בשולי המכתב: האני לבית מאשקאוויטש ילידת Dubravka [אביה ר' יעקב דוד היה בעל אחוזה בדאבראווקא ליד מיהאלאוויץ] 24 אוקטובר 901, נלקחה מסטראפקוב בחודש מאי 942 לגיטו זילינה ומשם ב-1 יוני 942 למחנה המוות סוביסור-לובלין, יחד עם בעלה ר' דוד ראזענוואסר יליד סטראפקוב 21 ינואר 896, וילדיהם: יאקאב, מוזעס, שאמועל, עטעלה, קלארה, העלענה, נפתלי, אווה, שנולדו בסטראפקוב בין השנים 926-940 (עפ"י ספר 'בין גליציה להונגריה - יהודי סטראפקוב').

משפחת ה'שבילי דוד' מווייצען ותלמידיו

אני עוסק בימים אלו לערוך בס"ד מחדש תולדות זקני הגאון האדיר המפורסם רבי דוד לייב זילבערשטיין זצוק"ל אבד"ק טערעביש, קערעסטיר, דומ"ץ בעיה"ק ירושלים ת"ו, ואח"כ אבד"ק ווייצען ושם מנו"כ, מחבר ספר שבילי דוד על ד' חלקי שו"ע.

הגיע לידי ספרו של אחיו הגדול, אהל שלמה עה"ת דפו"ר, שי"ל בשנת תרפ"ח בק"ק גרויסווארדיין, ע"י נכדו בן בתו הר"ר שמואל סג"ל פעלדמאן ע"ה, ובריש הספר כותב רשימה מבני משפחתו שעזרו לו להדפיס את הספר. ומצאתי בהם דברים שלא היתה לנו ידיעה, ע"כ אעתיק דבריו ואבקש מכבוד הקוראים שאם יש לאחד איזה ידיעה מהם וממשפחתם נא לזהותם.

העתק דבריו בקצת שינוי לשון:

בניו של המחבר.

הר"ר ישראל זאב זילבערשטיין בק"ק דיולא.

אחיו הר"ר אליקים המכונה פיליף ובניו בק"ק סארוואש

חתן המחבר הר"ר יעקב האפפמאן וזוגתו מרת גיטל בק"ק סענטעש

נכדו הבחור ישעי' ואחיו הבחור שמואל בני הר"ר יצחק זילבערשטיין זצ"ל [כנראה שהוא היה בנו של המחבר זצ"ל] שהיה הראש הקהל וממייסדי הק"ק בעקעש טשאבע. [הם גם נזכרים בהקדמה לספרו של דו"ז מעשי למלך שהם השתתפו בנתינת מעות קדימה].

החבר ר' אהרן בן מוה"ר יוסף שלום אחיו של המחבר זצ"ל וזוגתו מרת רבקה בת המחבר זצ"ל

בני הר"ר יוסף אביגדור ובראשם הר"ר אהרן והר"ר דוד יהודה והב' מנחם וכל ב"ב ולזכר עולם יהיו בנותיו של המחבר זצ"ל מרת חנה ע"ה ואמי מורתי מרת יהודית ואבי מורי הר"ר עוזר סג"ל פעלדמאן ז"ל.

מזה יוצא לנו חידוש שמלבד האחים הגאון רבי שלמה זילבערשטיין זצ"ל ואחיו הקטן אה"ז הגאון רבי דוד לייב זילבערשטיין זצ"ל, הי' להם אח ששמו היה הר"ר יוסף שלום ז"ל וגם היה לימים חתנו של אחיו הגדול רבי שלמה זצ"ל.

גם ראיתי בצוואתו של הגאון בעל אהל שלמה זצ"ל הנדפס בסוף ספרו, כתב בתו"ד: "ותודיעו במכתב לש"ב ר' מאיר צבי מאטצין בעיר מולדתי באניהאד שילמוד עבורי כל השנה שמה...". ולכאורה כוונתו הוא על מוה"ר מאיר הרש מאטצטען ז"ל שמנוחתו כבוד ליד הגאון רבי זאב וואלף בוסקאוויץ זצ"ל בן המחצית השקל זצ"ל בבית העלמין הישן בבאניהאד. אך לא נודע לי איך הם היו קרובי

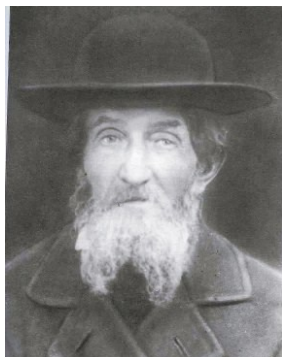
משפחה. רצוף צילום מצבתו: "...איש צדיק תמים מהו' מאיר הרש מאטצן נפטר בן שבעים שנה כ"ו תשרי תרס"ח, איש ירא ה' ועניו מאד, היה מנעוריו להגות בתורת ד'..."

כן אני מצרף בזה רשימה מתלמידי כ"ק זקיני הגאון בעל שבילי דוד זצ"ל, והנני לבקש שאם יש לאחד הקוראים איזה ידיעה מעוד תלמידים נא להעיר.

א' הג"ר יצחק קאפף זצ"ל דומ"ץ ותיק בק"ק ערלוי ובעמח"ס לקיטת יצחק בן אברהם עה"ת ועל השו"ע ועוד. ראה בספרו עה"ת פרשת וישלח עמ' קל"ח.

ב' הג"ר חיים שלמה זלמן מאשקאוויטש זצ"ל דומ"ץ ותיק בק"ק טאקאי מחבר ספר גיא חזיון. ראה בהקדמת ספרו.

רבי יצחק קאפף

ג' הרה"ח ר' אשר אנשיל שטערן ז"ל ראה"ק הקהילה החרדית דק"ק איללאק, אביו של הג"ר יוסף נפתלי שטערן זצ"ל המו"ל ספרי חותנו זקינו מרן החת"ס זיע"א. ראה בירחון קול התורה מ"ה עמ' ש"ה.

ד' הרה"ח הישיש מוה"ר יוסף צבי ניהויזער הי"ד מחשובי בעלי בתים בק"ק קאשוי. ראה בדברי ימי קאשוי עמ' ס'.

ה' הג"ר משה שטערן זצ"ל אבד"ק פ' ריסקעווע. ראה זכרון צדיקים עמ' 91.
ו' בנו הגדול אא"ז הרבני המופלג מוה"ר בן ציון זילבערשטיין ז"ל מק"ק פעטענהאז.
ז' בנו ומ"מ הגאון האדיר והמפורסם רבי ישעי' זילבערשטיין זצוק"ל בעמ"ח ספר מעשי למלך.

ח' בניו של מחותנו הרה"ח ר' דוב בער יאקאבאוויטש ז"ל מק"ק פעטענהאז חותן בנו הרבני ר' בנציון ז"ל, הרה"ח ר' יהודה יאקאבאוויטש ז"ל מק"ק פעטענהאז מחשובי חסידי בעלזא. כן מקובל אצל נכדיו.

ט' הרה"ח ר' מנחם מאיר יאקאבאוויטש ז"ל מק"ק קליינווארדיין מחשובי חסידי שינאווא וסיגוט. כן מקובל אצל נכדיו, וראה בזכרנו לחיים עמ' פא.

כן למי שיש תחת ידו איזה מכתבים או מסמכים השייכים לתולדותיו של האי גאון וצדיק מווייצען זצ"ל או ממשפחת חותנו הר"ר צבי מיטעלמאן ז"ל מק"ק ברעזנא יצ"ו, או מפעולותיו הכבירים למען התורה והדת הן בארץ מולדתו אונגארן הן בארץ ישראל בימי שהותו שם, נשמח שיודיעו על כך, וזכותו הגדול של זקניי זצ"ל יעמוד לו לזכות.

דוד לייב זילבערשטיין - ברוקלין ניו יארק

בשולי המכתב: רבי מאיר הרש מאטצין הנ"ל, הוא כנראה זהה לד"ר הרמן מוטצען שמופיע במאטריקל הקהלה הכללית בבאניהאד כמסדר קידושין בשנת תרמ"ג, מ"ה. כן בשנת 91-890 בתואר ממלא מקום של הרב האיזורי. נשואיו בשנת תרנ"ה (כנראה זיו"ש) רשומים שם: הרמן מוטצען מבאניהאד תלמודיסט בן 58, בן המנוח איזאק מוטצען ואנה [כנראה רבי יצחק מוטצען דיין בבאניהאד, אבי רבי אברהם חיים מוטצען דיין בהאלמין תלמיד החת"ס, ראה 'החת"ס ותלמידיו' בערכו], עם הבתולה נעטי קרויס מבאניהאד בת 43 בת המנוח הרמן קרויס ופאני מוטצען. עכ"פ עדיין צריך בירור איך הוא ש"ב של ה'אהל שלמה'.

לרשימת תלמידי ה'שבילי דוד' הנ"ל יש להוסיף:

רבי אהרן גוטנפלאן ש"ב בבעלעד. אבי רבי אברהם גוטנפלאן אב"ד טיניע.

רבי שלמה ברוך שמאלהוזן ר"מ בבודאפעסט, מו"ל 'שברי לוחות' (ווייצען תרע"ג) עם הוספות ממנו. חותנו של רבי משה בלוי אב"ד פרדס-כץ בבני ברק.

זוגתו מרת גיטל נפטרה בשנת תרנ"ו ושם מנ"כ. נוסח מצבתה: פ"נ הצדקת מר[...]/ גיטל / בת מחלה אשת ר' בער אבעלעס / נפטרה כג סיון תרנו / תנצבה.

נישואיהם ה' בווייטצען בשנת תרי"ג, במאטריקל הקהלה רשום: החתן ברנט אבעלעס יליד וגר בסערדאהעל בן 28, הכלה קאטי וואהלפיש (Kati Wahlfisch)

ילידת וערעשוואר (Vorosvar, כהיום Pilisvorosvar) בת 21, אמה Marie Wahlfisch.

אביה ר' צבי הרש בן ר' יצחק נפטר בעסטרגום (גראן, Esztergom) ביום כ"ג תשרי תר"ח (עפ"י המאטריקאל שם: הרש וואלפיש 50 יאהר), לא ידוע לי אם מצבתו עוד קיימת.

אלמנתו-אמה מרת מחלה וואהלפיש נפטרה בשנת תרכ"ט ונקברה בווייצען בביה"ח הישן. נוסח מצבתה: פ"ט / האשה החשובה המפוארת שהולכת / בדרך טוב כל ימי חייה מרת / מחלה / אשת של ר' צבי וואהלפיש ז"ל / הלכה לעולמה ביום ט"ז סיון / ונקברת ביום י"ז תרכ"ט לפ"ק / תנצבה.

לעלה 9 - ר' יששכר דוב אבעלעס

מוזאייטצען, רא"י צילץ מפרשבורג

ב'עלי זכרון' עלה 9 עמ' יז נפרטו צאצאי ר' גבריאל אבעלעס מסערדאהעל-ווייטצען, רצו"ב מצבה של בן נוסף, רבי יששכר דוב אבעלעס שנפטר בשנת תרס"ד ומנ"כ בביה"ח החדש בווייטצען. נוסח מצבתו: פ"נ / האיש היקר כ"ה / יששכר דוב / אבעלעס ע"ה נפטר כ"ה ניסן / תרס"ד / שם אמו שרה / תנצבה.

עוד בת של ר' צבי ומחלה היא זקנתי מרת
אסתר פראדל אשת ר' דוד דוב הערמאן,
שניהם נקברו בביה"ח הישן בווייצען.
עליהם ועל משפחתם כבר כתב ר' ברוך
פריינד כמה מאמרים בעלי זכרון.

*

גם נפרטו שם עמ' יח-יט צאצאי הג"ר
שמואל צילץ זצ"ל ראב"ד ניקלשבורג. רצוף
בזה צילוס מצבת בנו ר' אברהם יוסף
המכונה 'אבלי יוסף' ז"ל בפרעשבורג. נוסח

מצבתו: פ"נ / איש תם וישר וירא
אלוקים הקצין המרומם והנכבד / מו"ה
אברהם / המכונה / אבלי יוסף ע"ה / בן
הרב הגאון המפורסם / מהו' שמואל
צילץ צוק"ל / איש חיל וירא ד' ורב
פעלים / בדרך ישר וטוב הלך כל הימים
/ רחים ודחיל רבנן ותלמידי חכמים /
הי' נצר מגזע צדיקים וישרים / מגמתו
לעשות צדקה לעניים ואביונים / יוצאי
חלציו יקוננו כי לוקח הודם / ועשו
עליו אבל יחיד מספד תמרורים / סר
צלם מעליהם מעת עלה במרוצתם
צדקתו יקבל עתה משוכן מעותם
נפטר בשט"ט יום עש"ק ה' חשון ותקבר
ביום א' ו' חשון תרס"ו ק' שא גענענדל
גנענדל / תנצב"ה.

אליעזר קאלמאן – ברוקלין

לעלה 9 – ר' ברוך אבעלעס מפרשבורג

בעלה 9 עמ' כה ברשימת צאצאיו של ר' משה אבעלעס מפרשבורג נזכר בנו ר' ישראל אבעלעס שנפטר בשנת תרנ"ד בוויען ומנ"כ בבית החיים החדש בפרשבורג. בין צאצאי ר' ישראל נמנה שם בנו ברוך יליד פרשבורג תרכ"ד, מבלי ידיעה נוספת עליו.

כעת מצאתי את מצבתו בבית החיים יוניאן פיעלד בניו-יורק, ועל מצבתו נחרט:

פ"נ / האיש היקר / הולך תמים פועל צדק / ר' ברוך בן מורינו ר' ישראל / אבעלעס ז"ל / מפרעסבורג אונגארן / מת בש"ט ח' ניסן תרע"ב / בן מ"ח שנים / ת"נ צ"ב'ה'.

אשר לעמל לאווי – ברוקלין

לעלה 18 – משפחת פרסבורג

בעלה 18 (עמ' סז-סט) שאל הר' ע"ב ווידר נ"י על משפחת פרסבורג מדונסרדהלי, ובפרט על יחוס אמו של הגאון בעל תפארת יוסף ממטרסדורף, מרת אסתר, שנפטרה ה' תשרי תרנ"א, ושם אמה ראכלה.

לפי רישום הפטירה שלה, נעטי פרסבורג היתה בת 78 בפטירתה, שם נעוריה הוא קאהן (Kohn), והיא ילידת האדאש (Hodos) (היום Ondavka), כפר סמוך לדונסרדהלי).

מפני שידוע לנו שהיא היתה נכדת הגאון ר' יחזקיהו כ"ץ רבה של בעלעד ומצד שני ממשפחת ר' משה אריה לייב ליטש-סג"ל רזנבויס מפרשבורג, כמו שכתב הג"ר ישראל טויסיג בהקדמת תפארת יוסף, הרי שהיא היתה כנראה בת בנו של הרב מבעלעד, וזוגתו ראכלה כנראה ממשפחת ליטש רזנבויס, והכל בא על מקומו בשלום.

ייתכן לשער בזהירות ששם אביה של אסתר היה משה הכהן (כשם אביו של הג"ר יחזקיהו), מפני שברישומי מס רכוש ההונגריים משנת 828 (תקפ"ח) התגורר רק אדם אחד בשם כהן ביישוב Hodos, ושמו משה.

יעקב גולדשטיין - ירושלים

לעלה 18 – ביקור השב"ס אצל מהר"י מבעלזא בוויען

בענין המאמר על הביקור של השבט סופר אצל מרן מהר"י מבעלזא בשנת תרנ"ד, שצויין שהרב הכותב שם טעה בחילופי השמות ומכנה את מרן בשם 'ישראל זלמנוביץ יפה'. כנראה שהוא החליף את שם מהר"י עם רב העיר של בלז במולדובה ר' ישראל בן ר' שניאור זלמן יפה שנתמנה שם בשנת תרנ"ב. שאר הפרטים אכן נכונים ומקוריים.

בצלאל אסטרייכער - מערכת 'עלים לתרופה'

נערך ע"י

הרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער

מאמרים, תגובות ורשומות יתקבלו ברצון

כל הזכויות שמורות

ניתן לקבל העלה במייל 3446@okmail.co.il